

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 4. november 2022
(OR. en)

14348/22
ADD 1

FRONT 409
COMIX 513

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	31. oktoober 2022
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	C(2022) 7591 final
Teema:	LISA järgmise dokumendi juurde: Komisjoni soovitus kehtestada ühine „Praktiline käsiraamat piirivalveametnikele (Schengeni käsiraamat)“, mida liikmesriikide pädevad asutused peavad piiril isikuid kontrollides kasutama, ja asendada soovitus C (2019) 7131 (final)

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument C(2022) 7591 final.

Lisatud: C(2022) 7591 final

Strasbourg, 28.10.2022
C(2022) 7591 final

ANNEX

LISA

järgmise dokumendi juurde:

Komisjoni soovitus

kehtestada ühine „Praktiline käsiraamat piirivalveametnikele (Schengeni käsiraamat)“, mida liikmesriikide pädevad asutused peavad piiril isikuid kontrollides kasutama, ja asendada soovitus C (2019) 7131 (final)

Praktiline käsiraamat piirivalveametnikele

ESIMENE OSA. MÕISTED.....	5
TEINE OSA. KONTROLLID PIIRIL.....	13
I JAGU. Piiril kontrolli tegemise kord.....	13
1. Kontrollid piiripunktides.....	13
2. Liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute kontrollimine.....	18
3. Kolmandate riikide kodanike kontroll riiki sisenemisel.....	26
4. Päringud Schengeni infosüsteemis (SIS) ning varastatud ja kaotatud reisidokumentide andmebaasis (SLTD).....	41
5. Teatavate isikute kategooriate kontrollimise erieeskirjad.....	52
5.1. Riigipead.....	52
5.2. Õhusõidukite piloodid.....	52
5.3. Meremehed.....	53
5.4. Diplomaatiliste, ameti- või teenistuspasside kasutajad ja rahvusvaheliste organisatsioonide liikmed.....	54
5.5. Piirialade elanikud, kelle suhtes kehtib kohaliku piiriliikluse kord.....	56
5.6. Alaealised.....	57
5.7. Kolmandate riikide kooliõpilased, kes elavad ELi liikmesriigis või sellises kolmandas riigis, mille suhtes ei kohaldata viisanõuet.....	59
5.8. Piirialatöötajad.....	61
5.9. Heakskiidetud sihtkoha staatusega turistid.....	62
5.10. Päästeteenistuse töötajad, politseiametnikud, tuletõrjemeeskonna liikmed ja piirivalveametnikud.....	62
5.11. Avamerel töötajad.....	63
5.12. Ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad.....	63
5.13. Teadlased ja nende pereliikmed.....	65
5.14. Üliõpilased.....	69
5.15. Väljaastumislepinguga hõlmatud isikud.....	72
6. Reisidokumentide tembeldamine.....	72
7. Kontrollide leevendamine.....	77
8. Sisenemiskeeld.....	79
9. Viisa taotlemine piiril, kaasa arvatud läbisõidul olevatele meremeestele, ja viisa andmisest keeldumine.....	90
10. Viisade tühistamine ja kehtetuks tunnistamine.....	91

11.	Transiidi eriskeemid	91
12.	Varjupaigataotlejad ja rahvusvahelise kaitse taotlejad	93
13.	Teabe registreerimine piiril.....	96
14.	Koostöö teiste ametitega	96
15.	Võltsitud dokumentide märgistamine	96
16.	Biomeetrilisse passi kantud andmete autentsuse kontrollimine.....	97
17.	Vanemate passi kantud laste andmete õigsus	98
II JAGU. Maismaapiirid		99
1.	Maanteeliikluse kontroll	99
2.	Raudteeliikluse kontroll	102
3.	Kohalik piiriliiklus	104
III JAGU. Õhupiirid.....		106
1.	Kontroll lennujaamas	106
2.	Kontroll lennuväljal	111
3.	Isikute kontrollimine eralendude korral.....	112
IV JAGU. Merepiirid		112
1.	Mereliikluse kontrollimise üldine kord.....	112
2.	Merematkelaevade kontroll	114
3.	Laevalõbusõitjate kontroll	118
4.	Rannapüügi kontroll	120
5.	Parvlaevauhenduse kontroll	120
6.	Sisepiirikontrollita ala territooriumil asuvate sadamate vahel toimuv kaubavedu ...	122
V JAGU. Siseveekogudel toimuva laevaliikluse kontroll		123
1.	Laevaliiklus siseveekogudel	123
KOLMAS OSA. PATRULL- JA VAATLUSTEGEVUS		124
1.	Patrull- ja vaatlustegevuse eesmärk	124
2.	Patrull- ja vaatlustegevuse meetodid	124
NELJAS OSA. ASJAOMASTE ÕIGUSAKTIDE LOETELU		126
A LIIDE		131
Teavitamise kord.....		131
B LIIDE		
Riskihinnang		133
PIIRIVALVEAMETNIKELE MÕELDUD PRAKTILISE KÄSIRAAMATU LISADE LOETELU		137

EESSÕNA

Schengeni koostöö peamine eesmärk on luua sisepiirikontrollita ala¹. Selleks on vaja tõhusat kontrolli välispiiridel,² aga ka seda, et võetaks asjaomaseid kõrvalmeetmeid sellistes valdkondades nagu politseikoostöö ja õigusala koostöö ning viisapoliitika. Välispiirikontrolli käsitlevaid sätteid kohaldatakse kahel juhul siiski ka sisepiiride suhtes. Esimesel juhul on tegemist olukorraga, kus sisepiiridel ei ole piirikontrolli kaotamise protsess veel lõpule viidud³. Nendel piiridel tuleb piirikontrolli teha kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/399⁴ (Schengeni piirieskirjad) II jaotisega. Teisel juhul on tegemist olukorraga, kus Schengeni *acquis*'d⁵ täielikult kohaldav Schengeni riik kehtestab sisepiiridel uuesti ajutiselt piirikontrolli. Sellisel juhul kohaldatakse II jaotise asjakohaseid sätteid *mutatis mutandis*, sest sisepiiridest ei saa välispiire⁶.

Käesoleva piirivalveametnikele mõeldud praktilise käsiraamatu eesmärk on esitada suunised, parimad tavad ning soovituselised piirivalvekohustuste täitmiseks Schengeni riikides. Samuti antakse selles piirivalveametnikele juhiseid meetmete kohta, mida on vaja võtta, ja otsuste kohta, mida on vaja teha piiridel, kus kohaldatakse välispiire käsitlevaid sätteid. Käsiraamatus käsitletakse eelkõige isikute kontrollimist piiril ning selle aluseks on liidu õigusaktid, mis reguleerivad piiri ületamist (eelkõige Schengeni piirieskirjad), viisade väljastamist, liidu õiguse kohast vaba liikumise õigust ja varjupaiga taotlemist. Käsiraamatus käsitletud valdkondi reguleerivate õigusaktide loetelu on esitatud IV osas.

Kui käsiraamatus viidatakse teistele võimalikele või kohustuslikele piirikontrolli liikidele (näiteks tolli-, fütosanitaar- või tervishoiuga seotud kontroll), kohaldatakse nende suhtes asjakohaseid liidu ja liikmesriikide õigusakte. Igal juhul peavad Schengeni riigid alati tagama tiheda koostöö nii piirikontrolli tegevate eri asutuste vahel kui ka nende asutustega, kes teevad kontrolli riigi territooriumil.

¹ Schengeni piirieskirjade artikli 2 punktis 1 määratletud sisepiirid.

² Schengeni piirieskirjade artikli 2 punktis 2 määratletud välispiirid.

³ Küprose 2003. aasta ühinemisakti artikli 3 lõige 2, Bulgaaria ja Rumeenia 2005. aasta ühinemisakti artikli 4 lõige 2 ning Horvaatia 2012. aasta ühinemisakti artikli 4 lõige 2.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/399, mis käsitleb isikute üle piiri liikumist reguleerivaid liidu eeskirju (Schengeni piirieskirjad) (ELT L 77, 23.3.2016, lk 1).

⁵ Schengeni piirieskirjade artikkel 32.

⁶ Vt eelkõige komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule määruse (EÜ) nr 562/2006 (millega kehtestatakse isikute üle piiri liikumist reguleerivad ühenduse eeskirjad (Schengeni piirieskirjad)) III jaotise (sisepiirid) kohaldamise kohta (COM(2010) 554). Oma ettepanekus muuta Schengeni piirieskirju (COM(2021) 891) pani komisjon ette kohustada liikmesriike kehtestama meetmed sisepiiridel taaskehtestatud piirikontrolli mõju leevendamiseks. Pärast käesoleva ettepaneku vastuvõtmist töötatakse välja täpsemad suunised selliste leevendusmeetmete kohta.

Käsiraamatu eesmärk ei ole luua Schengeni riikidele õiguslikult siduvaid kohustusi ega kehtestada uusi õigusi või kohustusi piirivalveametnikele või teistele isikutele, keda see käsiraamat võib mõjutada. Õiguslikult siduv toime on ainult õigusaktidel, millele käsiraamatus tuginetakse või viidatakse, ning riigisisese vaide korral saab tugineda üksnes neile.

ESIMENE OSA. MÕISTED

1. „SCHENGENI RIIGID“ (ELi liikmesriigid, kes rakendavad välispiire käsitlevat Schengeni *acquis*'d, ja Schengeni lepinguga ühinenud riigid)

1. Belgia	11. <i>Island</i>	21. <i>Norra</i>
2. Bulgaaria	12. Itaalia	22. Austria
3. Tšehhi Vabariik	13. Küpros	23. Poola
4. Taani	14. Läti	24. Portugal
5. Saksamaa	15. <i>Liechtenstein</i>	25. Rumeenia
6. Eesti	16. Leedu	26. Sloveenia
7. Kreeka	17. Luksemburg	27. Slovakkia
8. Hispaania	18. Ungari	28. Soome
9. Prantsusmaa	19. Malta	29. Rootsi
10. Horvaatia	20. Madalmaad	30. <i>Šveits</i>

Irimaal on lubatud kohaldada Schengeni *acquis*' teatavaid osi, kuid vähestes valdkondades (politseikoostöö ja õiguslane koostöö kriminaalasjades), mis ei hõlma välispiiri kontrolli. Seepärast ei hõlma selles piiriküsimustele keskendunud ja piirivalveametnikele suunatud käsiraamatus kasutatud mõiste „Schengeni riigid“ Irimaad.

2. „EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIGID“

1. Belgia	10. Prantsusmaa	19. Madalmaad
2. Bulgaaria	11. Horvaatia	20. Austria
3. Tšehhi Vabariik	12. Itaalia	21. Poola
4. Taani	13. Küpros	22. Portugal
5. Saksamaa	14. Läti	23. Rumeenia
6. Eesti	15. Leedu	24. Sloveenia
7. Irimaa	16. Luksemburg	25. Slovakkia
8. Kreeka	17. Ungari	26. Soome
9. Hispaania	18. Malta	27. Rootsi

3. SCHENGENI ACQUIS'D VEEL MITTE TÄIELIKULT KOHALDAVATE SCHENGENI RIIKIDE ERIOLUKORD

Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia ei kohalda Schengeni *acquis*'d veel täielikult ning nende ja teiste Schengeni riikide vahelistel piiridel ei ole piirikontrolli veel kaotatud⁷.

Need riigid kohaldavad oma piiridel Schengeni piirieskirjade II jaotise sätteid.

Kohaldatakse järgmisi erieeskirju:

- piirikontroll (mille käigus kontrollitakse näiteks riigis viibimise kestust, viisat, elamisluba, elatusvahendite taset) tehakse nende piiridel seoses nende enda territooriumiga;
- Bulgaaria, Horvaatia, Küprose ja Rumeenia suhtes ei kohaldata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 810/2009⁸ (viisaeeskiri). Viide Schengeni viisale ei hõlma seega viisasid, mis on väljastatud ühes neist neljast Schengeni riigist;

⁷ 26. juunil 2022 saatis nõukogu Euroopa Parlamendile arvamuse saamiseks nõukogu otsuse eelnõu Schengeni *acquis*' täieliku kohaldamise kohta Horvaatia Vabariigis (nõukogu dokument 10624/22).

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 810/2009, millega kehtestatakse ühenduse viisaeeskiri (viisaeeskiri) (ELT L 243, 15.9.2009, lk 1).

- alates 25. juulist 2021 kohaldatakse Bulgaaria ja Rumeenia suhtes nõukogu otsuse (EL) 2017/1908⁹ alusel viisainfosüsteemi (VIS) käsitlevaid sätteid ja rakendatakse nimetatud otsuses esitatud piiranguid (juurdepääs üksnes lugemisrežiimis);
- Küprose suhtes ei kohaldata Schengeni infosüsteemi (SIS) käsitlevaid sätteid; Bulgaaria ja Rumeenia suhtes kohaldatakse neid täielikult nõukogu otsuste 2010/365/EL¹⁰ ja (EL) 2018/934¹¹ alusel; Horvaatia suhtes kohaldatakse neid osaliselt nõukogu otsuse (EL) 2017/733¹² alusel;
- Schengeni riigid, kes Schengeni *acquis*'d veel täielikult ei kohalda, võivad Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse nr 565/2014/EL alusel ühepoolset tunnustada teatavaid dokumente võrdväärseks oma riigi viisadega, mille nad on välja andnud transiidiks või lühiajaliseks viibimiseks oma territooriumil¹³.

Viited Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldavatele Schengeni riikidele või sisepiirikontrollita alale ei hõlma Bulgaariat, Horvaatit, Küprost ega Rumeeniat.

4. „**EMP riigid**“ – Norra (NO), Island (IS) ja Liechtenstein (LI).
5. „**Sisepiirikontrollita ala**“ – Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldavate Schengeni riikide territooriumidest moodustuv ala (mis ei hõlma Bulgaariat, Horvaatit, Küprost ega Rumeeniat).

⁹ Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta otsus (EL) 2017/1908, mis käsitleb viisainfosüsteemiga seotud Schengeni *acquis*' teatavate sätete jõustamist Bulgaaria Vabariigis ja Rumeenias ([ELT L 269, 19.10.2017, lk 39](#)), mille kohaldamise kuupäev on kindlaks määratud komisjoni 18. juuni 2021. aasta rakendusotsusega (EL) 2021/995, millega määratakse kindlaks kuupäev, millal hakatakse kohaldama nõukogu otsust (EL) 2017/1908, mis käsitleb viisainfosüsteemiga seotud Schengeni *acquis*' teatavate sätete jõustamist Bulgaaria Vabariigis ja Rumeenias ([ELT L 219, 21.6.2021, lk 37](#)).

¹⁰ Nõukogu 29. juuni 2010. aasta otsus 2010/365/EL Schengeni infosüsteemi käsitlevate Schengeni *acquis*' sätete kohaldamise kohta Bulgaaria Vabariigis ja Rumeenias ([ELT L 166, 1.7.2010, lk 17](#)).

¹¹ Nõukogu otsus (EL) 2018/934, mis käsitleb Schengeni infosüsteemiga seotud Schengeni *acquis*' ülejäänud sätete jõustamist Bulgaaria Vabariigis ja Rumeenias ([ELT L 165, 2.7.2018, lk 37](#)).

¹² Nõukogu 25. aprilli 2017. aasta otsus (EL) 2017/733 Schengeni infosüsteemi käsitlevate Schengeni *acquis*' sätete kohaldamise kohta Horvaatia Vabariigis ([ELT L 108, 26.4.2017, lk 31](#)).

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta otsus nr 565/2014/EL, millega kehtestatakse välispiiridel isikute kontrollimise lihtsustatud kord, mille alusel Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia tunnustavad ühepoolset teatavaid dokumente võrdväärseks oma riigi viisadega, mille nad on välja andnud oma territooriumilt läbisõiduks või kuni 90-päevaseks kavetatavaks viibimiseks oma territooriumil mis tahes 180-päevase perioodi jooksul, ning millega tunnistatakse kehtetuks otsused nr 895/2006/EÜ ja nr 582/2008/EÜ ([ELT L 157, 27.5.2014, lk 23](#)).

6. **„Liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavad isikud“¹⁴** – ELi liikmesriikide, EMP riikide ja Šveitsi kodanikud ning nendega kaasas olevad või ühinevad pereliikmed sõltumata nende kodakondsusest.
7. **„Liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate ELi, EMP või Šveitsi kodanike pereliikmed“¹⁵** – järgmised isikud nende kodakondsusest sõltumata:
- abikaasa (olenemata abikaasa soost¹⁶) ja partner, kellega ELi/EMP/Šveitsi kodanik on sõlminud ELi või Schengeni riigi õigusaktide kohaselt registreeritud kooselu, kui vastuvõtva ELi liikmesriigi või Schengeni riigi õigus käsitleb registreeritud kooselu abieluga võrdväärse;
 - alanejad lähisugulased, kes on alla 21-aastased, või ülalpeetavad, sealhulgas abikaasa või registreeritud partneri sugulased või ülalpeetavad;
 - ülalpeetavad ülenejad lähisugulased, sealhulgas abikaasa või registreeritud partneri sugulased;
 - kõik teised allpool nimetatud pereliikmed, kelle riiki sisenemine ja/või riigis viibimine on siseriikliku õiguse alusel lihtsustatud, mida tõendab viisa või elamisloakaart:
 - ülalpeetavad;
 - ELi/EMP/Šveitsi kodaniku leibkonna liikmed;
 - pereliikmed, keda ELi/EMP kodanik peab raske terviseseisundi tõttu vältimatult isiklikult hooldama;
 - partnerid, kellega ELi/EMP kodanikul on püsiv ja nõuetekohaselt tõendatud suhe.
8. **„ELi kodanik“¹⁷** – isik, kellel on mõne Euroopa Liidu liikmesriigi kodakondsus.
9. **„Kolmanda riigi kodanik“¹⁸** – isik, kes liidu õiguse alusel ei oma vaba liikumise õigust¹⁹.

¹⁴ Schengeni piirieskirjade artikli 2 punkt 5.

¹⁵ Direktiivi 2004/38/EÜ artikli 2 punkt 2 ja artikli 3 lõige 2.

¹⁶ Euroopa Kohtu otsus, 5. juuni 2018, Coman, C-673/16, ECLI:EU:C:2018:385.

¹⁷ Direktiivi 2004/38/EÜ artikli 2 punkt 1.

¹⁸ Schengeni piirieskirjade artikli 2 punkt 6.

10. **„Piirivalveametnik“²⁰** – vastavalt liikmesriigi õigusele piiripunkti või piirile või selle vahetusse lähedusse määratud ametiisik, kes kooskõlas liidu ja liikmesriigi õigusega täidab piirikontrolliülesandeid.
11. **„Piirikontroll“²¹** – piiril tehtav tegevus, mis muudest põhjustest sõltumata leiab aset ainult piiriületamise kavatsuse või piiriületamise korral ning seisneb kontrollis ning patrull- ja vaatlustegevuses.
12. **„Kontrollid piiril“²²** – piiripunktis tehtavad kontrollid, mille eesmärk on tagada, et isikutel koos nende transpordivahendite ja nende valduses olevate esemetega võib lubada Schengeni riigi territooriumile siseneda või sealt lahkuda.
13. **„Süsteemaatiline kontroll asjaomastes andmebaasides“²³** – päringud asjaomastes andmebaasides, mille piirivalveametnikud teevad kõigi välispiiri ületavate isikute kohta (liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavad isikud ja kolmandate riikide kodanikud), kes riiki sisenevad ja riigist lahkuvad.
14. **„Asjaomased andmebaasid“²⁴** – andmebaasid, milles piirivalveametnikud peavad tegema päringuid kõigi välispiiri ületavate kodanike süsteemaatilise kontrolli käigus. Need andmebaasid on järgmised:
 - Schengeni infosüsteem (SIS);
 - Interpoli varastatud ja kaotatud reisidokumentide andmebaas (SLTD);
 - riiklikud andmebaasid, mis sisaldavad teavet varastatud, õigusvastaselt omandatud, kaotatud ja kehtetuks tunnistatud reisidokumentide kohta.

Samuti võivad piirivalveametnikud teha päringuid muudes riiklikes ja Interpoli andmebaasides.

¹⁹ Andorra, Monaco ja San Marino kodanikke käsitatakse kolmandate riikide kodanikena, kuid nad on siiski vabastatud kohustusest saada tempel (tulevikus on nad vabastatud ka riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemis registreerimise (EES) ning Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteemis (ETIAS) kontrollimise nõudest) ning Andorra ja San Marino kodanikel on lubatud vastavalt nõukogu dokumendile 13020/04 kasutada ELi läbipääsuradasid.

²⁰ Schengeni piirieskirjade artikli 2 punkt 14.

²¹ Schengeni piirieskirjade artikli 2 punkt 10.

²² Schengeni piirieskirjade artikli 2 punkt 11.

²³ Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõike 2 alusel.

²⁴ Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõike 2 punktide a ja b alusel.

15. **„Sihipärane kontroll asjaomastes andmebaasides“²⁵** – riskianalüüsil põhinevad päringud asjaomastes andmebaasides, mida tehakse ainult mõne liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omava isiku kohta teatavates piiripunktides, kui kohaldatakse erandit süstemaatilise kontrolli põhimõttest.
16. **„Muu kontroll liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute puhul“²⁶** – nende liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute kontrollimine, kelle suhtes ei rakendata sihipärast kontrolli asjaomastes andmebaasides, kui kohaldatakse ajutist erandit süstemaatilise kontrollist (st reisidokumendi kasutaja isikusamasuse kontroll või tema reisidokumendi kehtivuse ja autentsuse kontroll).
17. **„Põhjalik kontroll“²⁷** – kontroll, mille käigus kontrollitakse kolmandate riikide kodanikke.
18. **„Teise astme kontroll“²⁸** – täiendav kontroll, mis võidakse teha konkreetselt selleks ettenähtud kohas, mis on eraldatud kohast, kus kontrollitakse kõiki isikuid (esimese astme kontroll).
19. **„Reisijaid käsitlev eelteave“** – andmed, mis on kogutud kooskõlas nõukogu direktiiviga 2004/82/EÜ²⁹.
20. **„Patrull- ja vaatlustegevus“³⁰** – piiride valvamine piiripunktide vahel ja piiripunktide valvamine väljaspool nende ametlikku lahtiolekuaega, et takistada isikutel piiril tehtavaid kontrolle vältida.
21. **„Varjupaigataotleja“³¹** – kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes on esitanud varjupaigataotluse, mille kohta ei ole lõplikku otsust veel tehtud.
22. **„Rahvusvahelise kaitse taotlus“³²** – kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku taotlus saada Schengeni riigilt kaitset, mida võib käsitada pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi taotlemisena.

²⁵ Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõike 2a alusel.

²⁶ Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõike 2a kolmanda lõigu alusel.

²⁷ Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõike 3 alusel.

²⁸ Schengeni piirieskirjade artikli 2 punkt 13.

²⁹ Nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/82/EÜ veoettevõtjate kohustuse kohta edastada reisijaid käsitlevaid andmeid (ELT L 261, 6.8.2004, lk 24).

³⁰ Schengeni piirieskirjade artikli 2 punkt 12.

³¹ Direktiivi 2011/95/EÜ artikli 2 punkt i.

23. **„Pagulane“**³³ – kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes põhjendatud kartuse tõttu rassilise, usulise, rahvusel, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumisel põhineva tagakiusamise ees viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ja ei saa või nimetatud kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla, või kodakondsuseta isik, kes viibib väljaspool varasemat alalist elukohariiki ning samadel põhjustel, nagu eespool nimetatud, ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha sinna tagasi pöörduda.
24. **„Täiendava kaitse nõuetele vastav isik“**³⁴ – kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes ei kvalifitseeru pagulaseks, kuid kellega seoses on ilmnenud mõjuv põhjus arvata, et asjaomast isikut ähvardaks tema päritoluriiki või kodakondsuseta isiku puhul varasemasse alalist elukohariiki tagasipöördumisel reaalne oht kannatada suurt kahju vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/95/EL artiklile 15,³⁵ ja kes ei saa või kõnealuse ohu tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla.
25. **„Kodakondsuseta isik“**³⁶ – isik, keda ükski riik ei pea vastavalt oma õigusele oma riigi kodanikuks.
26. **„Oht rahvatervisele“**³⁷ – Maailma Terviseorganisatsiooni rahvusvahelistes meditsiinilistes sanitaareeskirjades määratletud epideemiaohuga haigused ja muud nakkushaigused või nakkuslikud parasitaarhaigused, mille korral rakendatakse õigusnorme liikmesriikide kodanike kaitsmiseks. Üksikasjalikuma teabe saamiseks vt suunised, mis käsitlevad ohtu rahvatervisele³⁸.
27. **„Viisa“**³⁹ – Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldava Schengeni riigi väljastatud luba
a) sisepiirikontrollita alal kuni 90-päevaseks kavandatud viibimiseks mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul;

³² Direktiivi 2011/95/EL artikli 2 punkt h.

³³ Direktiivi 2011/95/EL artikli 2 punkt d.

³⁴ Direktiivi 2011/95/EL artikli 2 punkt f.

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT L 337, 20.12.2011, lk 9).

³⁶ ÜRO kodakondsuseta isikute seisundi konventsiooni artikkel 1.

³⁷ Schengeni piirieskirjade artikli 2 punkt 21.

³⁸ Üksikasjalikuma teabe saamiseks vt suunised, mis käsitlevad ohtu rahvatervisele, II osa, I jaotis, punkt 3.6.

³⁹ Viisaeeskirja artikli 2 punkt 2.

- b) Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldavate Schengeni riikide lennujaamade rahvusvahelise transiidiala läbimiseks transiidi eesmärgil.
28. **„Riiklik lühiajaline viisa“** – Schengeni *acquis*'d veel mitte täielikult kohaldava Schengeni riigi välja antud luba kavandatud viibimiseks selle Schengeni riigi territooriumil kuni 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul.
29. **„Piiratud territoriaalse kehtivusega viisa“**⁴⁰ – viisa, mis kehtib Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldava ühe või mitme Schengeni riigi territooriumil, kuid mitte kõigi selliste riikide territooriumil.
30. **„Lennujaama transiidiviisa“**⁴¹ – viisa, mis kehtib Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldavate Schengeni riikide ühe või mitme lennujaama rahvusvahelise transiidiala läbimiseks transiidi eesmärgil.
31. **„Riikliku lennujaama transiidiviisa“** – viisa, mis kehtib Schengeni *acquis*'d veel mitte täielikult kohaldava Schengeni riigi ühe või mitme lennujaama rahvusvahelise transiidiala läbimiseks transiidi eesmärgil.
32. **„Pikaajaline viisa“**⁴² – ühe Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldava Schengeni riigi väljastatud viisa kauemaks kui kolmekuuliseks viibimiseks kooskõlas määrusega (EL) nr 265/2010 või muu liidu või liikmesriigi õigusaktiga ning maksimaalse kehtivusajaga üks aasta.
33. **„Väljaastumislepinguga hõlmatud isik“** – Ühendkuningriigi kodanikud ja nende pereliikmed, kelle kohta kehtib *Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise lepingu*⁴³ teine osa (kodanike õigused). Väljaastumislepinguga hõlmatud isikute varem kasutatud vaba liikumise õigus, mis neil oli ELi kodanikena, kehtib edaspidi vaid vastuvõtvas riigis. Schengeni riikides (mis ei ole nende vastuvõttev riik) liikumise korral tuleb neid pidada seaduslikult riigis viibivateks kolmanda riigi kodanikeks.

⁴⁰ Viisaeeskirja artikli 2 punkt 4.

⁴¹ Viisaeeskirja artikli 2 punkt 5.

⁴² Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikkel 18.

⁴³ [ELT L 29, 31.1.2020, lk 7–187](#).

I JAGU. Piiril kontrolli tegemise kord

1. KONTROLLID PIIRIPUNKTIDES

- 1.1. Piiripunktides toimuvate kontrollide peamine eesmärk on teha kindlaks, kas kõik piiri ületavad isikud vastavad Schengeni riikide territooriumile sisenemise tingimustele. Kolmandate riikide kodanike puhul kontrollitakse, kas nad vastavad riiki sisenemise tingimustele ([vt käesoleva jao punkt 3](#)). ELi kodanike ja nende pereliikmete kontrollimise eesmärk on eelkõige teha kindlaks, kas asjaomastel isikutel on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2004/38⁴⁴ tulenevalt liidu õiguse alusel vaba liikumise õigus. Teatavate isikute kategooriate suhtes kohaldatakse ka erieeskirju ([vt käesoleva jao punkt 3.2](#)).
- 1.2. Kõik isikud, nii ELi/EMP/Šveitsi kodanikud kui ka kolmandate riikide kodanikud, peavad välispiiri ületades läbima asjaomastes andmebaasides tehtava süstemaatilise kontrolli⁴⁵. Need andmebaasid on järgmised:
- Schengeni infosüsteem (SIS);
 - varastatud ja kaotatud reisidokumentide andmebaas (SLTD);
 - riiklikud andmebaasid, mis sisaldavad teavet varastatud, õigusvastaselt omandatud, kaotatud ja kehtetuks tunnistatud reisidokumentide kohta.

Piirivalveametnikud võivad päringuid teha ka muudes riiklikes ja Interpoli andmebaasides.

Teatavatel tingimustel saab maismaa- ja merepiiril teha erandi nõudest viia asjaomastes andmebaasides läbi süstemaatiline kontroll ([vt käesoleva jao punkt 2.3](#)), kui on järgitud erandist teatamise erimenetlust ([vt A liide](#)) ja tehtud riskihinnang ([vt B liide](#)).

Õhupiiridel oli võimalik erandeid teha üleminekuperioodil, mis lõppes 7. aprillil 2019. Pärast seda kuupäeva ei ole erandid võimalikud ühelgi õhupiiril.

⁴⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT L 158, 30.4.2004, lk 77).

⁴⁵ Schengeni piirieskirjade artikkel 8.

- 1.3. Kõigile isikutele, kes soovivad piiri ületada, tuleb tagada Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis sätestatud põhiõigused. Piirikontrolli tegemisel tuleb järgida ebainimliku ja alandava kohtlemise keeldu ning diskrimineerimise keeldu, mis on sätestatud vastavalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklites 4 ja 21 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklites 3 ja 14.

Eelkõige peavad piirivalveametnikud oma kohustusi täites täielikult austama inimväärikust ning diskrimineerida ei ole lubatud ühelgi põhjusel, sealhulgas soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel. Kõik põhiõigusi piiravad meetmed, mida nende ülesannete täitmisel võetakse, peavad olema õigusaktidega ette nähtud ning arvesse võtma õiguste ja vabaduste olemust. Vastavalt harta artiklile 52 võib põhiõigustele piiranguid seada üksnes juhul, kui seda on vaja liidu tunnustatud üldist huvi pakkuvate eesmärkide saavutamiseks või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigust vabadusele; need peavad olema proportsionaalsed.

Kõigil reisijatel on õigus sellele, et neid teavitatakse kontrolli laadist ning koheldakse professionaalselt, sõbralikult ja viisakalt kooskõlas asjaomase rahvusvahelise, liidu ja liikmesriigi õigusega.

Kõiki reisijaid tuleb teavitada nende isikuandmete töötlemisest piirikontrolli käigus, sealhulgas päringutest andmebaasides (näiteks SIS ja VIS), ja andmesubjekti õigustest tema isikuandmete töötlemise korral. Selleks peaks piiripunktides olema asjakohane teave (näiteks teabesildil, ruutkoodina) kättesaadav nendes keeltes, mida tavaliselt sellises suhtluses kasutatakse. Kohaldatakse isikuandmete kaitset käsitlevaid ELi õigusnorme, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/679⁴⁶ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/680,⁴⁷ samuti Schengeni infosüsteemi ja viisainfosüsteemi *acquis*'s sätestatud andmekaitse-eeskirju.

⁴⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) ([ELT L 119, 4.5.2016, lk 1](#)).

⁴⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete

- 1.4. Kontrollitava isiku nõudel peab kontrolli tegev piirivalveametnik näitama talle oma ametimärki, teatama ametimärgi numbri ning võimaluse korral avaldama oma nime. Nime avaldamisest võib keelduda, kui on põhjust arvata, et piirivalveametnik võib selle tulemusena sattuda väga ebasoodsasse olukorda (näiteks kui on ohus tema elu või kehaline puutumatus). Viimasel juhul peab ametnik esitama ainult oma ametimärgi numbri ning ametiasutuse nime ja aadressi.
- 1.5. Selleks et piirikontroll oleks tulemuslik, peab piiripunkti töö eest vastutav piirivalveametnik rakendama piisaval hulgal asjatundlikke töötajaid. Piirivalveametnikud peavad alati püüdma saavutada tasakaalu, võttes ühelt poolt arvesse vajaduse tagada sujuv piiriületus isikutele, kes vastavad riiki sisenemise tingimustele ja moodustavad suurema osa reisijatest (näiteks turistid, ettevõtjad, üliõpilased), ning teiselt poolt vajaduse olla alati valvas, et märgata avalikku korda ja sisejulgeolekut ohustavaid isikuid ning võimalikke ebaseaduslikke sisenemisi. Eelkõige tuleb valvas olla siis, kui kohaldatakse erandit põhimõttest teha asjaomastes andmebaasides süstemaatiline kontroll. Piiripunktides, kus erandit ei kohaldata, peab piirivalveametnik kõigi välispiiri ületavate isikute riiki sisenemisel ja riigist väljumisel tegema asjaomastes andmebaasides süstemaatilise kontrolli.

*** Nõuanded piirivalveametnikele kontrollide tegemiseks piiril:**

- reisidokumenti vastu võttes vaadake kõigepealt reisijale näkku (püüdke meelde jätta võimalikult palju iseloomulikke tunnusjooni reisija näos);
- võrrelge reisija tunnusjooni fotoga ja reisidokumendis sisalduva kirjeldusega ning kontrollige ka kokkulangevust viisaga, kui see on nõutav (see aitab eristada petiseid);
- kontrollige reisidokumenti põhjalikult, välistamaks võimalust, et see on võltsitud (lehtede numeratsioon, trükk ja õmblused, dokumenti löödud pitserid ja templid, see, kas dokumenti on kantud teisi isikuid; reisija peab selgitama kõiki dokumenti tehtud parandusi, eriti isikuandmete leheküljele tehtud parandusi); kontrollige süstemaatiliselt andmeid asjaomastes andmebaasides (kui seda ei tehta reisidokumenti skaneerides automaatselt); samal ajal säilitage kontakt ning jälgige reisija käitumist ja reaktsiooni (näiteks ülemäärane närvilisus, agressiivne hoiak, liiga suur valmisolek koostööks); viisainfosüsteemis päringu tegemisel kasutage viisakleebise numbrit ja kontrollige viisaomaniku sõrmejälgi; märke „VIS-0“ korral tuleb kontrollida üksnes viisakleebise numbri järgi;
- kõiki reisijaid tuleb teavitada nende isikuandmete töötlemisest piirikontrolli käigus, sealhulgas päringutest andmebaasides (näiteks SIS ja VIS), ja andmesubjekti õigustest tema isikuandmete töötlemise korral. Kohaldatakse isikuandmete kaitset käsitlevaid ELi õigusnorme. Piirivalveametnik peab teavitama reisijat tema õigusest tutvuda oma andmetega ning nõuda ebaõigete andmete parandamist ja ebaseaduslikult säilitatavate andmete kustutamist. Piirivalveametnik peab reisijale andma riigi pädeva asutuse (vastutava töötleja ja andmekaitseasutuse) kontaktandmed, et võimaldada reisijal kasutada oma õigusi, sealhulgas õigust esitada kaebus andmekaitseasutusele⁴⁸;
- enne reisidokumenti templi löömist (kui see on ette nähtud) tehke kindlaks,

⁴⁸

Selle teabe võib esitada plakatil või teabelehel. Voldik või plakat peab olema kättesaadav kõikides liidu ametlikes keeltes ja asjaomaste Schengeni riikidega piirnevate riikide keel(t)es.

et isik ei ole sisepiirikontrollita alale või Bulgaaria, Horvaatia, Küprose või Rumeenia territooriumile (eraldi võetuna) viimasel korral jäänud lubatust kauemaks (st kauemaks kui 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul); nende kolmandate riikide kodanike suhtes, kes on ELi, EMP või Šveitsi kodaniku pereliikmed, kohaldatakse erisätteid (vt punkt 2.1.2);

- ärge küsitlege reisijat kui võimalikku kurjategijat või ebaseaduslikult riigis viibivat kolmanda riigi kodanikku. Kõik küsimused peavad olema tasakaalukad ning need tuleb esitada sõbralikult;
- reisija esitatud küsimusi ei tohi pidada pealetükkivaks ning neile tuleb vastata faktidest lähtudes ja viisakalt.

1.6. Automaatsete piirikontrollisüsteemide kasutamine. Schengeni piirieskirjade sätted, mis on kehtestatud määrusega (EL) 2017/2225 (millega muudetakse nimetatud eeskirja riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi kasutamise osas), mida hakatakse kohaldama riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi töölerakendamise kuupäevast, sisaldavad iseteenindussüsteemide ja e-värvate kasutamise üksikasjalikke nõudeid. Kuni nende uute eeskirjade jõustumiseni on iseteenindussüsteemide ja e-värvate kasutamine juba võimalik ja soovitatav⁴⁹ (riiki sisenemisel ja riigist lahkumisel ning seoses vaba liikumise õigust omavate isikute ja vajaduse korral kolmandate riikide kodanike kontrollimisega), tingimusel et seda *kombineeritakse* piirivalveametniku käsitsi tehtava kontrolliga ja (vajaduse korral) templi löömisega. Automaatsete piirikontrollisüsteemide väljatöötamisel peetakse silmas, et neid saaksid kasutada kõik isikud (välja arvatud alla 12-aastased lapsed) ning et nende kasutamisel austataks täielikult inimväärikust, eelkõige haavatavate isikutega seotud juhtudel. Kui liikmesriigid otsustavad kasutada automaatseid piirikontrollisüsteeme, peavad nad tagama, et on olemas ka piisav arv töötajaid inimeste abistamiseks nende süsteemide kasutamisel ning piisav arv

⁴⁹ Määruse (EL) 2017/458 (millega muudetakse määrust (EL) 2016/399 seoses asjaomastes andmebaasides tehtavate kontrollide tugevdamisega välispiiridel) põhjendus 10: „Tehnoloogia areng on põhimõtteliselt võimaldanud teha päringuid asjaomastes andmebaasides nii, et see avaldab piiriületuse kestusele vaid piiratud mõju, sest dokumente ja isikuid saab kontrollida paralleelselt. Sellega seoses võiksid olla asjakohased automaatse piirikontrolli väravad.“

mitteautomaatseid radasid laste, lapsi saatvate isikute, haavatavate isikute ja nende isikute jaoks, kes eelistavad kasutada mitteautomaatseid radasid.

2. LIIDU ÕIGUSE ALUSEL VABA LIIKUMISE ÕIGUST OMAVATE ISIKUTE KONTROLLIMINE

2.1. Liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute kohta tuleb riiki sisenemisel ja riigist väljumisel teha süstemaatiline kontroll järgmistes asjaomastes andmebaasides:

- Schengeni infosüsteem (SIS);
- varastatud ja kaotatud reisidokumentide andmebaas (SLTD);
- riiklikud andmebaasid, mis sisaldavad teavet varastatud, õigusvastaselt omandatud, kaotatud ja kehtetuks tunnistatud reisidokumentide kohta.

Piirivalveametnikud võivad päringuid teha ka muudes riiklikes ja Interpoli andmebaasides.

Nõukogu määruse (EÜ) nr 2252/2004 artikli 1 lõikes 2⁵⁰ osutatud andmekandjat sisaldavate passide ja reisidokumentide korral tuleb kontrollida kiibile salvestatud andmete autentsust.

2.1.1. Kui tekib kahtlus reisidokumendi autentsuses või selle kasutaja isikus, siis tuleb kontrollida vähemalt ühte biomeetrilist tunnust (näokujutis ja/või sõrmejäljed), mis on kantud määruse (EÜ) nr 2252/2004 alusel välja antud passi ja reisidokumendi. Võimaluse korral tuleb samal viisil kontrollida ka reisidokumente, mida nimetatud määrus ei hõlma.

2.1.2. Kui kolmandate riikide kodanikel, kes on ELi, EMP või Šveitsi kodaniku pereliikmed, on kehtiv pass ning nad on ELi, EMP või Šveitsi kodanikuga kaasas või ühinevad temaga, on neil õigus elada liikmesriigis kuni kolm kuud, ilma et neile kohaldataks piirangut, mis hõlmab 90 päevapikkust viibimist 180-päevase ajavahemiku jooksul.

⁵⁰ Nõukogu 13. detsembri 2004. aasta määrus (EÜ) nr 2252/2004 liikmesriikide poolt väljastatud passide ja reisidokumentide turvaelementide ja biomeetria standardite kohta (ELT L 385, 29.12.2004, lk 1).

Teadmiseks tuleb võtta, et kolmandate riikide kodanikel, kes on ELi, EMP ja Šveitsi kodaniku pereliikmed, on õigus saata ELi, EMP või Šveitsi kodanikku või temaga ühineda järjestikustel ajavahemikel kestusega kuni kolm kuud iga Schengeni riigi kohta, ilma et nad peaksid täitma mingeid tingimusi või vorminõudeid (välja arvatud viisa olemasolu nende kolmandate riikide kodanike puhul, kelle suhtes kehtib viisanõue, kui isikul ei ole kehtivat elamisloakaarti või elamisluba, nagu on täpsemalt selgitatud käesoleva jao punktis 2.8).

Kui pereliige reisib üksinda ja tal ei ole kehtivat elamisloakaarti või elamisluba (vt käesoleva jao punkt 2.8), siis kehtib tema kohta tavaline riigis lühiajalise viibimise kestust käsitlev kord, sest ELi, EMP ja Šveitsi kodanike ning nende pereliikmete vaba liikumist soodustavad tingimused ei ole enam täidetud.

Selle arvutamisel, kas on järgitud 90/180 päeva reeglit, mida kohaldatakse ainult lühiajalise viibimise korral, ei võeta arvesse ELi, EMP või Šveitsi kodanikuga kaasas olles või temaga ühinemisel toimunud varasemaid viibimisi sisepiirikontrollita alal.

* **Näited** (üheski nendest näidetest ei ole kolmanda riigi kodanikul kehtivat elamisloakaarti või elamisluba, nagu on täpsemalt selgitatud käesoleva jao punktis 2.8)

Prantsusmaa kodanikuga abielus olev India kodanik võib olla koos oma Prantsusmaa kodanikust abikaasaga Saksamaal kolm kuud, Hispaanias kaks kuud ja Itaalias kolm kuud ning viibida seega sisepiirikontrollita alal järjest kokku kaheksa kuud.

Jaapani kodanik on abielus Eesti kodanikuga, kuid ei ole kunagi varem Euroopa Liidus viibinud. Jaapani kodanik reisib oma Eesti kodanikust abikaasaga üheks kuuks Itaaliasse. Kuu lõppedes lahkub Eesti kodanikust abikaasa Itaaliast ja naaseb Jaapanisse tööle. Jaapani kodanik võib jääda üksi edasi veel 90 päevaks (kehtib piirang 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul).

Rootsi kodanikuga abielus olev Hiina kodanik viibib ärieesmärkidel üksi Austrias 15 päeva. Seejärel ühineb temaga Rootsi kodanik ning nad veedavad ühe kuu Portugalis. Kuu lõppedes lahkub Rootsi kodanikust abikaasa Euroopa Liidust. Hiina kodanik võib seal ülejäänud 75 päeva 180-päevase ajavahemiku jooksul üksinda edasi viibida (kehtib piirang 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul, kuid selle piirangu järgimise hindamisel ei võeta arvesse koos ELi kodanikuga viibitud aega, mis selle näite puhul on üks kuu).

2.2. Kokkulangevus SISis või muudes asjaomastes andmebaasides ei ole iseenesest piisav põhjus, et keelata liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omaval isikul riiki siseneda (vt käesoleva jao punkt 8.3, mis käsitleb liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute riiki sisenemise keelamise korda).

2.3. Sihipärane kontroll asjaomastes andmebaasides on võimalik ainult siis, kui süstemaatilisel kontrollil oleks ebaproportsionaalne mõju liiklusvoole teatavates maismaa- ja merepiiripunktides, ning pärast Schengeni riikide avaliku korra, sisejulgeoleku, rahvatervise ja rahvusvaheliste suhetega seotud riskide hindamist. (Täpsem teave teatamise korra ja riskihindamise kohta on esitatud liidetes A ja B.)

Sellisel juhul tuleks selleks, et määrata kindlaks, milliste isikute puhul saab teha ainult sihipärase kontrolli, kasutada komisjoni, Schengeni riikide ja asjaomaste asutuste kasutatavaid ühiseid terroristist välisvõitlejate riskinäitajaid.

Vahet tuleb teha Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõigetes 2a kuni 2f sätestatud liikmesriikide võimalusel teha liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute puhul süstemaatilise kontrolli asemel sihipärase kontrolli ja Schengeni piirieskirjade lõikes 9 sätestatud liikmesriikide õigusel leevendada piirikontrolli erandlike ja ettenägematute asjaolude tõttu (vt käesoleva jao punkt 7).

	Aluseks olev sündmus	Menetlusnõuded	Olemus	Kestus
Sihipärane kontrollimine konkreetsetes piiripunktides (Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõiked 2a kuni	– ebaproportsionaalne mõju liiklusvoole	– riski eelhinnangu esitamine Frontexile; – liikmesriikidele, Frontexile ja komisjonile teatamine; – iga kuue kuu	– ainult vaba liikumise õiguse korral; – miinimumkontroll on endiselt kohustuslik; – alates 7. aprillist	– ei tohi ületada vältimatut korral; – on kindlaks määratud riskihindamise järgi (st võib hõlmata

2f)		järel aruande esitamine Frontexile ja komisjonile	2019 ei ole võimalik teha sihikärseseid kontrollle õhupiiridel	pikemaid ajavahemikke)
Leevendamine (Schengeni piirieskirjade artikkel 9)	– ettenägematud sündmused, mille tõttu ooteaeg on väga pikk (näiteks üleujutus, loodusõnnetus, (kodu)sõda lähedalasuvas riigis, lähedalasuvate piiripunktide ootamatu sulgemine, suur liiklusõnnetus); – kõik töötajate, vahendite ja töökorralduse ressursid on kasutusele võetud	– piiripunkti tööst vastutava piirivalveametniku otsus – teabe registreerimine piiripunktis vastavalt Schengeni piirieskirjade II lisa punktile b – iga-aastane aruanne Euroopa Parlamendile ja komisjonile	– hõlmab kõiki reisijaid; – templi löömine on (kolmandate riikide kodanike puhul) endiselt kohustuslik; – riiki sisenemise kontrollil on riigist väljumise kontrolli ees eelisõigus	– ajutine, vastavalt asjaoludele, millest see vajadus tuleneb (st ainult väga lühike ajavahemik)

- 2.4. Kui selline sihikärsane kontroll on kehtestatud, siis peavad need liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavad isikud, kelle puhul asjaomastes andmebaasides sihikärsast kontrolli ei tehta, läbima „muu kontrolli liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute puhul“, et isik oleks võimalik tuvastada koostatud või esitatud reisidokumendi alusel. Selline „muu kontroll“ peab hõlmama piiriületuseks vajaliku reisidokumendi kehtivuse ja võltsimise või järeletegemise tunnuste puudumise kiiret ja vahetut kontrollimist, vajaduse korral tehniliste vahendite abil. Kui reisidokumendi suhtes on kahtlusi või kui on märke, et isik võib olla ohuks Schengeni riikide avalikule korrale, sisejulgeolekule, rahvatervisele või rahvusvahelistele suhetele, peab piirivalveametnik tegema päringu asjaomastes andmebaasides, mis on nimetatud Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõike 2 punktides a ja b.
- 2.5. Ettenähtud andmebaaside päringuid kasutades võib teha eelkontrolli selliste reisijaid käsitlevate andmete alusel, mis saadakse kooskõlas direktiiviga 2004/82/EÜ või muude liidu või liikmesriikide õigusaktidega. Kui nende reisijaid käsitlevate andmete alusel on tehtud eelkontroll, tuleb piiripunktis varem saadud andmeid võrrelda reisidokumendis sisalduvate andmetega. Samuti tuleb kontrollida asjaomase isiku isikusamasust ja kodakondsust ning piiriületuseks vajaliku reisidokumendi autentsust ja kehtivust.

2.6. Kui tekib kahtlus reisidokumendi autentsuses või selle kasutaja isikus, siis tuleb tõhusa piirikontrolli tagamiseks kontrollida vähemalt ühte biomeetrilist tunnust (näokujutis ja/või sõrmejäljed), mis on kantud määruse (EÜ) nr 2252/2004 alusel välja antud reisidokumendi. Võimaluse korral tuleb samal viisil kontrollida ka nimetatud määrusega hõlmamata reisidokumente (ELi passid ja reisidokumendid, mille on välja andnud ELi liikmesriik, kes on loobunud selle määruse kohaldamisest (Iirimaa), ning kolmandates riikides välja antud passid ja reisidokumendid). Biomeetrilisse passi kantud andmete kontrollimise kohta [vt käesoleva jao punkt 16](#).

2.7. Selleks et liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavad isikud ei peaks Rumeenia, Bulgaaria ja Horvaatia maismaapiiripunktides läbima süstemaatilist kontrolli kaks korda, võivad piirivalveasutused teha riskihinnangu alusel otsuse, et kontroll asjaomastes andmebaasides tehakse mittesüstemaatiliselt ainult riigist väljumisel. Praegu võib sellist korda kohaldada järgmistel maismaapiiridel:

- Bulgaaria-Kreeka,
- Rumeenia-Ungari,
- Bulgaaria-Rumeenia,
- Horvaatia-Sloveenia,
- Horvaatia-Ungari.

2.8. Üldreeglina võivad liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavad isikud ületada Schengeni riigi piiri järgmiste dokumentide alusel:

- ELi, EMP ja Šveitsi kodanikud: isikutunnistus või pass;
- ELi tagasipöördumistunnistus⁵¹;
- ELi, EMP ja Šveitsi kodanike pereliikmed, kes on kolmandate riikide kodanikud: pass. Neilt võidakse nõuda ka viisa olemasolu, kui nad on sellise kolmanda riigi kodanikud, mille suhtes kehtib [viisanõue](#), välja arvatud juhul, kui neil on

⁵¹ Nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate 25. juuni 1996. aasta otsus tagasipöördumistunnistuse kehtestamise kohta (96/409/ÜVJP) ja nõukogu 18. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/997, millega kehtestatakse ELi tagasipöördumistunnistus ja tunnistatakse kehtetuks otsus 96/409/ÜVJP (kehtib, kuid veel ei kohaldata).

- kehtiv [elamisluba](#), mille on välja andnud Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldav Schengeni riik;
- kehtiv elamisluba, mille on vastavalt direktiivi 2004/38/EÜ artiklile 10 või 20 välja andnud ELi liikmesriik või EMP riik, olenemata sellest, kas nad on ELi või EMP kodanikuga kaasas või ühinevad temaga.

Direktiivi 2004/38/EÜ artikli 10 või 20 alusel välja antud elamisloakaart on piisav tõend selle kohta, et selle kaardi omanik on liidu kodaniku pereliige. Teadmiseks tuleb võtta, et elamisloakaart vabastab viisanõudest (ja edaspidi ka ETIASes kontrollimise nõudest) mis tahes liikmesriigis, sealhulgas ELi kodaniku kodakondsusjärgses liikmesriigis.

*** Näited**

Slovakkia kodanik elab koos Hiina kodanikust abikaasaga Saksamaal. Nad reisivad koos Prantsusmaale. Kuna Hiina kodanikust abikaasal on direktiivi 2004/38/EÜ artikli 10 alusel välja antud Saksamaa elamisluba, ei ole tal direktiivi ega ka Schengeni piirieskirjade kohaselt vaja sissesõiduviiSAT.

Saksamaa kodanik elab koos Hiina kodanikust abikaasaga Saksamaal. Nad reisivad koos Hispaaniasse. Kuna Hiina kodanikust abikaasal on Schengeni riigi poolt liikmesriigi õigusakti alusel välja antud Saksamaa elamisluba, ei ole tal Schengeni piirieskirjade kohaselt vaja sissesõiduviiSAT.

Slovakkia kodanik elab koos Hiina kodanikust abikaasaga Rumeenias. Nad reisivad koos Prantsusmaale. Kuna Hiina kodanikust abikaasal on direktiivi 2004/38/EÜ artikli 10 alusel välja antud Rumeenia elamisluba, on ta direktiivi alusel viisanõudest vabastatud.

Slovakkia kodanik elab koos Hiina kodanikust abikaasaga Iirimaa. Hiina kodanikust abikaasa, kellel on direktiivi 2004/38/EÜ artikli 20 alusel välja antud Iirimaa elamisluba, reisib üksinda Prantsusmaale. Iirimaa elamisloakaart vabastab Prantsusmaal viisanõudest, isegi kui selle omanik reisib üksinda.

Kaks India kodanikku reisivad Sloveeniasse. Neist **ühel** on Horvaatia elamisluba ja teisel direktiivi 2004/38/EÜ alusel välja antud Horvaatia elamisloakaart. Esimesel on Sloveeniasse sisenemiseks vaja viisat (sest vastavalt asjakohastele Schengeni eeskirjadele ei vabasta Horvaatia elamisluba sisepiirikontrollita alal veel viisanõudest), **teine** on

viisanõudest vabastatud (sest Horvaatia elamisloakaart vabastab direktiivi 2004/38/EÜ kohaselt sisepiirikontrollita alal viisanõudest).

Elamisloakaartide jaoks võeti Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/1157⁵² kasutusele ühtlustatud vormid (määrust kohaldatakse ELis alates 2. augustist 2021). See tähendab, et alates 2. augustist 2021 välja antud elamisloakaartidel või alalistel elamisloakaartidel on ühtne vorm. Nendel kaartidel on sama vorm, mis on kehtestatud nõukogu määrusega (EÜ) nr 1030/2002⁵³ ja mida rakendatakse rakendusotsusega C(2018) 7767⁵⁴. Neil on nimetus „Elamisloakaart“ või „Alaline elamisluba“ ja standardne kood „Euroopa Liidu kodaniku pereliige Art. 10 DIR 2004/38/EÜ“ või „Euroopa Liidu kodaniku pereliige Art. 20 DIR 2004/38/EÜ“. Teadmiseks tuleb võtta, et määrusega (EL) 2019/1157 on ette nähtud olemasolevate elamisloakaartide või alaliste elamisloakaartide kasutamine järkjärgult lõpetada. See tähendab, et teatava arvu aastate jooksul on kasutusel eri vormiga elamisloakaardid või alalised elamisloakaardid (määruse (EL) 2019/1157 kohaselt välja antud elamisloakaardid ja varasemad elamisloakaardid, mille vorm ei ole kindlaks määratud)⁵⁵.

⁵² [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrus \(EL\) 2019/1157 liidu kodanike isikutunnistuste ning vaba liikumise õigust kasutavatele liidu kodanikele ja nende pereliikmetele väljaantavate elamislubade turvalisuse suurendamise kohta \(ELT L 188, 12.7.2019, lk 67\)](#), mis on EMPs kohaldatav tekst ja on vaja integreerida Euroopa Majanduspiirkonna lepingusse (protsess on pooleli).

⁵³ [Nõukogu 13. juuni 2002. aasta määrus \(EÜ\) nr 1030/2002](#), millega kehtestatakse ühtne elamisloavorm kolmandate riikide kodanike jaoks ([ELT L 157, 15.6.2002, lk 1](#)).

⁵⁴ Komisjoni 30. novembri 2018. aasta rakendusotsus C(2018) 7767, millega nähakse ette kolmandate riikide kodanikele mõeldud ühtse elamisloavormi tehniline kirjeldus ja tunnustatakse kehtetuks otsus K(2002) 3069.

⁵⁵ Määruse (EL) 2019/1157 artikli 8 lõikes 1 on sätestatud, et elamisloakaardid, mis on välja antud liidu kodanike pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, ja mis ei vasta artikli 7 nõuetele, kaotavad kehtivuse oma kehtivusaja lõppedes või 3. augustiks 2026, olenevalt sellest, kumb on varasem. Artikli 8 lõikes 2 on sätestatud erand artikli 8 lõikest 1 selliste elamislubade jaoks, mis ei vasta ICAO dokumendi 9303 teises osas sätestatud minimaalsetele turvastandarditele või ei sisalda funktsionaalset masinloetavat ala, mis vastab ICAO dokumendi 9303 kolmandale osale. Need kaotavad kehtivuse oma kehtivusaja lõppemisel või 3. augustil 2023, olenevalt sellest, kumb on varasem.

ELi kodanike isikutunnistuste jaoks kehtestati määrusega (EL) 2019/1157⁵⁶ ühtlustatud vormid (määrust kohaldatakse ELis alates 2. augustist 2021). Määrusega (EL) 2019/1157⁵⁷ on ette nähtud olemasolevate isikutunnistuste kasutamise järkjärguline lõpetamine.

Pereliige, kellel peab olema viisa, võib esitada ka kaks passi, st kehtiva passi (ilma viisata) ja kehtetuks tunnistatud passi, milles on kehtiv viisa (vt viisakäsiraamatu II osa punkt 3.1.2).

Täpsem teave ELi, EMP ja Šveitsi kodanike pereliikmeid käsitlevate erieeskirjade kohta on esitatud [viisataotluste menetlemise ja välja antud viisade muutmise käsiraamatu](#) (edaspidi „viisakäsiraamat“) III osas.

NB! Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide ning Šveitsi Konföderatsiooni vahelise isikute vaba liikumist käsitleva kokkuleppe alusel kohaldatakse eespool nimetatud eeskirju liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute kontrollimise kohta ka nende teenuseid osutavate isikute töötajate suhtes (olenemata nende kodakondsusest), kes on integreeritud Šveitsi või mõne ELi liikmesriigi tööturule ja teenuse osutamise eesmärgil lähetatud selle ELi liikmesriigi territooriumile (kokkuleppe I lisa artikkel 17).

Euroopa vabakaubanduslepingu alusel kehtivad samad eeskirjad teenuseid osutavate isikute töötajate suhtes (olenemata nende kodakondsusest), kes on integreeritud Šveitsi või mõne EMP riigi tööturule ning lähetatud teenuste osutamise eesmärgil mõne sellise EMP riigi territooriumile.

- 2.9. Kui liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omaval isikul ei ole vajalikke reisidokumente või vajalikke viisasid (kui see on nõutav), peavad asjaomased Schengeni riigid andma talle enne tagasisaatmist kõik mõistlikud võimalused vajalike dokumentide hankimiseks või mõistliku aja jooksul tuua laskmiseks või muul viisil kinnitamiseks või tõendamiseks, et tal on liidu õiguse alusel vaba liikumise õigus.

⁵⁶ Määrus (EL) 2019/1157 on EMPs kohaldatav tekst ja on vaja integreerida Euroopa Majanduspiirkonna lepingusse (protsess on pooleli).

⁵⁷ Määruse (EL) 2019/1157 artikli 5 lõikes 1 on sätestatud, et isikutunnistus, mis ei vasta artikli 3 nõuetele, kaotab kehtivuse oma kehtivusaja lõppedes või 3. augustiks 2031, olenevalt sellest, kumb on varasem. Artikli 5 lõikes 2 on siiski ette nähtud kaks erandit. Isikutunnistused, mis ei vasta ICAO dokumendi 9303 teises osas sätestatud minimaalsetele turvastandarditele või millel puudub funktsionaalne masinloetav ala, kaotavad kehtivuse oma kehtivusaja lõppedes või 3. augustiks 2026, olenevalt sellest, kumb on varasem. 2. augustil 2021 kasutusel olevad 70-aastaste või vanemate isikute isikutunnistused, mis vastavad ICAO dokumendi 9303 teises osas sätestatud minimaalsetele turvastandarditele ja millel on funktsionaalne masinloetav ala, kaotavad kehtivuse oma kehtivusaja lõppedes.

Juhul kui reisija esitab masinloetava alata reisidokumendi ja tema isikusamasuse suhtes on kahtlusi, tuleks teha teise astme kontroll.

*** Õiguslik alus, kohtupraktika**

– [Direktiiv 2004/38/EÜ \(artiklid 4, 5 ja 27\)](#)

– [Schengeni piirieskirjad \(artikkel 8\)](#)

– [Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide ning Šveitsi Konföderatsiooni vaheline kokkulepe isikute vaba liikumise kohta, 21. juuni 1999](#)

– [Määrus \(EL\) 2017/1954](#)

– [Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 25. juuli 2002, MRAX vs. Belgia, C-459/99](#)

– [Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. veebruar 2005, Salah Oulane vs. Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, C-215/03](#)

– [Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 31. jaanuar 2006, komisjon vs. Hispaania, C-503/03](#)

– [Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 18. juuni 2020, Ryanair, C-754/18](#)

– [Kohtuotsus, Euroopa Kohus, Sean McCarthy, C-202/13](#)

3. KOLMANDATE RIIKIDE KODANIKE KONTROLL RIIKI SISENEMISEL

3.1. Kolmanda riigi kodanik peab Schengeni riigi territooriumile sisenedes täitma järgmisi riiki sisenemise tingimusi:

- a) tal on piiriületuseks vajalik kehtiv reisidokument, mis peab kehtima vähemalt kolm kuud pärast Schengeni riikide territooriumilt lahkumise kavandatavat kuupäeva (kuigi põhjendatud erakorralisel juhul võib sellest nõudest siiski loobuda) ja see peab olema välja antud viimase kümne aasta jooksul; nõue, et reisidokument peab olema välja antud viimase kümne aasta jooksul, peab olema täidetud riiki sisenemise päeval (kuid see ei pea olema tingimuseks kogu riigis viibimise aja kohta)⁵⁸, eeldusel et dokument kehtib kolm kuud pärast riigis viibimise lõppu;

⁵⁸

See puudutab on ainult selliseid erandjuhtusid, kui kolmanda riigi pass kehtib kauem kui kümme aastat (näiteks kümme aastat ja mõned kuud – kolmandate riikide tava, mis võimaldas pikendada uue passi kehtivusaega vana passi järelejäanud kehtivuse võrra). NB! Rahvusvaheliste standardite kohaselt ei tohiks

*** Näide**

Kolmandast riigist saabub 21. novembril 2022 reisija, et viibida ELis 20 päeva. Tema pass on välja antud 23. novembril 2012 ja kehtib kuni 23. märtsini 2023. Schengeni piirieskirjade artikli 6 lõike 1 punktis a sätestatud sisenemistingimus on täidetud, sest saabumise päeval oli *väljaandmise kuupäevast* möödas alla kümne aasta ja *kehtivusaeg* on pikem kui kolm kuud pärast kavandatavat lahkumise kuupäeva.

- b) tal on [kehtiv viisa](#), kui see on nõutav, välja arvatud juhul, kui kolmanda riigi kodanikul on kehtiv [elamisluba](#), mille on välja andnud Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldav Schengeni riik ning mida peetakse võrdväärseks viisa või kehtiva pikaajalise viisaga. (Elamislubadel, pikaajalisel viisal ja muudel järgmistes jagudes nimetatud dokumentidel on biomeetriliste andmetega kiip, mida tuleb kontrollida vastavalt käesoleva jao punktile 3.3.) Viisaga ei ole võrdväärset ajutised load, mis on välja antud elamisloa esmakordse taotluse või varjupaigataotluse läbivaatamise ajaks;
- c) ta suudab põhjendada külastatava(te)s Schengeni riigis (riikides) viibimise eesmärki ja tingimusi, sealhulgas tõendada, et tal on piisavalt elatusvahendeid nii kavatsetava riigis viibimise ajaks kui ka oma päritoluriiki tagasipöördumiseks (või transiidiks kolmandasse riiki, kuhu lubamises ta on kindel näiteks seetõttu, et tal on selle riigi antud elamisluba) või et ta saab sellised vahendid seaduslikult viisil omandada;
- d) tema kohta ei ole Schengeni infosüsteemis (SIS) hoiatust sisenemise keelamiseks;
- e) teda ei peeta isikuks, kes ohustaks mis tahes Schengeni riigi avalikku korda, sisejulgeolekut, rahvatervist või rahvusvahelisi suhteid. See võib olla oluline eelkõige juhul, kui riiklikus andmebaasis puudub hoiatusteade asjaomase isiku riiki sisenemise keelamise kohta. Oma 12. detsembri 2019. aasta otsuses kohtuasjas C-380/18 (E.P.) tõdes Euroopa Kohus selgelt, et mõiste „avalikku korda ja julgeolekut ähvardav oht“ Schengeni piirieskirjade tähenduses erineb märgatavalt mõistest „oht avalikule korrale või julgeolekule“ vaba liikumise eeskirjade (direktiiv 2004/38/EÜ) tähenduses. Schengeni piirieskirjade kohaselt peavad süüteod, mille

reisidokumentide kehtivusaeg kunagi ületada kümnet aastat, mistõttu peaks see küsimus mõne aja pärast praktikas tähtsuse kaotama.

toimepanemises kolmandate riikide kodanikke võib kahtlustada, olema süüteo liiki ja selle eest ette nähtud karistust arvestades piisavalt rasked, et õigustada selle kodaniku liikmesriikide territooriumil viibimise viivitamata lõpetamist. Teiseks saavad pädevad asutused ilma süüdimõistva kohtuotsuseta tugineda avaliku korra ohustamisele vaid siis, kui on olemas üksteist toetavad, objektiivsed ja täpsed tõendid, mis annavad alust kahtlustada seda kodanikku niisuguse süüteo toimepanemises.

*** Õiguslik alus**

- [Schengeni piirieskirjad \(artikkel 6\)](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 265/2010, 25. märts 2010, millega muudetakse Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni ja määrust \(EÜ\) nr 562/2006 seoses isikute liikumisega pikaajalise viisa alusel](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2018/1806, 14. november 2018, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 565/2014/EL, 15. mai 2014, millega kehtestatakse välispiiridel isikute kontrollimise lihtsustatud kord, mille alusel Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia tunnustavad ühepoolselt teatavaid dokumente võrdväärseks oma riigi viisadega, mille nad on välja andnud oma territooriumilt läbisõiduks või kuni 90-päevaseks kavatsetavaks viibimiseks oma territooriumil mis tahes 180-päevase perioodi jooksul, ning millega tunnistatakse kehtetuks otsused nr 895/2006/EÜ ja nr 582/2008/EÜ](#)

*** Lingid**

- [Loetelu kolmandatest riikidest, kelle kodanikel peab välispiiride ületamiseks olema viisa, ja nendest kolmandatest riikidest, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud](#)
- [Teave viisanõudest tehtavate riiklike erandite kohta](#)

- [Ühine loetelu kolmandatest riikidest, kelle kodanikelt nõutakse liikmesriikide territooriumil asuvate lennujaamade rahvusvahelise transiidiala läbimiseks lennujaama transiidiviisat](#)
- [Loetelu kolmandatest riikidest, kelle kodanikelt nõutakse ühe liikmesriigi territooriumil asuvate lennujaamade rahvusvahelise transiidiala läbimiseks lennujaama transiidiviisat](#)
- [Loetelu elamislubadest, mis annavad nende omanikule õiguse läbida liikmesriikide lennujaamu ilma lennujaama transiidiviisata](#)

3.2. Kolmandate riikide kodanikud peavad läbima põhjaliku kontrolli. Järgmiste isikute kategooriate kontrollimisel kohaldatakse siiski erieeskirju:

- a) riigipead ja nende delegatsioonide liikmed ([käesoleva jao punkt 5.1](#));
- b) õhusõidukite piloodid ja teised meeskonnaliikmed ([käesoleva jao punkt 5.2](#));
- c) meremehed ([käesoleva jao punkt 5.3](#));
- d) diplomaatiliste, ameti- või teenistuspasside kasutajad ja rahvusvaheliste organisatsioonide liikmed ([käesoleva jao punkt 5.4](#));
- e) piirialade elanikud, kelle kohta kehtib kohaliku piiriliikluse kord ([käesoleva jao punkt 5.5](#));
- f) alaealised ([käesoleva jao punkt 5.6](#));
- g) kolmandate riikide kooliõpilased, kes elavad ELi liikmesriigis või kolmandas riigis, mille kodanikelt ei nõuta viisat ([käesoleva jao punkt 5.7](#));
- h) piirialatöötajad ([käesoleva jao punkt 5.8](#));
- i) heakskiidetud sihtkoha staatusega turistid ([käesoleva jao punkt 5.9](#));
- j) päästeteenistuse töötajad, politseiametnikud, tuletõrjemeeskonna liikmed ja piirivalveametnikud ([käesoleva jao punkt 5.10](#));
- k) avamerel töötajad ([käesoleva jao punkt 5.11](#)).

Kodakondsuseta isikuid ja **pagulasi** kontrollitakse samal viisil nagu üldiselt kolmandate riikide kodanikke. Kolmandates riikides pagulastele ja kodakondsuseta isikutele välja antud reisidokumentide kehtivust saab kontrollida [kolmandate riikide ja territoriaalüksuste välja antavate reisidokumentide nimekirjast](#). Küsimus, kas sellise reisidokumendi kasutajal on ELi sisenemiseks vaja viisat, on reguleeritud määruse (EL) 2018/1806 artikli 6 lõike 2 punktiga b, millega antakse igale liikmesriigile õigus selle üle otsustada. Asjakohased teated on esitatud tabelis „[Erandid artikli 6 lõike 2 järgi](#)“.

Varjupaigataotlejate ja rahvusvahelise kaitse taotlejate suhtes kohaldatakse erieeskirju (vt käesoleva jao punkt 12 varjupaigataotlejate kohta).

Piirivalveametnik peab igalt vähemalt 14-aastaselt kolmanda riigi kodanikult või kodakondsuseta isikult, kes on kinni peetud Schengeni riigi välispiiri ebaseaduslikul ületamisel ja keda ei ole tagasi saadetud, võtma kohe sõrmejäljed ning need andmed edastama.

NB! Nende kolmandate riikide kodanike kontrollimise kohta, kes on ELi, EMP riikide või Šveitsi kodanike pereliikmed (liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavad isikud), vt [käesoleva jao punkt 2.8.](#)

*** Õiguslik alus**

– [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 603/2013, millega luuakse sõrmejälgede võrdlemise Eurodac-süsteem \(artikkel 14\)](#)

*** Lingid**

– [Kodakondsuseta isikutele ja pagulastele Schengeni riikides välja antavad dokumendid](#)

– [Teave viisanõudest tehtavate riiklike erandite kohta](#)

3.3. Piirivalveametnikud peavad **süsteemiliselt kontrollima** kolmandate riikide kodanike andmeid järgmistes andmebaasides:

- Schengeni infosüsteem (SIS);
- varastatud ja kaotatud reisidokumentide andmebaas (SLTD);
- riiklikud andmebaasid, mis sisaldavad teavet varastatud, õigusvastaselt omandatud, kaotatud ja kehtetuks tunnistatud reisidokumentide kohta.

Piirivalveametnikud võivad päringuid teha ka muudes riiklikes ja Interpoli andmebaasides.

3.4. Ettenähtud andmebaaside päringuid kasutades võib teha eelkontrolli selliste reisijaid käsitlevate andmete alusel, mis saadakse kooskõlas direktiiviga 2004/82/EÜ või muude liidu või liikmesriikide õigusaktidega. Kui selliste reisijaid käsitlevate andmete alusel on tehtud eelkontroll, tuleb piiripunktis varem saadud andmeid võrrelda reisidokumendis sisalduvate andmetega. Samuti tuleb kontrollida asjaomase isiku

isikusamasust ja kodakondsust ning piiriületuseks vajaliku reisidokumendi autentsust ja kehtivust.

3.5. Andmekandjat⁵⁹ sisaldava passi ja reisidokumendi korral tuleb kontrollida kiibile salvestatud andmete autentsust vastavalt kehtivate sertifikaatide olemasolule. Biomeetrilise passi kontrollimisel tuleb kontrollida mikrokiibile salvestatud andmete autentsust ja terviklikkust. Selle kontrollimiseks, et kiibil olevad andmed on sisestanud volitatud ametiasutus ja et neid ei ole omavoliliselt muudetud, tuleb kiibi sisu autentida, kasutades passiivset autentimist. Dokumendi allkirjastaja sertifikaati tuleb võrrelda dokumendi välja andnud riigi asjaomase usaldusväärse riikliku allkirjastamise sertimiskeskuse (CSCA) sertifikaadiga. Peale selle tuleb kiip autentida, et teha kindlaks, kas kiip on ehtne ja et seda ei ole kloonitud⁶⁰.

3.6. Kolmandate riikide kodanikud peavad läbima põhjaliku kontrolli.

Riiki sisenemisel hõlmab põhjalik kontroll kõigi riiki sisenemise tingimuste täitmise kontrolli, st järgmist:

- selle kontrollimine, kas kolmanda riigi kodanikul on [piiriületuseks vajalik kehtiv dokument](#), mis ei ole aegunud, ning vajaduse korral ettenähtud [viisa](#), [elamisluba](#) või pikaajaline viisa. Kolmanda riigi kodanik, kellel peab olema viisa, võib reisida kahe passiga, st kehtiva passiga (ilma viisata) ja kehtetuks tunnistatud passiga, milles on kehtiv viisa. Alates 2022. aasta maist peab viisakleebisel olema digipitser⁶¹. See sisaldab kõiki kleebisele kirjutatud andmeid, välja arvatud fotot. Digipitserit tuleks kasutada viisakleebisel olevate andmete autentsuse kontrollimiseks liikmesriigi territooriumil või piiril, kui viisainfosüsteemi (VIS) ei saa kasutada.

⁵⁹ Kõigil liidu õigusaktidele vastavatel dokumentidel (passid, isikutunnistused, elamisloakaardid, rändega seotud kaardid ja muud liidu õiguse alusel välja antud reisidokumendid, sealhulgas kohaliku piiriliikluse luba) on kiip, välja arvatud viisal (paberipõhine). Ka meremehe isikut tõendav dokument (kuigi see ei põhine liidu õigusel) sisaldab kiipi.

⁶⁰ Kloonitud kiip tähendab seda, et autentse kiibi andmed kopeeritakse duplikaatkiibile ilma turvapiiranguteta.

⁶¹ Komisjoni rakendusotsus C(2020) 2672 (final), 30. aprill 2020, millega kehtestatakse ühtsel viisavormil digipitseri kasutamine Üleminekuperioodil kuni 1. novembrini 2022 võivad liikmesriigid väljastada nii digipitseriga viisasid kui ka ilma selleta.

- süstemaatiline kontroll asjaomastes andmebaasides ([vt käesoleva jao punkti 1.5 tabeli neljas taane](#)) ning selle kindlakstegemine, et tema transpordivahend ja veetavad esemed ei ohusta tõenäoliselt ühegi Schengeni riigi avalikku korda, sisejulgeolekut, rahvatervist ega rahvusvahelisi suhteid. See kontroll peab hõlmama otseseid päringuid isikute ja esemete kohta Schengeni infosüsteemis (SIS) ja riiklikes andmebaasides sisalduvates andmetes ja hoiatusteadetes ning meetmete võtmist, kui seal on hoiatus;
- asjaomase kolmanda riigi kodaniku reisidokumenti kantud sisenemis- ja väljumistemplete kontrollimine, et teha sisenemis- ja väljumiskuupäevi võrreldes kindlaks, kas isik on juba ületanud maksimaalse aja, mille jooksul on tal lubatud viibida sisepiirikontrollita alal või Bulgaaria, Horvaatia, Küprose või Rumeenia territooriumil (arvestatakse eraldi),⁶² st 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul enne iga päeva, mil ta kõnealusel alal või kõnealustes riikides viibis;
- asjaomase kolmanda riigi kodaniku lähte- ja sihtkoha ja kavandatava riigis viibimise eesmärgi kontrollimine ning vajaduse korral vastavate tõendavate dokumentide kontrollimine;
- selle kontrollimine, kas asjaomasel kolmanda riigi kodanikul on piisavalt elatusvahendeid kavandatava riigis viibimise aja ning eesmärgi, päritoluriiki tagasipöördumise või kolmandasse riiki suunduva transiidi jaoks, või kas ta saab sellised vahendid seaduslikult viisil omandada. Elatusvahendite hindamisel tuleb arvesse võtta iga Schengeni riigis kehtestatud võrdlussummasid;
- elatusvahendite piisavuse kontrolli võib teha kolmanda riigi kodaniku valduses oleva sularaha, reisirahade ja krediitkaartide alusel. Kui asjakohane dokument on liikmesriigi õiguses ette nähtud, võib piisavate elatusvahendite tõenduseks olla ka ülalpidamiskohustuse deklaratsioon [ja vastuvõtja garantiikiri/küllakutse](#), kui kolmanda riigi kodanik peatub vastuvõtja juures;

⁶² Rumeenia ja Bulgaaria territooriumil viibimise 90- ja 180-päevase ajavahemiku eraldi arvestamine muutub, kui riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem kasutusele võetakse.

- krediitkaardi kehtivuse kontrollimiseks on võimalik ühendust võtta väljaandva äriühinguga või kasutada muid võimalusi (näiteks rahavahetuskontorid), mis on piiripunktis olemas;
- vastuvõtja küllakutset on võimalik kontrollida, võttes ühendust otse vastuvõtjaga või kontrollides vastuvõtja heausksust asjaomase Schengeni riigi (vastuvõtja elukohariik) riiklike kontaktpunktide kaudu.

*** Suunised sisenemiskeelu aluseks oleva mõiste „ohu rahvatervisele“ kohta**

See mõiste hõlmab kõiki Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) rahvusvahelistes tervise-eeskirjades määratletud epideemiaohuga haigusi ja muid nakkushaigusi või nakkuslikke parasitaarhaigusi, mille korral rakendatakse õigusnorme Schengeni riigi kodanike kaitsmiseks.

Käesoleva käsiraamatu kohaselt tuleb selleks, et hinnata mis tahes ohtu Euroopa kodanike tervisele ja teha otsus tulemuslike meetmete võtmise kohta, kasutada Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse 1082/2013/EÜ alusel moodustatud ühenduse võrgustikku ning selle varajase hoiatamise ja reageerimise süsteemi (EWRS) ning konsulteerida Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskusega (ECDC), mis on asutatud määruse (EÜ) nr 851/2004 alusel. Varajase hoiatamise ja reageerimise süsteemi kuuluvad ELi liikmesriikide tervishoiuasutused, kes teevad riiklikul tasandil koostööd riiklike tunnustatud kontrolliasutustega. Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus tegeleb ohu riskianalüüsiga (ecdc.europa.eu).

ELi liikmesriigi ametiasutused, kes on pädevad rakendama tervishoiumeetmeid, tuleb seega kooskõlas liikmesriigi ja liidu rahvatervist käsitlevate õigusaktide ja Schengeni riigi kehtestatud korraga alati kaasata piiril toimuvasse rahvatervise ohtude hindamisse, mille eesmärk on anda sisenemisluba või selle andmisest keelduda.

*** Suunised selle kohta, kuidas hinnata ohtu rahvatervisele epideemiaohu korral**

COVID-19 pandeemia on suurendanud liidu vajadust olla välispiiridel paremini valmis reageerima kriisiolukordadele rahvatervist ohustavate epideemiaohuga haiguste korral. Kui sellistele ohtudele reageeritakse välispiiridel ebajärjekindlate ja lahknevate meetmetega, mõjutab see negatiivselt sisepiirikontrollita ala toimimist, vähendab prognoositavust reisijate jaoks ja piirab inimestevahelisi kontakte. Välispiiridel rahvatervise ohuga seotud

riiklike meetmete kohaldamisel soovitab komisjon võtta liikmesriikidel arvesse järgmisi kaalutlusi.

1. Liidu kodanikel ELi toimimise lepingu artikli 20 lõike 1 tähenduses ja kolmandate riikide kodanikel, kellel on liidu ja selle liikmesriikide ning selle kolmanda riigi vahel sõlmitud lepingu alusel liidu kodanike ja nende vastavate pereliikmetega samaväärne vaba liikumise õigus, tuleks lubada reisida ELi liikmesriikidesse ja Schengeni *acquis*'ga hõlmatud kolmandatesse riikidesse alati, ja mitte ainult koju naasmiseks.

Kui nad tulevad kolmandatest riikidest, mille suhtes kehtib mittehädavajaliku reisimise ajutine piirang, võib rakendada Schengeni alasse kuuluva sihtriigi tervishoiunõudeid, näiteks eneseisolatsiooni või samalaadseid meetmeid (tingimusel et see riik on kehtestanud oma kodanikele samad nõuded).

2. Kolmandate riikide kodanikke, kes on direktiivi 2003/109/EÜ (pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta) alusel pikaajalised elanikud, ja isikuid, kellele on antud elamisõigus muude ELi direktiivide, väljaastumislepingu või liikmesriigi õiguse alusel või kellel on pikaajaline siseriiklik viisa, ning nende pereliikmeid peaks samuti lubama riiki siseneda, kui võetakse asjakohaseid tervishoiumeetmeid.

Sama peaks kehtima ka kolmandate riikide kodanike kohta, kellel on riiki sisenemiseks ajutine luba [mis on välja antud piiri ületamiseks ja liikmesriigis seadusliku viibimise õiguse kasutamiseks elamisloa kättesaamisel], kui see on asjakohane.

Piirivalveametnikud peaksid kontrollima asjakohaseid dokumente (st reisidokumente, elamislubasid ja mis tahes muid ametlikke dokumente), et teha kindlaks, kas kolmandate riikide kodanikud kuuluvad eelmises kahes punktis nimetatud isikute hulka.

3. Riiki sisenevate reisijate kontroll epidemioloogilise potentsiaaliga haiguste sümptomite suhtes võib hõlmata kehatemperatuuri skaneerimist ja/või sümptomite esinemise kontrolli või muid vahendeid, mille eesmärk on tuvastada asjakohased sümptomid.

Kõik välispiiril piiri-, tolli-, sanitaar- või mis tahes muud kontrolli tegevad avalikud teenistujad peavad olema varustatud isikukaitsevahenditega, milleks vastavalt vajadusele on maskid, kindad, desinfitseerimisgeelid jms.

4. Selle üle otsustamisel, kas kolmanda riigi kodaniku suhtes kohaldatakse mittehädavajaliku reisimise ajutisi piiranguid, tuleks (kodakondsuse asemel) eelkõige

lähtuda sellest, kas isik viibis enne teatava aja mõnes sellises kolmandas riigis, mille suhtes on mittehädavajaliku reisimise piirangud tühistatud.

5. Õhupiiridel on reisijate sujuva edasiliikumise hõlbustamiseks olulised automaatse piirikontrolli väravad, mis asuvad peamistes õhupiiripunktides, kuid automaatväravasüsteemid ei saa kontrollida kolmandate riikide kodanike elukohta. Schengeni riigid, kes lubavad kolmandate riikide kodanikel kasutada automaatväravaid, peaksid kaaluma automaatväravaid kasutavate reisijate pisteliste kontrollide tegemist või siis võimalust sellised väravad kolmandate riikide kodanike jaoks aeg-ajalt sulgeda.

6. Piirivalveametnikud peavad endale selgeks tegema, millised näevad välja kolmandate riikide elamis- ja tööloa ning neil peavad olema põhiteadmised selliste dokumentide trükkimise meetodite ja turvaelementide kohta. Peale kolmanda riigi elamis- või tööloa võivad reisijad esitada ka kolmanda riigi isikutunnistuse ja/või juhiloa või muu ametliku dokumendi, mis tõendab nende väidetavat elukohariiki.

Sõltuvalt asjaoludest ja esitatud dokumentide liigist peavad piirivalveametnikud parimal võimalikul viisil kasutama kõiki neile kättesaadavaid allikaid (näiteks FADO/iFADO/PRADO21, Frontexi käsiraamat) nii koos riiklike dokumendiandmebaasidega kui ka eraettevõtete pakutavate võimalustega.

7. Reisijaid tuleb enne reisi informeerida vajadusest tõendada oma elukohariiki ehk vajadusest esitada täiendavaid dokumente, näiteks elukohajärgses kolmandas riigis välja antud elamisluba, tööluba, isikutunnistus või juhiluba ning mis tahes muu ametlik dokument, mis on abiks reisija väidetava elukohariigi tõendamisel. See on oluline, sest kolmandate riikide elamis- või tööloa andmed ei ole alati kantud reisidokumendi, eriti passi. Elukohariigi tõendamise kohustuse täitmata jätmise korral võidakse isikul keelata riiki siseneda.

8. Kõik sisenemiskeelu otsused peavad olema proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad. Meedet peetakse proportsionaalseks tingimusel, et enne selle võtmist on konsulteeritud terviseametiga, kes on leidnud, et see on rahvatervise eesmärgi saavutamiseks sobiv ja vajalik. Sisenemiskeelu vormil peab piirivalveametnik keeldumise põhjuse täpsustama vormi jaotises „Märkused“.

9. Reisijale võib konkreetse haiguse kohta anda teabelehe. Terve reisija puhul ei ole vaja

täiendavat sanitaarteadet naabruses asuva kolmanda riigi ametiasutustele, kuhu reisija ELi maismaa-välispiiripunktist (maantee- või raudteeliikluse puhul) või ELi mere-välispiiripunktist (näiteks regulaarseks parvlaevaühenduseks ette nähtud sadamad või muud sadamad, kus peatuvad kruiisilaevad või üksikud meremehed kaluripaatidega) tagasi saadetakse.

10. Selleks et kolmandatest riikidest saabujaid oleks võimalikult vähe, võiksid lennujaama kontaktametnikud või nimekirja kantud kolmandate riikide kontaktametnikud teha kontrollid enne pardale minekut. Schengeni riigid saaksid saata teatavatele Euroopast väljuvatele kolmandate riikide lendudele ka piirivalveametnikke, kelle ülesanne oleks teha enne Euroopasse tagasi suunduvat lendu pardaleminekueelset kontrolli. Samuti võiks kaaluda tervishoiuinspektorite ja/või meditsiinitöötajate rakendamist otse piiripunktis, et kontrollida reisijaid, vaadata läbi tervisedeklaratsioone jne.

*** Liikmesriikide territooriumil viibimise kestuse arvutamise suunised**

Selleks et arvutada 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul, tuleb sisepiirikontrollita alal viibimise esimeseks päevaks lugeda sinna sisenemise päev ja sellel alal viibimise viimaseks päevaks sealt väljumise päev. Bulgaaria, Horvaatia, Küprose ja Rumeenia puhul on esimene ja viimane päev vastavalt ühe sellise Schengeni riigi territooriumile sisenemise ja sealt väljumise päev. Väljend „mis tahes“ osutab sellele, et kohaldatakse liikuvat 180-päevast võrdlusperioodi, võttes arvesse kõik liikmesriikide territooriumil viibitud päevad viimase 180-päevase ajavahemiku jooksul, et kontrollida, kas nõue, mille kohaselt on liikmesriikide territooriumil lubatud viibida 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul, on endiselt täidetud. See tähendab, et kui liikmesriikide territooriumil ei ole viibitud katkematu 90-päevase ajavahemiku jooksul, on lubatud uus kuni 90-päevane viibimine. Vt http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/docs/short_stay_schengen_calculator_user_manual_en.pdf

Uute eeskirjade kohaselt lubatud viibimisaja arvutamiseks võib kasutada „lühiajalise viibimise“ kalkulaatorit kas Euroopa Komisjoni rände ja siseasjade peadirektoraadi veebisaidil (https://ec.europa.eu/home-affairs/content/visa-calculator_en) või laadida see alla CIRCAst. Kasutusjuhend sisaldab teavet uute eeskirjade ja kalkulaatori kasutamise kohta ning praktilisi näiteid. Vt <http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we->

[do/policies/borders-and-visas/border-crossing/index_en.htm](https://ec.europa.eu/digital-and-democracy/policies/borders-and-visas/border-crossing/index_en.htm).

Niisugust lühiajalise viibimise kestuse arvutamist, mis on käibel alates 18. oktoobrist 2013, ei kohaldata ELi ning Bahama, Brasiilia, Saint Kittsi ja Nevis, Mauritiuse ja Seišellide vahel sõlmitud viisanõudest loobumist käsitlevate lepingute suhtes; nimetatud riikide suhtes kohaldatakse määratlust „kolm kuud kuuekuulise ajavahemiku jooksul alates esimese sisenemise kuupäevast“. Kui kolmanda riigi kodaniku viisa on välja antud ELi ja teatavate kolmandate riikide vahel sõlmitud viisalihtsuslepingute kohaselt, arvutatakse tema riigis viibimise kestus vastavalt uuele arvutusmeetodile, sest kõnealustes lepingutes kasutatakse väljendit „90 päeva 180 päeva jooksul“.

Lühiajalise viibimise kestuse arvutamisel (selle hindamisel, kas on järgitud reeglit „90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul“) ei tohiks arvesse võtta elamisloa või pikaajalise viisa alusel lubatud viibimisaega. See säte võimaldab seega viisanõudest vabastatud kolmandate riikide kodanikel jääda järgnevas lühiajaliseks viibimiseks seaduslikult nende Schengeni riikide territooriumile, kes kohaldavad täielikult *acquis*'d. Reisija saab tõendada, et ta on eelmise elamisloa või pikaajalise viisa kehtivusaja lõppemise kuupäevaks täitnud lühiajalise viibimise kestuse nõuded⁶³. Schengeni normidega ei ole kooskõlas siseriiklikud eeskirjad või tavad, mis näevad ette, et kolmanda riigi kodanik peab pärast pikaajalise (elamisloa või siseriikliku viisaga) riigis viibimise lõppemist üldreeglina tema territooriumilt lahkuma, enne kui tal lubatakse alustada järgmist lühiajalist viibimist sellel territooriumil. 90/180 päeva reegli järgimise eest vastutab reisija⁶⁴. Kui kolmanda riigi kodanik ei kasuta Schengeni piirieskirjade artiklis 12 või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/2226⁶⁵ artikli 14 lõikes 8 esitatud võimalust taotleda eelneva elamisloa või pikaajalise viisa kehtivusaja lõppemisel lühiajalise riigis viibimise alguse registreerimist (või seda, et ta loetaks

⁶³ Seda kinnitab selgelt ka Schengeni piirieskirjade artikli 12 lõige 3 (mida kohaldatakse alates riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi töölerakendamise kuupäevast).

⁶⁴ Määruse (EL) 2017/2226 artikli 14 lõikes 8 on sõnaselgelt sätestatud, et „kui liikmesriigi territooriumil viibiva kolmanda riigi kodaniku lühiajaline viibimine algab kohe pärast elamisloa või pikaajalise viisa alusel viibimist ning varasemat isiklikku toimet ei ole loodud, võib kolmanda riigi kodanik taotleda, et pädevad asutused koostaksid [---] isikliku toimetiku ning looksid riiki sisenemise ja riigist lahkumise andmestiku, sisestades [---] andmed.“

⁶⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2017. aasta määrus (EL) 2017/2226, millega luuakse riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem liikmesriikide välispiire ületavate kolmandate riikide kodanike riiki sisenemise ja riigist lahkumise andmete ja sisenemiskeeluantmete registreerimiseks ning määratakse kindlaks riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemile õiguskaitsse eesmärgil juurdepääsu andmise tingimused ning millega muudetakse Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni ning määruseid (EÜ) nr 767/2008 ja (EL) nr 1077/2011 (ELT L 327, 9.12.2017, lk 20).

lühiajaliseks viibimiseks sisenenuks), siis võidakse lugeda tema riigis viibimine ebaseaduslikuks ning sellel on Schengeni piirieskirjade artiklis 12 või määruse (EL) 2017/2226 artiklis 20 esitatud eeldusele vastavad negatiivsed tagajärjed. Selle eelduse võib siiski hiljem Schengeni piirieskirjade artikli 12 kohaselt ümber lükata.

*** Näited**

Kanada üliõpilane, kelle üliõpilase elamisluba kaotab Austrias kehtivuse 31. juulil, kavatses augustis teha rongireisi läbi mitme Schengeni riigi. Kanada üliõpilane ei pea tingimata EList lahkuma. Ta võib lühiajalist riigis viibimist alustada kohe pärast elamisloa kehtivusaja lõppemist. Selleks peaks ta enne 31. juulit pädevatelt asutustelt taotlema, et Schengeni piirieskirjade artikli 12 või määruse (EL) 2017/2226 artikli 20 alusel loetaks tema sisenemiskuupäevaks 1. august. (NB! Niipea kui hakatakse kohaldama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2018/1240,⁶⁶ peab tal olema ka kehtiv reisiluba.)

India teadlane, kelle teadlase elamisluba kaotab Austrias kehtivuse 31. juulil, kavatses augustis Alpides matkata (Austrias ja Itaalias, kuid enamiku aega veeta Austrias). India teadlane ei pea tingimata EList lahkuma. Ta võib lühiajalist riigis viibimist alustada kohe pärast elamisloa kehtivusaja lõppemist. Selleks peab ta olema taotlenud lühiajalist viisat Austria konsulaadis (näiteks Prahas või Bratislavas) ja see viisa peab olema talle antud enne 1. augustit. Lisaks sellele peaks ta enne 31. juulit pädevatelt asutustelt taotlema, et Schengeni piirieskirjade artikli 12 või määruse (EL) 2017/2226 artikli 20 alusel loetaks tema sisenemiskuupäevaks 1. august.

⁶⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. septembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1240, millega luuakse Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem (ETIAS) ning muudetakse määrusi (EL) nr 1077/2011, (EL) nr 515/2014, (EL) 2016/399, (EL) 2016/1624 ja (EL) 2017/2226 (ELT L 236, 19.9.2018, lk 1).

Lühiajalise viibimise võimaliku pikendamise kohta kahepoolse lepingu alusel on Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni⁶⁷ artikli 20 lõikes 2 esitatud selliste konkreetsete juhtumite käsitlemise üksikasjalik kord.

3.6.1. Riigist lahkumisel hõlmab põhjalik kontroll järgmist:

- selle kontrollimine, kas kolmanda riigi kodanikul on piiriületuseks vajalik kehtiv dokument;
- reisidokumendi kontrollimine võltsimis- ja järeletegemise tunnuste avastamiseks;
- kohustuslik süstemaatiline kontroll asjaomastes andmebaasides, et teha kindlaks, kas kolmanda riigi kodanikku ei peeta isikuks, kes ohustab mis tahes Schengeni riigi avalikku korda, sisejulgeolekut või rahvusvahelisi suhteid;
- andmekandjat sisaldava passi ja reisidokumendi korral tuleb kontrollida kiibile salvestatud andmete autentsust vastavalt kehtivate sertifikaatide olemasolule. Biomeetrilise passi kontrollimisel tuleb kontrollida mikrokiibile salvestatud andmete autentsust ja terviklikkust. Kontrollimaks, et kiibil olevad andmed on sinna sisestanud volitatud ametiasutus ning et neid ei ole omavoliliselt muudetud, tuleb kiibi sisu autentida passiivse autentimise abil. Dokumendi allkirjastaja sertifikaati tuleks võrrelda dokumendi välja andnud riigi asjaomase usaldusväärse riikliku allakirjastamise sertimiskeskuse (CSCA) sertifikaadiga. Võimaluse korral tuleks kasutada kiibi autentimist, et kontrollida, kas kiip on ehtne.

3.6.2. Täiendav kontroll riigist lahkumisel võib hõlmata järgmist:

- selle kontrollimine, kas isikul on kehtiv viisa, kui see on nõutav, välja arvatud juhul, kui isikul on Schengeni riigi antud kehtiv elamisluba või pikaajaline viisa või muud dokumendid, mis annavad õiguse viibida riigi territooriumil või sinna uuesti siseneda;
- selle kontrollimine, et isik ei ole ületanud lubatud maksimaalset viibimisaega.

⁶⁷ Konventsioon, millega rakendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingut Beneluxi Majandusliidu riikide, Saksamaa Liitvabariigi ja Prantsuse Vabariigi valitsuste vahel nende ühispiiridel kontrolli järkjärgulise kaotamise kohta (EÜT L 239, 22.9.2000, lk 19).

- 3.7. Kolmanda riigi kodanikult, kellel on kehtiv elamisluba, ei tohiks üldjuhul nõuda kavatsatud viibimise eesmärgi või piisavate elatusvahendite olemasolu tõendamist. Muud kontrollid – eelkõige reisidokumentide ja elamislubade läbivaatamine, päringud SISis ja riiklikes andmebaasides – tuleb siiski teha vastavalt käesoleva jao punktides 1.2 ja [3.6.2](#) esitatud selgitustele. Täpsed juhised selle kohta, kuidas saavad oma staatust tõendada väljaastumislepinguga hõlmatud isikud, on esitatud käesoleva käsiraamatu 42. lisas.
- 3.8. Selleks et mitte aeglustada sisenemis-/väljumisprotsessi esimese astme kontrollimenetlusi ning kui on vaja teha täiendav kontroll, võib seda teha eraldi asuvas kohas (teise astme kontroll).

Kui kolmanda riigi kodanik seda nõuab ja kui on olemas sobivad ruumid, tuleb põhjalik kontroll teha selleks ettenähtud mitteavalikus kohas. Teise astme kontrolli tegemisel tuleb asjaomast kolmanda riigi kodanikku kirjalikult teavitada kontrolli eesmärgist ja läbiviimise korrast. Selle teabe võib esitada asjaomasele isikule antaval teabelehel või voldikul. Voldik või plakat peab olema kättesaadav kõikides liidu ametlikes keeltes ja asjaomaste Schengeni riikidega piirnevate riikide keel(t)es.

*** Õiguslik alus**

- [Schengeni piirieskirjad \(artiklid 7 ja 8; I ja IV lisa\)](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1082/2013/EL, 22. oktoober 2013, tõsiste piiriüleste terviseohtude kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 2119/98/EÜ](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EÜ\) nr 851/2004, 21. aprill 2004, millega asutatakse haiguste ennetuse ja tõrje Euroopa keskus](#)
- [Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 2252/2004, 13. detsember 2004, liikmesriikide poolt väljastatud passide ja reisidokumentide turvaelementide ja biomeetria standardite kohta](#)
- Rahvusvahelised tervise-eeskirjad (WHO)

4. PÄRINGUD SCHENGENI INFOSÜSTEEMIS (SIS) NING VARASTATUD JA KAOTATUD REISIDOKUMENTIDE ANDMEBAASIS (SLTD)

4.1. Piirikontrolli käigus tuleb kõiki isikuid ja nende reisidokumente kontrollida Schengeni infosüsteemis. Riiklikud piirikontrollirakendused võimaldavad tavaliselt kontrollida isikute ja nende reisidokumentide andmeid asjaomastes andmebaasides. SIS sisaldab isikute ja esemete kohta järgmisi hoiatusi:

- tagasisaatmise nõuet sisaldav hoiatus (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1860⁶⁸ artikkel 3) – see hoiatus hõlmab neid kolmandate riikide kodanikke, kelle kohta on tehtud tagasisaatmisotsus, ning see tehakse eesmärgiga kontrollida, kas tagasipöördumiskohustus on täidetud, ja toetada tagasisaatmisotsuste täitmist;
- riiki sisenemise või riigis viibimise keeld (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1861⁶⁹ artikkel 24) – see hoiatus hõlmab neid kolmandate riikide kodanikke,⁷⁰ kellel puudub õigus siseneda Schengeni riikide⁷¹ territooriumile ning seal viibida;
- vahi alla võtmiseks tagaotsitav isik (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1862⁷² artikkel 26) – see hoiatus hõlmab isikuid, kelle kohta on tehtud Euroopa vahistamismäärus, Islandi või Norra vahistamismäärus⁷³ või väljaandmistaotlus (Šveits ja Liechtenstein);

⁶⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1860 Schengeni infosüsteemi kasutamise kohta ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks (ELT L 312, 7.12.2018, lk 1).

⁶⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1861, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist piirikontrolli valdkonnas ning millega muudetakse Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni ja määrust (EÜ) nr 1987/2006 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1987/2006 (ELT L 312, 7.12.2018, lk 14).

⁷⁰ Hoiatust kolmanda riigi kodaniku kohta, kes on ELi kodaniku pereliige, tuleb käsitleda vastavalt määruse (EL) 2018/1861 artiklile 26 (vt I jao punkt 8.3).

⁷¹ Küprosel ei ole veel juurdepääsu SISile, mistõttu käesoleva peatüki kohaldamisel tähendab Schengeni riik kõiki peale Küprose. Horvaatial on sisenemiskeeldu sisaldavatele hoiatustele küll juurdepääs, kuid ta ei ole kohustatud keelama kolmandate riikide kodanikel, kelle kohta on määruse (EÜ) nr 1987/2006 alusel hoiatuse sisestanud mõni teine Schengeni riik, oma territooriumile siseneda või seal viibida. Samas võib ta sellise hoiatuse korral siiski otsustada meetmeid võtta. Horvaatial ei ole praegu võimalik sisenemiskeeldu sisaldavaid hoiatusi SISi sisestada.

⁷² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1862, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist politseikoostöös ja kriminaalasjades tehtavas õigusalas koostöös ning millega muudetakse nõukogu otsust 2007/533/JSK ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1986/2006 ning komisjoni otsus 2010/261/EL (ELT L 312, 7.12.2018, lk 56).

⁷³ ELi liikmesriikide ning Islandi ja Norra vahelise üleandmislepingu alusel, mida hakati kohaldama 2019. aastal: Euroopa Liidu liikmesriikide ning Islandi ja Norra vahelist üleandmismenetlust käsitlev Euroopa Liidu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vaheline 28. juuni 2006. aasta leping (ELT L 292, 21.10.2006, lk 2) jõustus 1. novembril 2019.

- kadunud isik (määruse (EL) 2018/1862 artikli 32 lõike 1 punktid a ja b) – selle hoiatuse eesmärk on leida teadmata kadunud isikud, sealhulgas lapsed ja saatjata alaealised, ning paigutada nad kaitse alla, kui see on seaduslik ja vajalik;
- ohustatud haavatav isik (st röövimise ohus olevad lapsed; lapsed, keda on vaja takistada reisimast; haavatavad täiskasvanud, keda on vaja takistada reisimast; vt määruse (EL) 2018/1862 artikli 32 lõike 1 punktid c, d ja e) – selle hoiatuse eesmärk on takistada laste röövimist ja haavatavatel isikutel loata reisida või nende ebaseaduslikku viimist välisriiki. Kadunud isiku kohta antavast hoiatusest eristab haavatava isiku (keda on vaja takistada reisimast) hoiatust eelkõige see, et haavatav isik ei ole veel kadunud, kuid teda ohustab kadunuks jäämine (ennetav hoiatus);
- kohtumenetluses osalemiseks otsitav isik (määruse (EL) 2018/1862 artikkel 34) – selle hoiatuse eesmärk on teha kindlaks nende isikute elukoht või alaline asukoht, keda otsitakse taga, et nad osaleksid kriminaalkohtumenetluses (näiteks tunnistajana);
- isikute ja esemete diskreetne kontroll, küsitluskontroll või erikontroll (määruse (EL) 2018/1862 artikkel 36) – selle hoiatuse eesmärk on saada teavet inimeste või nendega seotud esemete kohta, et uurida kuritegusid ja hoida ära ohtu avalikule korrale või julgeolekule;
- arestitavad või kriminaalmenetluses tõendina kasutatavad esemed (määruse (EL) 2018/1862 artikkel 38) – see hoiatus hõlmab esemeid (sõidukid, haagised, haagiselamud, tööstusseadmed ja tööstusseadmete komponendid, laevad, laevamootorid, tulirelvad, sõidukite registreerimistunnistused ja sõidukite numbrimärgid, pangatähed ja võltsitud pangatähed, infotehnoloogiatooted) ja dokumente (ametlikud dokumendiplangid, väljastatud isikut tõendavad dokumendid, nagu passid, isikutunnistused, elamisload, reisidokumendid ja juhiloa, mis on varastatud, seadusevastaselt omandatud, kaotatud või kehtetuks tunnistatud või võltsitud), mida otsitakse arestimiseks või kriminaalmenetluses tõendina kasutamiseks;
- tagaotsitav tundmatu isik – see hoiatus sisaldab ainult sõrmejälgede andmeid (määruse (EL) 2018/1862 artikkel 40). Hoiatus sisaldab latentseid sõrmejälgi, mis on leitud kuritegude või terrorikuritegude toimumispaikadest, ning selle eesmärk on leida kuriteos kahtlustatav tundmatu.

Schengeni infosüsteemis kontrollimise käigus võidakse avastada mitu hoiatust sama isiku kohta. See tuleneb asjaolust, et sama isiku kohta võib hoiatuse väljastada mitu Schengeni riiki⁷⁴. Sellise kokkulangevuse korral kuvatakse ekraanil kõik taotlused meetmete võtmiseks. Kui meetmete võtmise taotlused on ühilduvad, tuleb selle isiku suhtes võtta kõik meetmed.

Teatava kategooria hoiatused isikute kohta ei sobi omavahel kokku⁷⁵. See tähendab, et sama isiku kohta võib uue hoiatuse sisestada ainult juhul, kui see on kooskõlas juba olemasoleva hoiatusega. Kokkusobimatu hoiatus tähendab, et on leitud, et ühe Schengeni riigi hoiatuse korral ettenähtud meede on vastuolus teise Schengeni riigi hoiatuse korral ettenähtud meetmega. Kokku ei sobi järgmised hoiatuste kategooriad:

- riiki sisenemise ja riigis viibimise keeldu käsitlev hoiatus ning hoiatus kadunud isiku kohta, kes on vaja kaitse alla võtta;
- riiki sisenemise ja riigis viibimise keeldu käsitlev hoiatus ning ohustatud haavatavat isikut käsitlev hoiatus;
- tagasisaatmise nõuet sisaldav hoiatus ja hoiatus kadunud isiku kohta, kes on vaja kaitse alla võtta;
- tagasisaatmise nõuet sisaldav hoiatus ja ohustatud haavatavat isikut käsitlev hoiatus;
- kadunud isikut käsitlev hoiatus ja ohustatud haavatavat isikut käsitlev hoiatus.

Kui leitakse hoiatus, mis on vastuolus või võib olla kokkusobimatu, tuleb abi saamiseks viivitamata ühendust võtta SIRENE bürooga.

Hoiatuste tähtsuse järjekord on kokku lepitud, kuid mõlema Schengeni riigi nõusolekul on lubatud sellest kõrvale kalduda. Selliste hoiatuste tähtsuse järjekord, mis võivad olla kokkusobimatud, on järgmine:

⁷⁴ SISI hoiatuste sisestamisel on Schengeni riigid kõik asjaomased riigid välja arvatud Küpros (kellel puudub juurdepääs SISile) ja Horvaatia (kes ei saa sisenemiskeeldu sisaldavaid hoiatusi sisestada), ning teatavate hoiatuste korral ka Iirimaa. Iirimaal ei ole sisenemiskeeldu ja tagasisaatmise nõuet sisaldavatele hoiatustele SISis juurdepääsu ning ta ei saa neid sisestada.

⁷⁵ Vt tabel SIRENE käsiraamatu 4. lisas (komisjoni 18. novembri 2021. aasta rakendusotsus, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad SIRENE büroode ülesannete ja täiendava teabe vahetamise kohta seoses Schengeni infosüsteemi hoiatusteadetega politseikoostöö ja kriminaalasjades tehtava õigusosalase koostöö valdkonnas („SIRENE käsiraamat – politsei“), (C(2021) 7901 final), ja komisjoni 18. novembri 2021. aasta rakendusotsus, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad SIRENE büroode ülesannete ja täiendava teabe vahetamise kohta seoses Schengeni infosüsteemi hoiatusteadetega piirikontrolli ja tagasisaatmise valdkonnas („SIRENE käsiraamat – piirid ja tagasisaatmine“), (C(2021) 7900 final).

- 1) riiki sisenemise ja riigis viibimise keeldu käsitlev hoiatus;
- 2) tagasisaatmise nõuet sisaldav hoiatus, millele on lisatud sisenemiskeeld;
- 3) hoiatus kadunud isiku kohta, kes on vaja kaitse alla võtta;
- 4) ohustatud haavatavat isikut käsitlev hoiatus;
- 5) hoiatus kadunud isiku kohta, kelle asukoht on vaja kindlaks teha;
- 6) tagasisaatmise nõuet sisaldav hoiatus, millele ei ole lisatud sisenemiskeeldu.

Kui samaaegselt leitakse SISi hoiatus ja Interpoli hoiatus, tuleb järgida SISi korda, sest SISi hoiatused on esimuslikud. Aruanded kokkulangevuste kohta tuleb saata SIRENE büroole, mitte Interpoli rahvuslikule keskbüroole.

4.2. Biomeetriline otsing

Biomeetriline otsing on kasutusele võetud Schengeni infosüsteemi sõrmejälgede automaatse tuvastamise süsteemi (SIS AFIS) rakendamiseks. See tähendab, et SISis saab päringuid teha ka sõrmejälgede järgi, mitte ainult tähtnumbriliste andmete alusel.

Koosõlas määruse 2018/1861 artikliga 33 ja määruse 2018/1862 artikli 43 lõikega 2 võib SISist daktüloskoopilisi andmeid otsida kõigil juhtudel, mil seda peetakse isiku tuvastamiseks vajalikuks (st tehakse kindlaks, kas kontrollitava isiku kohta on SISis hoiatus). **Vajadus** kontrollida SISist daktüloskoopilisi andmeid tuleb **igal konkreetsel juhul** otsustada ELi ja riiklikest õigusnormidest lähtudes. Daktüloskoopilisi andmeid tuleb otsida siis, kui isikusamasust ei ole võimalik kindlaks teha muul viisil (st tähtnumbriliste andmete, dokumendi kirjelduse, fotode või näokujutiste põhjal).

4.3. Esemele osutav laiendus

Teatava kategooria hoiatused isikute kohta (vahi alla võtmiseks tagaotsitavad isikud, kadunud ja haavatavad isikud ning kriminaalmenetluses osalemiseks otsitavad isikud) võivad sisaldada esemele osutavaid laiendusi, milles on andmed otsitava isikuga seotud eseme kohta ja mis lisatakse isiku asukoha kindlakstegemiseks.

Esemele osutavaid laiendusi võib lisada järgmist liiki esemetele: sõidukid, haagised ja haagiselamud; laevad; konteinerid; õhusõidukid; tulirelvad (ainult vahi alla võtmise hoiatuse korral); dokumendiplangid.

Kõik isikute kohta sisestatud hoiatusteated võivad sisaldada identifitseerimisdokumendi kirjeldusi, mis kujutavad endast selle (kehtiva) isikut tõendava dokumendi (näiteks reisidokument või elamisluba) kirjeldamiseks vajalikke andmeid, mida kasutab isik, kelle kohta hoiatus on esitatud. Hoiatusteatele on võimalik lisada ka dokumendi koopia.

Isiku kohta sisestatud hoiatusteatele esemele osutava laienduse ja isikut tõendava dokumendi lisamise eesmärk on hõlbustada selle isiku otsingut, kelle kohta hoiatus on esitatud. Eset või isikut tõendavat dokumenti ei peeta sellisel juhul esemeks, mille kohta hoiatus on esitatud.

Määruse (EL) 2018/1862 artiklite 36 ja 38 alusel esemete kohta sisestatud hoiatusteadetel on Schengeni infosüsteemi käsitlevate määruste kohaselt omaette eesmärk: teostada diskreetset kontrolli, küsitluskontrolli või erikontrolli (artikkel 36) või arestida ese või see kaitse alla võtta (artikkel 38).

4.4. **Meetmed, mis tuleb võtta SISis leitud kokkulangevuse korral**

Kui Schengeni infosüsteemis leitakse isiku või eseme kohta kokkulangevus, kuvatakse piirivalveametniku ekraanil meetmed, mida tuleb võtta.

- 4.4.1. Isikud, keda otsitakse taga vahi alla võtmiseks, tuleb kinni pidada ja anda üle asutustele, kelle pädevuses on teha otsus ajutise kinnipidamise kohta, eesmärgiga anda isik välja või üle seda taotlenud ELi liikmesriigile või Schengeni riigile.

Kui teie riik on märkinud, et hoiatus on tehtud vahi alla võtmiseks, siis näidatakse hoiatuse põhjusena küll, et tegemist on vahi alla võetava ja üle- või väljaantava isikuga, kuid võetavad meetmed ei näe ette selle isiku vahi alla võtmist, vaid taotletakse isiku elukoha või alalise asukoha kindlakstegemist.

- 4.4.2. Meetmed, mida tuleks võtta nende kolmandate riikide kodanike suhtes, kelle kohta on sisestatud tagasisaatmise nõuet sisaldav hoiatus, sõltuvad sellest, kus kokkulangevust märgatakse.

a) Kui isik on välispiiril ja lahkub Schengeni riikide territooriumilt, tuleb registreerida ja riiklikule SIRENE büroole edastada järgmised andmed: asjaolu, et isik oli väljumisel välispiiril ja lahkus Schengeni riikide territooriumilt, samuti kontrolli koht ja aeg ning kas isiku suhtes rakendati väljasaatmist (sunniviisiline tagasisaatmine) või ei rakendatud.

Pärast kokkulangevuse kohta teabe saamist, st kinnituse saamist, et isik on Schengeni riikide territooriumilt lahkunud, peab hoiatuse sisestanud Schengeni riik tagasisaatmise nõuet sisaldava hoiatusteate viivitamata kustutama. Lisaks sellele peab hoiatuse sisestanud Schengeni riik viivitamata sisestama riiki sisenemise ja riigis viibimise keeldu käsitleva hoiatuse (või muutma tagasisaatmise nõuet sisaldava hoiatuse sisenemiskeeluks), kui tagasisaatmisotsusega kaasneb sisenemiskeeld.

Kui isik lahkub tagasisaatmisotsuse teinud Schengeni riigi territooriumilt, peab hoiatusteate sisestanud Schengeni riik kokkulangevuse korral teavitama ka oma riigi ametiasutusi, et tagasisaatmine kinnitatakse ja asjaomased asutused sisestaksid sisenemiskeeldu sisaldava hoiatusteate, kui see on asjakohane.

Kui SISI on sisestatud sisenemiskeeld, ei tohiks isikul lubada uuesti siseneda. Isiku riiki lubamisest võib keelduda muudel Schengeni piirieskirjades sätestatud tingimustel.

b) Kui isikut märgatakse välispiiril ja ta siseneb Schengeni riikide territooriumile, siis tuleb registreerida asjaolu, et isik asub sisenemiseks välispiiril, kontrollimise koht ja aeg ning edastada need andmed riiklikule SIRENE büroole.

Pärast kokkulangevuse kohta teabe saamist peab hoiatuse sisestanud Schengeni riik tagasisaatmise nõuet sisaldava hoiatusteate viivitamata kustutama. Lisaks sellele peab hoiatuse sisestanud Schengeni riik viivitamata sisestama riiki sisenemise ja riigis viibimise keeldu käsitleva hoiatuse (või muutma tagasisaatmise nõuet sisaldava hoiatuse sisenemiskeeluks), kui tagasisaatmisotsusega kaasneb sisenemiskeeld.

Kui isik siseneb tagasisaatmisotsuse teinud Schengeni riigi territooriumile, peab hoiatusteate sisestanud Schengeni riik kokkulangevuse korral teavitama ka oma riigi ametiasutusi, et tagasisaatmine kinnitatakse ja asjaomased asutused sisestaksid sisenemiskeeldu sisaldava hoiatusteate, kui see on asjakohane.

Isiku sisenemisest Schengeni riikidesse tuleks keelduda, kui SISI on sisestatud sisenemiskeeld. Isiku riiki lubamisest võib keelduda muudel Schengeni piirieskirjades sätestatud tingimustel.

c) Kui aga on kindlaks tehtud, et isik asub riigis, ja kui siseriiklik õigus seda võimaldab, tuleb isik kinni pidada ja teda küsitleda. Samuti tuleb ühendust võtta tagasisaatmise eest vastutava riigi pädeva asutusega, et isik tagasi saata, ja ühtlasi riikliku SIRENE bürooga.

Tagasisaatmise nõuet sisaldavaid hoiatusi ei ole lubatud sisestada kolmandate riikide kodanike kohta, kellel on vaba liikumise õigus. Kui kolmanda riigi kodaniku kohta, kellel on liidus vaba liikumise õigus, on saadud kokkulangevus sisenemiskeeldu sisaldava hoiatusega, mis on sisestatud määruse (EL) 2018/1861 artikli 24 kohaselt, peab täideviiv Schengeni riik kohe konsulteerima hoiatuse sisestanud Schengeni riigiga, ning vahetama täiendavat teavet, et teha viivitamata otsus võetavate meetmete kohta. Vt täpsemalt käesoleva jao punkt 8.3.

- 4.4.3. Sisenemiskeeldu saanud kolmandate riikide kodanikel tuleb keelata riiki siseneda ning nad tuleb võimaluse korral saata võimalikult kiiresti tagasi kohta, kust nad saabusid, või nende päritoluriiki. Sellised isikud peavad jääma Schengeni riigi territooriumilt lahkumiseni piirivalveametnike järelevalve alla. Kui sisenemis- või viibimiskeeldu käsitlev hoiatus puudutab kolmanda riigi kodanikku, kellel on elamisluba, tuleks eriti hoolikalt kontrollida elamisloa autentsust ja kehtivust. Lisaks sellele tuleks viivitamata võtta ühendust riikliku SIRENE bürooga, et algatada määruse (EL) 2018/1861 artiklis 30 ja SIRENE käsiraamatu artiklis 36 ettenähtud konsultatsioonimenetlus⁷⁶.

ELi kodaniku pereliikmetest kolmandate riikide kodanike puhul vt nende suhtes kohaldatavad erisätted ([käesoleva jao punkt 8.3](#)).

Kui sisenemiskeeldu kokkulangevus saadakse väljaastumislepinguga hõlmatud isiku puhul, vt käesoleva käsiraamatu 42. lisas esitatud erijuhiseid.

- 4.4.4. Täisealiselt isikult tuleb küsida nõusolekut, enne kui teavitatakse isikut, kes ta kadunuks kuulutas.
- 4.4.5. Eriti suurt tähelepanu tuleb pöörata alaealistele (olenemata sellest, kas nad reisivad saatjaga või saatjata) ja kadunud täiskasvanutele, kes on haavatavad ja kes on vaja kaitse alla võtta. Kui kokkulangevus saadakse haavatava alaealise, röövimise ohus oleva lapse või sellise lapse või täiskasvanu puhul, keda on vaja takistada reisimast, siis tuleb (kui siseriiklik õigus seda võimaldab) see isik kinni pidada ja lasta pädeval asutusel anda luba selle isiku viimiseks turvalisse kohta, et takistada tal reisi jätkata. Viivitamata tuleb ühendust võtta riigi pädeva asutusega, et otsustada, kas isik on vaja kaitse alla võtta. Juhtumi kohta täpsema teabe saamiseks tuleb ühendust võtta ka riikliku SIRENE bürooga.

⁷⁶ *Sealsamas.*

4.4.6. Diskreetse kontrolli, küsitluskontrolli või erikontrolli käigus sisestatud andmed peavad võimaldama saada järgmist teavet:

- asjaolu, et selle isiku asukoht, kelle kohta on esitatud hoiatus, on kindlaks tehtud;
- kontrolli koht, aeg või põhjus;
- reisi marsruut ja sihtkoht;
- isikud, kes on kaasas selle isikuga, kelle kohta on esitatud hoiatus, ja kelle puhul on mõistlik eeldada, et nad on temaga seotud;
- kasutatavad või kaasas olevad esemed, sh reisidokumendid;
- see, millistel asjaoludel isik, sõiduk, laev, õhusõiduk või konteiner leiti;
- mis tahes muu teave, mida hoiatuse sisestanud Schengeni riik taotleb.

Selle teabe kogumisel diskreetset kontrolli käsitleva hoiatuse alusel tuleb tagada kontrolli diskreetsus.

Küsitluskontrolli käigus tuleb koguda sama teavet, ilma et kontrollimine peaks olema diskreetne.

Erikontrolli käigus võib käesolevas punktis nimetatud teabe saamiseks läbi otsida isikuid, sõidukeid, laevu, õhusõidukeid, konteinereid ja kaasas olevaid esemeid.

Diskreetse kontrolli, küsitluskontrolli või erikontrolli jaoks võidakse sisestada täiendavad küsimused, mida on vaja esitada.

Kui hoiatuses on märgitud, et meetmeid on vaja võtta viivitamata, tuleb käesolevas punktis nimetatud teave riiklikule SIRENE büroole kohe edastada.

*** Teabenõue SISi hoiatuse kohta**

Kui keegi taotleb teavet oma isikuandmete töötlemise kohta SISis ning oma õiguse kohta andmetega tutvuda, peaks piirivalveametnik andma talle selle [pädeva asutuse](#) kontaktandmed, kes on SISi andmete vastutav töötleja selles riigis, kus ta saab oma õigusi kasutada, ja [andmekaitseasutuste](#) kontaktandmed, ning informeerima seda isikut võimalusest esitada viimati nimetatule kaebus.

4.4.7. Arestitavad või kriminaalmenetluses tõendina kasutatavad esemed on järgmised:

- mootorsõidukid (olenemata jõuallikast);
- mootorsõidukite kindlaks tehtavad komponendid;
- haagised tühimassiga üle 750 kg;
- haagiselamud;
- tööstusseadmed;
- tööstusseadmete kindlaks tehtavad komponendid;
- laevad ja laevamootorid;
- konteinerid;
- õhusõidukid ja õhusõidukite mootorid;
- tulirelvad;
- ametlikud dokumendiplangid, mis on varastatud, seadusevastaselt omandatud, kaotatud või võltsitud, kuid selliste dokumentidena kasutusel;
- välja antud isikut tõendavad dokumendid (nagu passid, isikutunnistused, elamisload, reisidokumendid ja juhiload), mis on varastatud, seadusevastaselt omandatud, kaotatud või kehtetuks tunnistatud või siis võltsitud, kuid selliste dokumentidena kasutusel;
- sõidukite registreerimistunnistused ja numbrimärgid, mis on varastatud, seadusevastaselt omandatud, kaotatud, kehtetuks tunnistatud või siis võltsitud, kuid selliste dokumentide või numbrimärkidena kasutusel;
- pangatähed (registreeritud pangatähed) ja võltsitud pangatähed;
- infotehnoloogia tooted.

*** Parim tava – reisidokumentide konfiskeerimine**

Piirivalveametnikud peavad konfiskeerima kõik reisidokumendid, mis on SISis registreeritud kui varastatud, seadusevastaselt omandatud, kaotatud, kehtetuks tunnistatud või siis võltsitud, kuid selliste dokumentide või numbrimärkidena kasutusel, eelkõige juhul, kui tegemist on reisidokumentina kehtetuks tunnistatud dokumendiga. Võib juhtuda, et SISis konfiskeerimisele kuuluvana registreeritud dokumendi kasutaja suudab tõendada, et ta on selle dokumendi seaduslik omanik ning et dokument registreeriti SISis, kuna teatati

selle kaotamisest või varastamisest, kuid isik leidis dokumendi üles ja unustas sellest pädevale asutusele teatada. Sellisel juhul tuleb alati paluda pädeval asutusel kinnitada (vajaduse korral koostöös riikliku SIRENE bürooga) reisidokumendi kasutaja isikusamasust ja tema õigust kasutada dokumenti reisimiseks.

Lisateabe saamiseks SISi hoiatuse korral võetavate meetmete kohta peaksid piirivalveametnikud võtma ühendust riikliku SIRENE bürooga ja tutvuma SISi kokkulangevuse korral järelmeetmete võtmise riikliku korraga.

*** Õiguslik alus**

– [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2018/1860, 28. november 2018, Schengeni infosüsteemi kasutamise kohta ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks](#)

– [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2018/1861, 28. november 2018, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi \(SIS\) loomist, toimimist ja kasutamist piirikontrolli valdkonnas ning millega muudetakse Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni ja määrust \(EÜ\) nr 1987/2006 ning tunnistatakse kehtetuks määrus \(EÜ\) nr 1987/2006](#)

– [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2018/1862, 28. november 2018, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi \(SIS\) loomist, toimimist ja kasutamist politseikoostöös ja kriminaalasjades tehtavas õigusosalases koostöös ning millega muudetakse nõukogu otsust 2007/533/JSK ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1986/2006 ning komisjoni otsus 2010/261/EL](#)

– Komisjoni rakendusotsus, 15. jaanuar 2021, milles sätestatakse Schengeni infosüsteemis (SIS) andmete sisestamiseks, ajakohastamiseks, kustutamiseks ja otsimiseks vajalikud tehnilised eeskirjad ning muud rakendusmeetmed politseikoostöö ja kriminaalasjades tehtava õigusosalase koostöö valdkonnas (C(2021) 92 final)

– Komisjoni rakendusotsus, 15. veebruar 2021, milles sätestatakse Schengeni infosüsteemis (SIS) andmete sisestamiseks, ajakohastamiseks, kustutamiseks ja otsimiseks vajalikud tehnilised eeskirjad ning muud rakendusmeetmed piirikontrolli ja tagasisaatmise valdkonnas (C(2021) 660 final)

– Komisjoni rakendusotsus, 18. november 2021, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad SIRENE büroode ülesannete ja täiendava teabe vahetamise kohta seoses Schengeni infosüsteemi sisestatud hoiatusteadetega politseikoostöö ja kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö valdkonnas („SIRENE käsiraamat – politsei“) (C(2021) 7901 final)

– Komisjoni rakendusotsus, 18. november 2021, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad SIRENE büroode ülesannete ja täiendava teabe vahetamise kohta seoses Schengeni infosüsteemi sisestatud hoiatusteadetega piirikontrolli ja tagasisaatmise valdkonnas („SIRENE käsiraamat – piirid ja tagasisaatmine“) ([C\(2021\) 7900 final](#))

4.5. Piirikontrolli käigus tuleb kõigi isikute reisidokumente kontrollida Interpoli varastatud ja kaotatud reisidokumentide andmebaasis (SLTD). SLTD sisaldab varastatud ja kaotatud passide andmeid, mille on SLTD andmebaasi sisestanud dokumendi väljastanud riik. Kui SLTDs leitakse kokkulangevus, peaks piirivalveametnik võtma liikmesriigi õiguses ettenähtud/soovitatud meetmed.

5. TEATAVATE ISIKUTE KATEGOORIADE KONTROLLIMISE ERIEESKIRJAD

5.1. Riigipead

Riigipead ja nende delegatsioonide liikmeid, kelle saabumisest ja lahkumisest on piirivalveametnikele ametlikult diplomaatiliste kanalite kaudu ette teatatud, ei tohi piiril kontrollida.

* Õiguslik alus

– [Schengeni piirieskirjad \(VII lisa\)](#)

5.2. Õhusõidukite piloodid

5.2.1. Õhusõidukite piloodid ja teised meeskonnaliikmed võivad teenistuskohustusi täites ületada piiri 7. detsembri 1944. aasta rahvusvahelise tsiviillennunduse konventsiooni (ICAO konventsioon) 9. lisas sätestatud pilooditunnistuse või meeskonnaliikme tõendi alusel, kui nad

- (a) lähevad lennuki pardale ja lahkuvad sealt Schengeni riigi territooriumil asuvas lennujaamas, milles tehakse vahemaandumine või mis on sihtkohaks;
- (b) sisenevad selle omavalitsusüksuse territooriumile, kus asub Schengeni riigi territooriumil paiknev lennujaam, milles tehakse vahemaandumine või mis on sihtkohaks;
- (c) lähevad mis tahes transpordivahendit kasutades Schengeni riigi territooriumil asuvasse lennujaama, et minna samast lennujaamast väljuvale õhusõidukile.

Muudel juhtudel peavad olema täidetud kolmandate riikide kodanikele esitatavad üldised sisenemismõisted.

5.2.2. Võimaluse korral peab õhusõidukite meeskonnaliikmeid kontrollima lennujaamas toimuvate kontrollide käigus eelisjärjekorras, st neid peab kontrollima kas enne reisijaid või spetsiaalselt selleks ettenähtud kohas. Meeskondi, keda piirikontrolli tegemise eest vastutavad töötajad oma töökohustuste täitmise tulemusena tunnevad, võib kontrollida üksnes pisteliselt.

*** Õiguslik alus**

- [Schengeni piirieskirjad \(VII lisa\)](#)
- [Rahvusvahelise tsiviillennunduse konventsioon](#)

5.3. Meremehed⁷⁷

5.3.1. Schengeni riigid võivad lubada meremeestel, kellele on vastavalt Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) konventsioonile nr 108 (1958) või nr 185 (2003) (meremeeste isikut tõendavate dokumentide kohta), rahvusvahelise mereliikluse hõlbustamise konventsioonile (FAL konventsioon) ja asjakohastele liikmesriigi õigusaktidele välja antud meremehe isikut tõendav dokument, siseneda piiripunkti läbimata Schengeni riikide territooriumile või väljuda Schengeni riikide territooriumilt oma laevale naasmiseks, kui nad lähevad maale ja viibivad selle sadama territooriumil,

⁷⁷ Schengeni piirieskirjades kasutatakse terminit „meremehed“ (ingl *seamen*). Käesolevas käsiraamatus eelistatakse (eesti keeles samuti) mõistet „meremehed“ (ingl *seafarer*), sest seda on kasutatud nii ILO konventsioonides nr 108 ja 185 kui ka rahvusvahelise mereliikluse hõlbustamise konventsioonis (FAL).

mida nende laev külastab, või sellega piirnevates haldusüksustes, tingimusel et nad on kantud oma laeva meeskonna nimekirja, mis on eelnevalt esitatud pädevatele asutustele kontrollimiseks.

Sisejulgeoleku ja ebaseadusliku sisserändega seotud riskide hinnangu alusel teevad piirivalveametnikud meremeestele siiski enne nende maaleminekut piirikontrolli vastavalt Schengeni piirieskirjade artiklile 8.

5.3.2. Meremehed, kes kavatsevad viibida väljaspool sadamate läheduses paiknevaid omavalitsusüksusi, peavad vastama Schengeni riigi territooriumile sisenemise üldistele tingimustele.

Kehtiva meremehe teenistusraamatu või meremehe isikut tõendava dokumendi kasutajatele võib järgmistel juhtudel siiski anda loa siseneda Schengeni riigi territooriumile, isegi kui neil ei ole kehtivat viisat ja/või nad ei suuda tõendada piisavate elatusvahendite olemasolu:

- et minna laevale, mis on Schengeni riigi sadamas ankrusse heitnud või sinna vahetult saabumas;
- et reisida kolmandasse riiki või pöörduda tagasi päritoluriiki;
- hädaolukordades või vajaduse korral (haigus, töölt vabastamine, lepingu lõppemine jne).

Sellistel juhtudel võib meremehe teenistusraamatu või meremehe isikut tõendava dokumendi omanikule, kellel on oma kodakondsuse tõttu vaja viisat ja kellel seda Schengeni riigi territooriumile sisenedes ei ole, anda viisa piiril ([vt käesoleva jao punkt 9](#)).

*** Õiguslik alus**

- [Schengeni piirieskirjad \(VII lisa\)](#)
- [ILO konventsioon nr 185](#)
- [FAL konventsioon](#)

5.4. **Diplomaatiliste, ameti- või teenistuspasside kasutajad ja rahvusvaheliste organisatsioonide liikmed**

- 5.4.1. Sellesse kategooriasse kuuluvate isikute eriprivileege ja -immunitete arvestades võib isikutele, kellele Schengeni riikide poolt tunnustatud kolmandad riigid või nende valitsused on välja andnud diplomaatilise, ameti- või teenistuspassi ning kes reisivad tööülesandeid täites, anda teiste reisijate ees eesõiguse piiripunkti läbimisel, isegi juhul, kui nende suhtes kehtib viisanõue. Nimetatud dokumente kasutatavelt isikutelt ei tohi nõuda piisavate elatusvahendite olemasolu tõendamist.
- 5.4.2. Kui välispiirile saabuv isik tugineb privileegidele, immunitetidele ja eranditele, võib piirivalveametnik nõuda, et ta esitaks oma staatuse tõendamiseks asjakohased dokumendid, eelkõige akrediteeriva riigi väljastatud tõendid või diplomaatilise passi või muud tõendusmaterjalid. Kahtluse korral võib piirivalveametnik võtta kiireloomulise küsimuse lahendamiseks ühendust otse välisministeeriumiga.
- Piirivalveametnikud ei tohi ühelgi juhul keelata diplomaatiliselt, ameti- või teenistuspasside kasutajaid Schengeni riikide territooriumile sisenemast, ilma et nad oleksid asjakohaste riiklike asutustega esmalt nõu pidanud. See kehtib ka juhul, kui asjaomase isiku kohta on SISi kantud hoiatus.
- 5.4.3. Diplomaatiliselt lähetuste ja konsulaaresinduste akrediteeritud liikmed ning nende pereliikmed võivad siseneda Schengeni riigi territooriumile, esitades Schengeni riigi välisministeeriumi väljastatud kaardi ja piiriületust võimaldava dokumendi.
- Riiki sisenemise tingimuste täitmise kontroll ei ole vajalik, kui diplomaat siseneb sellise Schengeni riigi territooriumile, kus ta on akrediteeritud ja kus tal on pikaajalise viibimise õigus.
- 5.4.4. Väljaspool Schengeni riikide territooriumit akrediteeritud diplomaadid peavad isiklikel põhjustel reisisid täitma Schengeni riigi territooriumile sisenemise üldisi nõudeid.
- 5.4.5. Kui on oht ja põhjendatud kahtlus, et diplomaat tegutseb seadusevastaselt või kuritegelikult, tuleb sellest viivitamatult teatada asjaomase riigi välisministeeriumile.
- 5.4.6. Vastavalt 18. aprilli 1961. aasta diplomaatilisete suhete Viini konventsioonile on diplomaatidel puutumatus ja muud immunitetid üksnes riigis, kus nad on akrediteeritud, ja riikides, mida nad läbivad, et asuda oma ametipostile või sinna naasta või oma riiki tagasi pöörduda. See ei kehti, kui diplomaadid reisivad isiklikel põhjustel.

5.4.7. Rahvusvaheliste organisatsioonide liikmeid, kellel on käesolevas punktis nimetatud rahvusvaheliste organisatsioonide väljastatud dokumendid ja kes reisivad tööülesannete täitmiseks, võib piirikontrolli käigus võimaluse korral soodsamalt kohelda.

Eelkõige tuleb arvesse võtta järgmisi dokumente:

- Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni reisiluba *laissez-passer*, mis on väljastatud ÜRO ja selle allorganisatsioonide töötajatele ÜRO Peaassamblee poolt 21. novembril 1947 New Yorgis vastu võetud spetsialiseeritud asutuste privileegide ja immunitetide konventsiooni alusel;
- Euroopa Liidu (EL) reisiluba (*laissez-passer*);
- Euroopa Nõukogu peasekretäri väljastatud legitiimsustõend;
- Põhja-Atlandi lepingu osalisriikide vahel sõlmitud lepingu III artikli lõike 2 alusel väljastatud dokumendid nende staatuse kohta relvajõududes (sõjaväelase ID-kaart koos lähetuskorraldusega, komandeerimistunnistuse või individuaalse või grupiviisilise teenistuskorraldusega) ning samuti rahupartnerlusprogrammi raames väljastatud dokumendid.

Üldjuhul ei nõuta nimetatud dokumente omavatel isikutel piisavate elatusvahendite olemasolu tõendamist.

*** Õiguslik alus**

- [Schengeni piirieskirjad \(VII lisa\)](#)
- [18. aprilli 1961. aasta diplomaatiliste suhete Viini konventsioon](#)

*** Link**

- [Teave viisanõudest tehtavate riiklike erandite kohta](#)

5.5. Piirialade elanikud, kelle suhtes kehtib kohaliku piiriliikluse kord

5.5.1. Kui kolmandate naaberriikide piirialade elanikel on kohaliku piiriliikluse korra raames välja antud kohaliku piiriliikluse luba, mis on välja antud Schengeni riigi ja asjaomase kolmanda riigi vahelise kahepoolse lepingu alusel, kohaldatakse nende suhtes piiri ületamisel erikorda:

- neilt ei nõuta viisat, kui neil on kohaliku piiriliikluse luba, mille on väljastanud Schengeni riik, mille piiri nad soovivad ületada. Neilt võidakse lisaks kohalikule piiriliikluse loale nõuda ka passi esitamist, kui see on ette nähtud asjaomase kolmanda riigiga sõlmitud kahepoolses lepingus;
- pärast isiku piiriala elaniku staatust tõendava kohaliku piiriliikluse loa kehtivuse ja autentsuse kontrollimist ei tehta ühtegi täiendavat kontrolli reisi eesmärgi või piisavate elatusvahendite olemasolu kohta;
- riiki sisenemisel ja riigist väljumisel ei lööda templit kohaliku piiriliikluse loale ega passi (kui viimase esitamine on nõutav).

5.5.2. Kooskõlas [II jao punktiga 3](#) võib kõnealuste isikute piiriületuskorda Schengeni riigi ja kolmanda riigi vaheliste kahepoolsete lepingutega täiendavalt lihtsustada.

*** Õiguslik alus**

- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1931/2006, 20. detsember 2006, millega kehtestatakse maismaal liikmesriikide välispiiril toimuva kohaliku piiriliikluse eeskirjad ning muudetakse Schengeni konventsiooni sätteid](#)
- [Schengeni riikide sõlmitud kahepoolsed lepingud, mis käsitlevad kohalikku piiriliiklust](#)

5.6. Alaealised

5.6.1. Piirivalveametnikud pööravad erilist tähelepanu alaealistele, kes reisivad kas saatjaga või saatjata. Kõiki alaealisi tuleb piirimenetluste ajal kohelda kooskõlas lapse huvidest lähtumise põhimõttega. Piirimenetluste ajal tuleb alaealised seada prioriteediks ning tagada neile alati lapsesõbralik kohtlemine ja keskkond. Piirivalveametnikud on kohustatud andma teavet ja selgitama piirimenetlusi lapsesõbralikult (nt kasutades tõlki või joonistusi) ning tagama, et alaealine neid mõistab. ELi ebaseaduslikult saabunud alaealiste sisserändajate puhul hõlmab see rahvusvahelise kaitse võimaliku vajaduse esialgset kindlakstegemist ning nende viivitamatut suunamist riiklikusse lastekaitseasutusse vastavalt nende vanusele ja vajadustele.

Kui on kahtlusi isiku tegeliku vanuse suhtes, tuleb isikut kohelda lapsena seni, kuni vanuse hindamise menetluse tulemusel jõutakse teistsugusele järeldusele. Sellistel juhtudel ja eelkõige juhul, kui on võimalik, et isik on alaealine, tuleb see isik suunata võimalikult kiiresti ametiasutusse, mis on pädev hoolitsema alaealiste eest, sealhulgas hindama isiku vanust. Kui on tõsine alus arvata, et alaealine on ebaseaduslikult lahutatud tema seadusjärgsest vanemlikust hooldajast, või kui kahtlustatakse väärkohtlemist, tuleks võtta võimalikult kiiresti ühendust riikliku lastekaitseasutusega.

Euroopa Liidu õhu-välispiiri ületavate alaealiste korral tuleb arvesse võtta suuniseid, mille Frontex on kehtestanud piirivalveametnikele oma VEGA käsiraamatus „Lapsed lennujaamades“.

- 5.6.2. Saatjaga reisivate alaealiste puhul kontrollib piirivalveametnik piirikontrolli käigus ka seda, et alaealist saatev isik on tema vanemlik hooldaja, eriti juhul, kui alaealisega on kaasas vaid üks täiskasvanu. Sellisel juhul peab piirivalveametnik tegema kõik vajalikud uurimisprotseduurid, et takistada alaealise röövimist ja igal juhul tema ebaseaduslikku äraviimist.

Lapse kaduma minemise vältimiseks tuleb tagada tema võimalikult kiire registreerimine, eelkõige juhul, kui lapsel puuduvad dokumendid.

- 5.6.3. Saatjata reisivaid alaealisi tuleb hoolikalt silmas pidada ning nende reisidokumente ja täiendavaid dokumente põhjalikult kontrollida, et alaealised ei siseneks territooriumile või ei lahkuks territooriumilt oma vanemliku hooldaja / vanemlike hooldajate tahte vastaselt. Alaealisega suheldes tuleb alati kasutada lapsesõbralikku keelt, mis vastab alaealise vanusele ja küpsusastmele, ning vajaduse korral võib kasutada tõlgi või kultuurivahendaja abi.

- 5.6.4. Kui tekib kahtlus, kas alaealisel, kes on ELi kodanik või seaduslikult ELis elav kolmanda riigi kodanik, on luba piiri ületades riigist lahkuda, tuleb ühendust võtta selle ELi liikmesriigi või Schengeni riigi alaealiste kontaktpunktiga, mille kodanik alaealine on või kus ta elab.

Kui saadud teave viitab võimalusele, et alaealine, kes on ELi kodanik või seaduslikult ELis elav kolmanda riigi kodanik, on röövitud, või kahtlusele, et ta lahkub riigist loata, peab piirivalveametnik tegema järgmist:

- keelama alaealisel riigist lahkuda või
- koguma teavet alaealist saatva isiku ja nende sihtkoha kohta, kui puudub piisav alus keelata alaealisel riigist lahkuda, kuid on kahtlusi seoses saatja vanemliku õigusega. See teave tuleb kooskõlas kohaldatavate liikmesriigi õigusaktidega edastada viivitamatult selle ELi liikmesriigi või Schengeni riigi alaealiste kontaktpunktile, mille kodanik alaealine on või kus ta elab.

Käesoleva jao punktis 5.6 esitatud menetluste raames on siseriiklike alaealiste kontaktpunktide ülesanded järgmised:

- anda võimaluse korral teavet (nimi, kodakondsus ja sünnikuupäev) alaealise ja teda saatva isiku kohta ning nendevahelise suhte kohta;
- hoiatada teisi siseriiklikke asutusi, mis tegelevad alaealistega, kelle puhul on põhjust muret tunda, ning teavitada neid kõikidest alaealistega seotud ettevaatusabinõudest;
- anda nõu ja abistada teisi ELi liikmesriike või Schengeni riike seoses siseriiklike menetluste ja dokumentidele esitatavate nõuetega.

*** Õiguslik alus**

- [Schengeni piirieskirjad \(VII lisa\)](#)

*** Lingid**

- [Loetelu riiklikest kontaktpunktidest, kellega tuleb konsulteerida alaealistega seotud küsimustes](#)
- [Loetelu liikmesriikide kontaktpunktidest, kelle poole tuleb pöörduda piirihaldusküsimustes](#)
- [VEGA käsiraamat. Lapsed lennujaamades: liikvel olevad ohustatud lapsed. Suunised piirivalveametnikele](#)

5.7. Kolmandate riikide kooliõpilased, kes elavad ELi liikmesriigis või sellises kolmandas riigis, mille suhtes ei kohaldata viisanõuet⁷⁸

⁷⁸ Punkt 5.7 ei kehti Norra, Islandi, Šveitsi ja Liechtensteini kohta.

5.7.1. Kolmanda riigi kodanikest kooliõpilastel, kellel peab olema viisa, kuid kes on samal ajal ELi liikmesriigi seaduslikud elanikud, ei pea kooliekskursioonil osalemiseks olema viisat lühiajaliseks viibimiseks teise ELi liikmesriigi territooriumil või sellest läbisõitmiseks, kui on täidetud järgmised tingimused:

- (a) neid saadab asjaomase kooli õpetaja, kellel on kehtiv reisidokument ja viisa, kui see on nõutav;
- (b) õpetaja esitab asjaomase kooli väljastatud [vormi](#), mis võimaldab tuvastada kõikide kooliekskursioonil osalevate õpilaste isikusamasust ning kus on selgelt täpsustatud kavandatava viibimise või läbisõidu eesmärk ja tingimused;
- (c) kooliõpilastel on piiriületuseks vajalik kehtiv dokument.

Viimast (kehtiva reisidokumendi omamise) nõuet siiski ei kohaldata, kui:

- punktis b osutatud vormil on äsja tehtud foto selle õpilasest, kes ei saa oma isikusamasust fotoga varustatud isikutunnistusega tõendada;
- kooliõpilaste elukohaliikmesriigi pädev asutus kinnitab kooliõpilaste residendistaatust ja nende õigust riigi territooriumile tagasi pöörduda ning tagab, et kõnealune vorm on autenditud kehtestatud korras (st riikliku pädeva asutuste templiga);
- kooliõpilaste elukohaliikmesriik on teavitanud teisi ELi liikmesriike oma soovist, et tema nimekirju tunnustatakse kehtiva reisidokumendina.

5.7.2. Punktis 5.7.1 esitatud sätted ei vabasta kooliõpilasi ega neid saatvat õpetajat (saatvaid õpetajaid) üldiste eeskirjade kohaselt tehtavast kontrollist piiril (käesoleva jao punkt 1).

Riiki sisenemise või riigi läbimise loa andmisest võib keelduda, kui see on põhjendatud vastavalt [käesoleva jao punktile 8](#).

5.7.3. Lisaks muule võib viisanõudest vabastada kooliekskursioonil olevad kooliõpilased, kes on sellise kolmanda riigi kodanikud, kelle kodanikel peab olema viisa, kuid kelle elukoht on sellises kolmandas riigis, kelle kodanikelt viisat ei nõuta (näiteks Türgi kodanikest kooliõpilased, kes elavad seaduslikult Montenegros).

*** Õiguslik alus**

- [94/795/JSK: Nõukogu otsus, 30. november 1994, nõukogus Euroopa Liidu lepingu artikli K.3 lõike 2 alusel vastuvõetud ühismeetmete kohta reisimisvõimaluste loomiseks kolmandate riikide kooliõpilastele, kes elavad ühes liikmesriigis](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2018/1806, 14. november 2018, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud](#)

5.8. Piirialatöötajad

Piirialatöötajate ja teiste regulaarselt piiri ületavate isikute suhtes, kes on piirivalveametnikele samas piiripunktis toimuva sagedase piiriületuse tõttu hästi tuttavad ja kelle kohta ei ole esialgse kontrolli alusel sisestatud hoiatust SISi või riiklikusse andmebaasi, tehakse üksnes pistelisi kontrole, et tagada, et nad kasutavad kehtivat dokumenti, mis lubab neil piiri ületada, ning täidavad vajalikke riiki sisenemise tingimusi. Pistelisi kontrole tehakse vastavalt kas üldiselt kolmandate riikide kodanike või siis liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute suhtes rakendatava korra kohaselt.

Aeg-ajalt tuleb selliseid isikuid kontrollida põhjalikult, tehes seda ette hoiatamata ja ebaregulaarsete ajavahemike järel.

* Õiguslik alus

- [Schengeni piirieskirjad \(VII lisa\)](#)

5.9. Heakskiidetud sihtkoha staatusega turistid

Hiina kodanikest koosnevate turismirühmade reisimist Hiinast liidu territooriumile reguleerib konkreetselt vastastikuse mõistmise memorandum Euroopa Ühenduse ja Hiina Rahvavabariigi Riikliku Turismiameti vahel Hiina Rahvavabariigist saabuvate turismirühmade viisade ja nendega seotud küsimuste kohta (ADS, heakskiidetud sihtkoha staatus)⁷⁹.

Selliste vähemalt viiest isikust koosnevate Hiina turismirühmade liikmed (edaspidi „heakskiidetud sihtkoha staatusega turistid“) peavad liidu territooriumile sisenema ja sealt lahkuma rühmana. Lisaks sellele peavad nad reisima liidu territooriumil rühmana vastavalt eelnevalt kindlaks määratud reisikavale.

Reeglina peab heakskiidetud sihtkoha staatusega turiste saatma reisijuht, kes peab tagama, et kõnealused turistid sisenevad liidu territooriumile ja lahkuvad sealt rühmana.

Heakskiidetud sihtkoha staatusega turistide rühmi kontrollitakse tavapärasel korras (vt käesoleva [jao](#) punkt 1.2). Kontrolli käigus võidakse kontrollida ka heakskiidetud sihtkoha staatust, mis peaks igal juhul olema märgitud viisakleebisele. Viisad, millel on märgitud „ADS“, on alati isiklikud viisad. Ka reisijuhtide suhtes kohaldatakse tavapäraselt kontrollikorda, mis hõlmab reisijuhi staatuse kontrolli.

Lisaks sellele võib piirivalveametnik nõuda täiendavaid dokumente, mis tõendavad heakskiidetud sihtkoha staatust ja reisijuhi staatust.

* Õiguslik alus

– [Nõukogu otsus, 8. märts 2004, Hiina Rahvavabariigist saabuvate turismirühmade puhul viisad ning nendega seotud küsimusi käsitleva vastastikuse mõistmise memorandumini sõlmimise kohta Euroopa Ühenduse ja Hiina Rahvavabariigi Riikliku Turismiameti vahel \(ADS\)](#)

5.10. Päästeteenistuse töötajad, politseiametnikud, tuletõrjemeeskonna liikmed ja piirivalveametnikud

⁷⁹ ELT L 83, 20.3.2004, lk 14.

Hädaolukorras tegutsevate päästeteenistuse töötajate, politseiametnike ja tuletõrjemeeskonna liikmete ning oma ametiülesannete täitmisel piiri ületavate piirivalveametnike riiki sisenemise ja sealt väljumise kord peab olema sätestatud siseriiklikes õigusaktides.

5.11. Avamerel töötajad

Avamerel töötajaid, kes pöörduvad korrapäraselt tagasi Schengeni riiki, ilma et nad oleksid viibinud kolmanda riigi territooriumil, ei kontrollita süstemaatiliselt. Tehtavate kontrollide sageduse kindlaksmääramisel tuleb aga võtta arvesse ebaseadusliku sisserändega seotud riskide hinnangut.

5.12. Ettevõtjasiseselt üleviidud töötajad

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2014/66/EL⁸⁰ kehtestatud ELi-sisese liikuvuse kavas on esitatud sõltumatud eeskirjad, mis võimaldavad ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja loa omanikel, sealhulgas neil, kellel on Schengeni *acquis*'d veel mitte täielikult kohaldava Schengeni riigi väljastatud ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja luba, kasutada vaba liikumise õigust ning siseneda ühte või mitmesse kõnealust direktiivi kohaldavasse ELi liikmesriiki (st kõigisse ELi liikmesriikidesse, välja arvatud Taani ja Iirimaa).

Lühiajaline liikuvus (kuni 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul sellise ELi liikmesriigi kohta, kes kohaldab direktiivi 2014/66/EL): ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja loa omanikul ei pea olema kehtivat viisat, kui ta esitab tõendid selle kohta, et ta liigub direktiiviga 2014/66/EL lubatud ELi-sisese liikuvuse raames direktiivi 2014/66/EL kohaldavasse teise ELi liikmesriiki. Sellised tõendid tuleb esitada järgmisel kujul:

- a) ärakiri teatest, mille on saatnud direktiivi 2014/66/EL kohaldavas esimeses ELi liikmesriigis asuv vastuvõttev üksus kooskõlas kõnealuse direktiivi artikli 21 lõikega 2, *või*
- b) direktiivi kohaldavas teises ELi liikmesriigis asuva üksuse kiri, milles täpsustatakse vähemalt ELi-sisese liikuvuse kestus ja direktiivi kohaldavas teises ELi liikmesriigis asuva(te) vastuvõtva(te) üksus(t)e asukoht.

Direktiivi 2014/66/EL kohaldavas teises ELi liikmesriigis lühiajaliste viibimiste lubatud maksimaalne kestus võib ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate liikuvuse eeskirjade kohaselt

⁸⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/66/EL kolmandate riikide kodanike liikmesriiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta ettevõtjasisese üleviimise korral (ELT L 157, 27.5.2014, lk 1).

olla kokku pikem kui 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul. Järgmised lühiajalised viibimised direktiivi 2014/66/EL kohaldavates eri ELi liikmesriikides kuni 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul ühe kõnealust direktiivi kohaldava ELi liikmesriigi kohta on lubatud ning need võivad moodustada märkimisväärse osa ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja elamisloa maksimaalsest kogukestusest (kolm aastat juhtivtöötajate ja spetsialistide jaoks, üks aasta praktikantide jaoks), sõltuvalt iga juhtumi asjaoludest. Lühiajalist liikuvust käsitlevaid eeskirju kohaldatakse vahetult alates 29. novembrist 2016.

*** Näide**

Indiast pärit juhtivtöötaja, kellel on Horvaatias väljastatud ettevõtjasiseselt üleviidud töötaja luba, võib viibida Schengeni riikides 170 päeva (90 päeva kestav lühiajaline viibimine Itaalias, millele järgneb 80 päeva kestav lühiajaline viibimine Saksamaal) 180-päevase ajavahemiku jooksul, ilma et ta rikuks Schengeni eeskirju.

Pikaajaline liikuvus (rohkem kui 90 päeva sellise ELi liikmesriigi kohta, kes kohaldab direktiivi 2014/66/EL): pikaajalise liikuvuse eeskirjad sõltuvad asjaomase teise kõnealust direktiivi kohaldava ELi liikmesriigi valikust direktiivi ülevõtmisel (vt järgmine tabel). Direktiivi 2014/66/EL kohaldav teine ELi liikmesriik võib nõuda elamisluba märkega „mobile ICT“ (taotlusmenetlus), mille väljastab see teine kõnealust direktiivi kohaldav ELi liikmesriik, või kohaldada lühiajalise liikuvuse eeskirju. Esimesel juhul tuleb nõuda elamisluba märkega „mobile ICT“, teisel juhul kohaldatakse lühiajalise liikuvuse eeskirju.

Kokkuvõte – lühiajalise ja pikaajalise liikuvuse puhul valitavad menetlused

(menetlus puudub / teatamine / taotlemine)

	Lühiajaline liikuvus	Pikaajaline liikuvus
BE	menetlus puudub	taotlemine
BG	menetlus puudub	taotlemine
CZ	menetlus puudub	taotlemine
DE	teatamine	taotlemine
EE	teatamine	teatamine

EL	teatamine	teatamine
ES	teatamine	teatamine
FR	teatamine	taotlemine
HR	menetlus puudub	taotlemine
IT	menetlus puudub	taotlemine
CY	teatamine	taotlemine
LV	menetlus puudub	taotlemine
LT	menetlus puudub	taotlemine
LU	teatamine	taotlemine
HU	teatamine	taotlemine
MT	teatamine	taotlemine
NL	teatamine	taotlemine
AT	menetlus puudub	taotlemine
PL	teatamine	taotlemine
PT	menetlus puudub	taotlemine
RO	teatamine	taotlemine
SI	teatamine	taotlemine
SK	teatamine	teatamine
FI	teatamine	taotlemine
SE	menetlus puudub	taotlemine

*** Õiguslik alus**

– [Direktiiv 2014/66/EL \(artiklid 20–23\)](#)

5.13. Teadlased ja nende pereliikmed

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2016/801⁸¹ kehtestatud ELi-sisese liikuvuse kavas on esitatud sõltumatud eeskirjad, mis võimaldavad teadlastel ja nende pereliikmetel, kellel on kõnealust direktiivi kohaldava ELi liikmesriigi väljastatud elamisluba või pikaajaline viisa, sealhulgas neil, kellel on Schengeni *acquis*'d veel mitte täielikult kohaldava Schengeni riigi väljastatud elamisluba või pikaajaline viisa, kasutada vaba liikumise õigust ning siseneda ühte või mitmesse kõnealust direktiivi kohaldavas ELi liikmesriiki (st kõigisse ELi liikmesriikidesse, välja arvatud Taani ja Iirimaa), seal elada ja töötada.

Lühiajaline liikuvus (kuni 180 päeva mis tahes 360-päevase ajavahemiku jooksul sellise ELi liikmesriigi kohta, kes kohaldab direktiivi (EL) 2016/801)

Teadlase loa või pikaajalise viisa omanikul ei pea olema selle ELi liikmesriigi kehtivat viisat või elamisluba, kuhu ta siseneb, kui ta esitab tõendid selle kohta, et ta läheb direktiiviga (EL) 2016/801 lubatud ELi-sisese liikuvuse raames seda direktiivi kohaldavas teise ELi liikmesriiki. Sellised tõendid tuleb esitada järgmisel kujul:

- a) ärakiri teatest, mis on saadetud direktiivi (EL) 2016/801 kohaldava esimese ja teise ELi liikmesriigi pädevatele asutustele kooskõlas selle direktiivi artikli 28 lõikega 2, või
- b) ärakiri võõrustamislepingust, milles täpsustatakse teadlase liikuvuse üksikasjad, või (kui liikuvuse üksikasjad ei ole võõrustamislepingus täpsustatud) kiri direktiivi kohaldava teise liikmesriigi teadusasutuselt, milles täpsustatakse vähemalt ELi-sisese liikuvuse kestus ja direktiivi (EL) 2016/801 kohaldava teise liikmesriigi teadusasutuse asukoht.

Teadlase pereliikmel, kellel on elamisluba, ei pea samuti olema selle ELi liikmesriigi kehtivat viisat või elamisluba, kuhu ta siseneb, kui ta esitab tõendid selle kohta, et ta on koos teadlasega, kes direktiiviga (EL) 2016/801 lubatud ELi-sisese liikuvuse raames läheb seda direktiivi kohaldavas teise ELi liikmesriiki. Sellise tõendina tuleb esitada kehtiv elamisluba, mille on välja andnud direktiivi kohaldav esimene ELi liikmesriik, ning

- a) ärakiri teatest, mis on saadetud direktiivi (EL) 2016/801 kohaldava esimese ja teise ELi liikmesriigi pädevatele asutustele kooskõlas selle direktiivi artikli 30 lõikega 2, või

⁸¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/801 kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetuse programmides või haridusprojektides osalemise ja *au pair*'ina töötamise eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta (ELT L 132, 21.5.2016, lk 21).

b) tõendid selle kohta, et isik liigub koos teadlasega.

Teadlased ja nende pereliikmed võivad viibida konkreetses teises direktiivi (EL) 2016/801 kohaldavas ELi liikmesriigis kuni 180 päeva mis tahes 360-päevase ajavahemiku jooksul. Järgmised lühiajalised viibimised direktiivi (EL) 2016/801 kohaldavates eri ELi liikmesriikides kuni 180 päeva mis tahes 360-päevase ajavahemiku jooksul ühe kõnealust direktiivi kohaldava ELi liikmesriigi kohta on lubatud ning need võivad olenevalt iga üksikjuhtumi asjaoludest moodustada märkimisväärse osa teadlase ja tema pereliikmete elamisloa kogukestusest. Lühiajalist liikuvust käsitlevaid eeskirju kohaldatakse vahetult alates 24. maist 2018.

*** Näide**

Nigeeriast pärit teadlane, kellel on Bulgaaria elamisluba või pikaajaline viisa, võib viibida Schengeni riikides 250 päeva (150 päeva kestev lühiajaline viibimine Itaalias, millele järgneb 100 päeva kestev lühiajaline viibimine Saksamaal), ilma et ta rikuks Schengeni eeskirju.

Pikaajaline liikuvus (rohkem kui 180 päeva sellise ELi liikmesriigi kohta, kes kohaldab direktiivi (EL) 2016/801): pikaajalise liikuvuse eeskirjad sõltuvad asjaomase teise kõnealust direktiivi kohaldava ELi liikmesriigi valikust direktiivi (EL) 2016/801 ülevõtmisel (vt tabel allpool). Direktiivi (EL) 2016/801 kohaldav teine ELi liikmesriik võib kas nõuda elamisluba või pikaajalist viisat märkega „researcher-mobility“ (taotlusmenetlus), mille väljastab see teine kõnealust direktiivi kohaldav ELi liikmesriik, või kohaldada lühiajalise liikuvuse eeskirju. Esimesel juhul tuleb nõuda elamisluba või pikaajalist viisat märkega „researcher-mobility“, teisel juhul kohaldatakse lühiajalise liikuvuse eeskirju. Pereliikmete suhtes kohaldatakse samasugust menetlust nagu teadlase suhtes.

Kokkuvõte – lühiajalise ja pikaajalise liikuvuse puhul valitavad menetlused

(menetlus puudub / teatamine / taotlemine)

	Lühiajaline liikuvus	Pikaajaline liikuvus
BE	(menetlus puudub)	(taotlemine)
BG	teatamine	taotlemine
CZ	menetlus puudub	menetlus puudub

DE	teatamine	taotlemine
EE	teatamine	teatamine
EL	teatamine	taotlemine
ES	teatamine	teatamine
FR	teatamine	teatamine
HR	menetlus puudub	taotlemine
IT	teatamine	taotlemine
CY	teatamine	taotlemine
LV	menetlus puudub	taotlemine
LT	menetlus puudub	taotlemine
LU	teatamine	taotlemine
HU	teatamine	taotlemine
MT	teatamine	taotlemine
NL	teatamine	taotlemine
AT	menetlus puudub	taotlemine
PL	teatamine	taotlemine
PT	menetlus puudub	taotlemine
RO	teatamine	taotlemine
SI	teatamine	taotlemine
SK	teatamine	teatamine
FI	teatamine	teatamine
SE	menetlus puudub	taotlemine

*** Õiguslik alus**

– [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv \(EL\) 2016/801, 11. mai 2016, kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse,](#)

[õpilasvahetusprogrammides või haridusprojektides osalemise ja au pair'ina töötamise eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta](#) (artiklid 27, 28, 29, 30 ja 32)

5.14. Üliõpilased

Direktiiviga (EL) 2016/801 kehtestatud ELi-sisese liikuvuse kavas on esitatud sõltumatud eeskirjad, mis võimaldavad isikutel, kellel on kõnealust direktiivi kohaldava ELi liikmesriigi väljastatud üliõpilase elamisluba või pikaajaline viisa, sealhulgas neil, kellel on Schengeni *acquis*'d veel mitte täielikult kohaldava Schengeni riigi väljastatud elamisluba või pikaajaline viisa ning kes on seotud liikuvuse meetmeid sisaldavate liidu või mitmepoolsete programmidega või kahe või enama kõrgkooli vahelise lepinguga, kasutada vaba liikumise õigust ning siseneda ühte või mitmesse kõnealust direktiivi kohaldavasse ELi liikmesriiki (st kõigisse ELi liikmesriikidesse, välja arvatud Taani ja Iirimaa), seal elada ja õppida kuni 360 päeva jooksul ühe seda direktiivi kohaldava ELi liikmesriigi kohta.

Üliõpilase elamisloa või pikaajalise viisa omanikul, kes on seotud konkreetse programmi või lepinguga, ei pea olema selle ELi liikmesriigi kehtivat viisat või elamisluba, kuhu ta siseneb, kui ta esitab tõendid selle kohta, et ta läheb direktiiviga (EL) 2016/801 lubatud ELi-sisese liikuvuse raames teise seda direktiivi kohaldavasse ELi liikmesriiki. Sellised tõendid tuleb esitada järgmisel kujul:

- a) ärakiri teatest, mis on saadetud direktiivi (EL) 2016/801 kohaldava esimese ja teise ELi liikmesriigi pädevatele asutustele kooskõlas selle direktiivi artikli 31 lõikega 2, või
- b) tõend selle kohta, et üliõpilane õpib liikuvuse meetmeid sisaldava liidu või mitmepoolse programmi või kahe või enama kõrgkooli vahelise lepingu raames osa aega direktiivi (EL) 2016/801 kohaldavas teises liikmesriigis.

Järgmised viibimised direktiivi (EL) 2016/801 kohaldavates eri ELi liikmesriikides kuni 360 päeva direktiivi kohaldava konkreetse ELi liikmesriigi kohta on lubatud ning need võivad olenevalt iga üksikjuhtumi asjaoludest moodustada märkimisväärse osa õpilase elamisloa maksimaalsest kogukestusest. Üliõpilaste liikuvust käsitlevaid eeskirju kohaldatakse vahetult alates 24. maist 2018.

*** Näide**

Ameerikast pärit üliõpilane, kellel on Rumeenias välja antud üliõpilase elamisluba ning kes osaleb Saksamaa kõrgkoolis programmis „Erasmus+“, võib Schengeni eeskirju rikkumata viibida Saksamaal kuni 360 päeva.

Kokkuvõte – üliõpilaste liikuvuse puhul valitav menetlus

(menetlus puudub / teatamine)

	Üliõpilaste liikuvus
BE	(teatamine)
BG	teatamine
CZ	menetlus puudub
DE	teatamine
EE	menetlus puudub
EL	teatamine
ES	teatamine
FR	teatamine
HR	menetlus puudub
IT	teatamine
CY	teatamine
LV	menetlus puudub
LT	menetlus puudub
LU	teatamine
HU	teatamine
MT	teatamine
NL	teatamine
AT	menetlus puudub
PL	teatamine
PT	teatamine
RO	teatamine
SI	teatamine

SK	teatamine
FI	teatamine
SE	teatamine

*** Õiguslik alus**

– [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv \(EL\) 2016/801, 11. mai 2016, kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetusprogrammides või haridusprojektides osalemise ja *au pair*'ina töötamise eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta](#) (artiklid 27, 31 ja 32).

5.15. Väljaastumislepinguga hõlmatud isikud

Käesoleva käsiraamatu 42. ja 43. lisas on esitatud üksikasjalikud selgitused selle kohta, kuidas kohelda alates 1. jaanuarist 2021 välispiiridel Ühendkuningriigi kodanikke ja nende pereliikmeid, kes on hõlmatud väljaastumislepingu teise osaga kodanike õiguste kohta⁸². Suunised väljaastumislepinguga hõlmatud isikute riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi (EES) ning Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteemi (ETIAS) kandmata jätmise kohta antakse välja siis, kui nende kahe süsteemi rakendamise algus on lähemale jõudnud.

Muudel kui 42. ja 43. lisas ning tulevastes EESi ja ETIASega seotud suunistes vahetult osutatud eesmärkidel ja kaalutlustel tuleb Ühendkuningriigi kodanikke ja nende pereliikmeid, kes on hõlmatud väljaastumislepinguga, kohelda samamoodi nagu kõiki teisi Schengeni riikides seaduslikult viibivaid kolmandate riikide kodanikke.

Väljaastumislepinguga hõlmatud isikute varem kasutatud vaba liikumise õigus, mis neil oli ELi kodanikena, kehtib edaspidi vaid vastuvõtvas riigis. Muudes Schengeni riikides liikumise korral tuleb neid kohelda kui vastuvõtvas riigis seaduslikult viibivaid kolmandate riikide kodanikke.

6. REISIDOKUMENTIDE TEMBELDAMINE

6.1. Kuni riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi töölerakendamiseni tuleb kõigi kolmandate riikide kodanike reisidokumentidesse lüüa nende riiki sisenemisel ja riigist lahkumisel süstemaatiliselt templid. Templijäljend ei tõenda põhjaliku kontrolli

⁸² 42. lisa 2. jaos on viidatud ka muudele väljaastumislepingutele, mis on sõlmitud Ühendkuningriigi ja Schengeni lepinguga ühinenud riikide vahel.

tegemist, vaid võimaldab üksnes täie kindlusega tuvastada piiriületuse kuupäeva ja koha. Ühtlasi tagatakse templi löömisega, et riiki sisenemisel ja sealt lahkumisel tehtava kontrolli käigus on võimalik teha kindlaks, kas kolmanda riigi kodanik on pidanud kinni sisepiirikontrollita alal või Bulgaaria, Horvaatia, Küprose ja Rumeenia territooriumil viibimise maksimaalsest lubatud ajast, mis on 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul.

6.2. Sisenemis- ega väljumistemplit ei lööda järgmistel juhtudel:

- a) ELi liikmesriikide, Norra, Islandi, Liechtensteini ja Šveitsi kodanike reisidokumentidesse;
- b) nende riigipeade ja kõrgete aukandjate reisidokumentidesse, kelle saabumisest on ametlikult diplomaatiliste kanalite kaudu ette teatatud;
- c) pilooditunnistusse ega õhusõiduki meeskonnaliikmete tõendisse;
- d) nende meremeeste reisidokumentidesse, kes viibivad Schengeni riigi territooriumil ainult siis, kui nende laev teeb seal lühiajalise peatuse, ja kui nad viibivad selle sadama piirkonnas, kus nende laev peatub;
- e) nende merematkelaevade meeskonnaliikmete ja reisijate reisidokumentidesse, kelle suhtes ei kohaldata kontrole piiril vastavalt [IV jao punktile 2](#);
- f) dokumentidesse, mis võimaldavad piiri ületada Andorra, Monaco ja San Marino kodanikel;
- g) nende piirialade elanike dokumentidesse, kelle kohta kehtib kohaliku piiriliikluse kord ([II jao punkt 3](#));
- h) rahvusvaheliste reisi- ja kaubarongide personali reisidokumentidesse;
- i) nende kolmandate riikide kodanike reisidokumentidesse, kes esitavad direktiivis 2004/38/EÜ ettenähtud elamisloakaardi, mille on välja andnud ELi liikmesriik või EMP riik, olenemata sellest, kas nad on ELi või EMP kodanikuga kaasas või ühinevad temaga.

Schengeni piirieskirjade artikli 11 lõikes 1 on selgitatud, et liikmesriik võib templi lüüa nende kolmandate riikide kodanike reisidokumentidesse, kellel on selle liikmesriigi välja antud elamisluba või pikaajaline viisa. Võrdluseks võib öelda, et sama kehtiks

väljaastumislepinguga hõlmatud isikute kohta. Komisjon ei pea aga sellist templite loomist kasulikuks, sest templi loomise eesmärk on teha kindlaks, kas kolmanda riigi kodanik on järginud sisepiirikontrollita alal lühiajalise viibimise lubatud kestust, ning seda põhimõtet ei saa kasutada nende kolmandate riikide kodanike puhul, kellel on riigis pikaajalise viibimise õigus. Seepärast soovib komisjon jätta eelkõige väljaastumislepinguga hõlmatud isikute puhul tempel loomata. Kui tempel siiski lüüakse, ei muuda see lubatud pikaajalise viibimise kestust.

Tempel tuleb lüüa ka ELi, EMP ja Šveitsi kodanike kolmanda riigi kodanikust pereliikme reisidokumenti, välja arvatud juhul, kui ta esitab direktiivi 2004/38/EÜ kohase elamisloakaardi. Määrusega (EL) 2019/1157 on kehtestatud ühtlustatud elamisloavormid ja määrust kohaldatakse ELis alates 2. augustist 2021. See tähendab, et alates 2. augustist 2021 välja antud elamisloakaartidel või alalistel elamisloakaartidel on ühtne vorm (vt käesoleva jao punkt 2.8). Kui need on välja antud varem, isegi kui direktiivi 2004/38/EÜ alusel välja antud elamisloakaardist ei ole Schengeni piirieskirjade artikli 39 kohaselt teatatud, peavad liikmesriigid tagama, et nende omanikud ei vaja sisenemiseks viisat. See kohustus tuleneb vahetult direktiivist 2004/38/EÜ.

*** Näited**

1) Saksamaa kodaniku India kodanikust abikaasa, kellel on Madalmaade elamisluba (mis tõendab, et ta on ELi kodaniku pereliige): selle isiku reisidokumenti ei tohi templit lüüa, olenemata sellest, kas ta on abikaasaga kaasas või ühineb temaga.

2) Itaalia kodaniku Moldova kodanikust abikaasa, kellel on Iirimaa elamisluba (mis tõendab, et ta on ELi kodaniku pereliige): selle isiku reisidokumenti ei tohi templit lüüa, olenemata sellest, kas ta on abikaasaga kaasas või ühineb temaga.

3) Prantsusmaa kodaniku India kodanikust abikaasa, kellel on Schengeni viisa, kuid kellel ei ole (veel) elamisluba ning kes ühineb Saksamaal Prantsusmaa kodanikuga: sellisel juhul tuleb selle isiku reisidokumenti lüüa tempel.

- 6.3. Erandkorras võib kolmanda riigi kodaniku palvel lüüa sisenemis- või väljumistempli eraldi lehele, kui templi loomine reisidokumenti võib tekitada asjaomasele isikule tõsisid ebameeldivusi. See leht tuleb anda kolmanda riigi kodanikule.

6.4. Samuti võib juhtuda, et kolmanda riigi kodaniku dokumenti, mis võimaldab tal piiri ületada, ei saa enam templit lüüa vabade lehtede puudumise tõttu. Sellisel juhul tuleks soovitada kolmanda riigi kodanikul taotleda uut passi, et edaspidi oleks võimalik lüüa passi templeid.

Erandina võib eelkõige regulaarsete piiriüleste töötajate puhul templite löömiseks kasutada siiski eraldi lehte. See leht tuleb anda kolmanda riigi kodanikule.

Igal juhul ei ole tühjade lehekülgede puudumine passis iseenesest põhjendatud ja piisav alus, et keelata isikul riiki siseneda (vt [käesoleva jao punkt 8](#) keeldumise põhjuste kohta).

*** Soovituslik tava**

Punktides 6.3 ja 6.4 osutatud leht peaks sisaldama vähemalt (miinimumnõue) järgmisi üksikasju:

- piiripunkti nimi ja asukoht;
- väljaandmise kuupäev;
- reisidokumendi kasutaja nimi;
- reisidokumendi number;
- piiripunkti tempel ja ametlik pitsers;
- piirivalveametniku nimi ja allkiri.

6.5. Nende kolmandate riikide kodanike sisenemisel ja väljumisel, kellel peab olema viisa, tuleb tempel üldjuhul kanda viisaga lehekülje vastasleheküljele. Kui dokumenti on vaja lüüa mitu templit (näiteks mitmekordse viisa korral), lüüakse need viisaga lehekülje vastasleheküljele. Kui seda lehekülge ei ole võimalik kasutada, tuleb tempel lüüa järgmisele leheküljele. Templit ei tohi lüüa masinloetavale alale, isikuandmete peale ega teistele ametlike originaalmärkustega lehekülgedele.

*** Soovituslik tava**

- Templid tuleks võimaluse korral lüüa kronoloogilises järjekorras, et oleks lihtsam kindlaks teha, millisel kuupäeval isik viimati piiri ületas.
- Väljumistempele tuleks lüüa sisenemistempli lähedale.
- Tempel tuleks lüüa horisontaalselt, et seda oleks lihtne lugeda.
- Templit ei tohiks lüüa juba olemasolevate templit, kaasa arvatud teiste riikide loodud templit peale.

6.6. Riiki sisenemise ja sealt väljumise tõendamiseks kasutatakse eri kujuga templeid (sisenemiseks ristkülikukujulist, väljumiseks ümardatud nurkadega ristkülikukujulist templit). Templitel on riiki ja piiripunkti tähistav(ad) täht (tähed), kuupäev, kontrollinumber ning sisenemisel ja väljumisel kasutatud reisimisviisi tähistav piktogramm (maitsi, õhuteed pidi või meritsi).

Sisenemis- ja väljumistemplit kohta ning võltsitud, loetamatute või ebakorrektselt loodud templeid sisaldavate dokumentide kohta võib esitada kõikides Schengeni riikides päringuid sel eesmärgil loodud [kontaktpunktile](#).

6.7. Iga piiripunkt peab pidama arvet igale piirikontrolli tegevale piirivalveametnikule välja antud ja temalt tagasi saadud sisenemis- ja väljumistemplit kohta. See hõlmab ka iga templi võrdlusmaterjali, mida võib hiljem võrdlemisel vaja minna.

Kui templeid ei kasutata, peavad need olema luku taga ning nendele võivad juurde pääseda üksnes selleks volitatud piirivalveametnikud.

6.8. Templit turvakoode vahetatakse korrapäraste ajavahemike järel, mis ei ole pikemad kui üks kuu.

6.9. Kui riigist lahkumisel selgub, et kolmanda riigi kodaniku reisidokumendis puudub sisenemistempele, võib piirivalveametnik eeldada, et dokumendi kasutaja on sisenenud sisepiirideta alale või Schengeni *acquis*'d veel mitte täielikult kohaldava Schengeni riigi territooriumile ebaseaduslikult ja/või ületanud riigis viibimise lubatud maksimaalset kestust. Kui see vastab tõele, võib määrata liikmesriigi õiguses ette nähtud karistuse.

- 6.10. Oma 5. veebruari 2020. aasta otsuses C-341/18, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (meremeeste laevapere liikmeks munsterdamine Rotterdami sadamas), otsustas Euroopa Kohus, et väga spetsiifilises olukorras, kus eiratakse täielikult Schengeni piirieskirjade aluseks olevat eeldust, et füüsiline isik lahkub riigist või siseneb riiki pärast piirikontrolli *lühikese aja jooksul* (laev lahkub alles viis kuni kümme nädalat pärast meremeeste laevale munsterdamist), ei peaks väljumistempli kuupäevaks olema väljumiskontrolli kuupäev, vaid tegeliku lahkumise kuupäev (välispiiri füüsiline ületamine).

Mõiste „lühikese aja jooksul“ tõlgendamise õigus jääb liikmesriikidele. Aktsepteeritav maksimaalne ajavahemik ei tohiks siiski olla pikem kui 10 päeva. Liikmesriigid võivad kehtestada lühema maksimaalse ajavahemiku (mis ei tohiks olla lühem kui kolm päeva) ning ühtlasi eri ajavahemikud tavapäraste ja erandlike asjaolude jaoks. Väljumistempli kuupäev peaks vastama väljumiskontrolli kuupäevale (ja mitte tegelikule väljumiskuupäevale), välja arvatud juhul, kui tegelik väljumiskuupäev on konkreetse liikmesriigi heaks kiidetud maksimaalsest ajavahemikust hilisem.

*** Õiguslik alus**

- [Schengeni piirieskirjad \(artikkel 11 ja IV lisa\)](#)
- [Direktiiv 2004/38/EÜ \(artikkel 5\)](#)
- [Schengeni konventsioon \(artikkel 21\)](#)
- [Sisenemis- ja väljumistemplite turvakoodide kohta teavet vahetavate kontaktpunktide loetelu](#)

7. KONTROLLIDE LEEVENDAMINE

- 7.1. Välispiiridel või sisepiiridel, kus kontrolli ei ole veel kaotatud, võib kontrolle erakorralistel ja ettenägematutel asjaoludel leevendada. Sellised erakorralised ja ettenägematud asjaolud esinevad siis, kui piiriliiklus on ettenägematute sündmuste tõttu niivõrd intensiivne, et ooteaeg piiripunktis on väga pikk ning kõik töötajate, vahendite ja töökorraldusega seotud ressursid on ammendatud. Selline olukord võib tekkida näiteks siis, kui üleujutuse või mõne muu tõsise loodusõnnetuse tõttu ei ole võimalik

teistes piiripunktides piiri ületada, nii et paljude piiripunktide liiklusvood suunatakse ühte piiripunkti.

- 7.2. Seda, millal ooteaeg on väga pikk, hindab paljude tegurite põhjal piiripunkti eest vastutav piirivalveametnik. Võttes arvesse, et leevendamine on süstemaatilise kontrolli erand, mis võib kahjustada Schengeni piirieskirjade eesmärki ja avaldada negatiivset mõju Schengeni riikide julgeolekule, tuleks hindamisel juhendada ühistest kriteeriumidest. Üldreeglina soovitab komisjon piirikontrolli leevendada üksnes juhul, kui kõik olemasolevad ressursid on maksimaalselt kasutusele võetud ja ettenägematu sündmuse tulemusena on ooteaeg pikem kui 60 minutit (või on tõenäoline, et ooteaeg pikeneb 60 minutini).
- 7.3. Alati on vaja selgelt vahet teha Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõike 2a kohaste *sihipäraste kontrollide* ajutise kasutamise põhjendustel (vt punkt 2.3) ja Schengeni piirieskirjade artikli 9 kohase *leevendamise* põhjendustel. Ehkki liiga pikki ooteaegu põhjustavad probleemid võivad olla sarnased, näiteks taristuga seotud probleemid, infotöötuse probleemid, IT-süsteemide seisakud ja/või tihe liiklus või turismi tipphooaeg, on leevendamise vajaduse põhikriteerium selle *prognoosimatus*. Teatavad olukorrad võivad olla ettenägematud, näiteks liiklusummik liiklusõnnetuse tõttu, ettenägematud IT-probleemid või punktis 7.1 nimetatud olukorrad. Muud olukorrad, nagu tihe maantee- või lennuliiklus turismihooajal või plaanilised IT-uuendused, on enamasti ette teada, mistõttu neid arvesse ei võeta. Ettenägematute sündmuste tingimusele vastavatel juhtudel tuleks asjakohast tähelepanu pöörata nõudele võtta enne piirikontrolli leevendamist kui viimast abinõu kasutusele kõik personali-, vahendite ja töökorralduse ressursid.

*** Kontrollküsimustik enne piirikontrolli leevendamise üle otsustamist**

1. Kas see asjaolu on tõepoolest erakorraline ja ettenägematu (ja mitte ainult liikluse tipphooaeg, mis on ette teada)?
2. Kas kõik personali-, vahendite ja töökorralduse ressursid on kindlasti kasutusele võetud?
3. Kas selle olukorra tõttu on ooteaeg (või võib ooteaeg tõenäoliselt olla) pikem kui 60 minutit? (NB! Ei ole vaja oodata, kuni ooteaeg on tõepoolest nii pikk. Leevendamisega võib alustada juba varem.)

- 7.4. Piirikontrolli leevendamise korral on riiki sisenevate isikute suhtes tehtav kontroll põhimõtteliselt esimuslik riigist lahkuvate isikute kontrollimise suhtes. Kontrollide leevendamise otsuse võtab vastu piiripunkti töö eest vastutav piirivalveametnik. Kontrollide leevendamine peab olema ajutine, seda tuleb kohandada selle põhjustanud asjaoludega ning see tuleb kehtestada järkjärguliselt.
- 7.5. Ka siis, kui piirikontrolli on leevendatud, peab piirivalveametnik vastavalt [käesoleva jao punktile 6](#) lööma kolmandate riikide kodanike reisidokumentidesse templi nii riiki sisenemisel kui ka riigist lahkumisel ning tegema vähemalt sellise kontrolli, mis hõlmab kolmanda riigi kodaniku isiku tuvastamist.

*** Õiguslik alus**

– [Schengeni piirieeskirjad \(artikkel 9\)](#)

8. SISENEMISKEELD

- 8.1. Kolmanda riigi kodanikku ei lubata riiki järgmistel juhtudel:
- a) tal puudub kehtiv reisidokument;
 - b) tema reisidokument on võltsitud (järele tehtud);
 - c) tal ei ole kehtivat viisat (kui see on ette nähtud), Schengeni riigi välja antud elamisluba või pikaajalist viisat⁸³;
 - d) tal on võltsitud (järeletehtud) viisa või elamisluba;
 - e) tal puuduvad asjakohased dokumendid, mis õigustaksid riigis viibimise eesmärki ja tingimusi;
 - f) ta on sisepiirikontrollita alal või Bulgaaria, Horvaatia, Küprose või Rumeenia territooriumil juba viibinud 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksu (arvesse võetakse 180-päevast ajavahemikku enne iga mõnes sellises riigis viibimise päeva);
 - g) tal puuduvad piisavad elatusvahendid, võttes arvesse riigis viibimise kestust ja laadi, või päritoluriiki naasmiseks või transiidiks vajalikud vahendid;

⁸³ Bulgaaria, Horvaatia, Küprose või Rumeenia välja antud elamisluba või pikaajaline viisa ei kehti sisenemiseks sisepiirikontrollita ala territooriumile.

- h) tegemist on isikuga, kelle kohta on SISis⁸⁴ või riiklikus andmebaasis antud hoiatus sisenemise keelamise eesmärgil;
- i) ta ohustab ühe või mitme Schengeni riigi avalikku korda, sisejulgeolekut, rahvatervist või rahvusvahelisi suhteid.

*** Näited**

1) Nigeeria jalgratturite meeskond on teel Türki ja väidab, et osaleb seal toimival jalgrattavõistlustel. Meeskonna liikmed saavad Varssavi lennujaama (Poola) ja ütlevad, et reisivad Türki bussiga. Esimese astme kontrolli käigus leitakse, et kuigi neil on kehtiv viisa Poolast läbisõiduks, ei ole neil viisat Türki sisenemiseks. Teises astmes tehakse põhjalik küsitlus, mille käigus esitavad meeskonna liikmed võistlusel osalemist kinnitava dokumendi ja väidavad, et Türgi piiril ei teki viisa saamisega probleeme. Jalgratturitel ei ole aga isegi võistluseks vajalikke jalgrattaid ning nad ei suuda veenvalt selgitada, kust ja kuidas nad Türgis jalgrattad saavad. Pärast Türgi piirivalveametnikega nõupidamist ning võttes arvesse nende negatiivset arvamust piiril viisade saamise võimaluse kohta, otsustatakse keelata jalgratturitel riiki siseneda.

2) Moldova kodanik saabub välispiirile autoga ja väidab, et ta reisib Saksamaale turismi eesmärgil. Esimese astme kontrolli käigus tehakse kindlaks, et reisijal ei ole ühtegi dokumenti (hotelli broneering, küllakutse vms), mis tõendaks peatumiskohta Saksamaal, samuti ei suuda ta tõendada, et tal on piisavalt elatusvahendeid riigis viibimiseks ja tagasipöördumiseks. Sellisel juhul tuleb teha sisenemiskeelu otsus.

3) Tuneesia kodanik saabub Schipholi lennujaama (Madalmaad). Tema reisi eesmärk on külastada Brüsselis (Belgia) elavaid sugulasi (õdesid-vendi). Tal on kehtiv Schengeni viisa, tagasisõidupilet ja Belgias elavate vastuvõtjate küllakutse/garantiikiri. Belgia ametiasutused ei ole siiski kinnitanud kirja autentsust (nagu on ette nähtud Belgia õiguses). Sellisel juhul tuleb teha enne isiku sisenemise lubamise või keelamise kohta otsuse tegemist täiendav kontroll, näiteks: kontrollida passi, et teha kindlaks, kas isikule on varem antud Schengeni viisa ning kas ta on kasutanud seda seaduslikult; võrrelda varasemaid sisenemis- ja väljumistempleid, et teha kindlaks, kas isik on varem viibinud

⁸⁴

Bulgaaria, Horvaatia ja Rumeenia piirivalveametnikud ei ole kohustatud keelama sissesõitu kolmandate riikide kodanikele, kelle kohta on SISi sisestatud sisenemiskeeldu käsitlev hoiatus.

sisepiirikontrollita alal lubatust kauem; võtta ühendust pädevate Belgia asutustega ja paluda neid teha vastuvõtjate suhtes vajalik kontroll. Kontrolli eesmärk on kontrollida isiku heausksust; otsus tehakse ainult sellise kontrolli alusel.

4) Shanghaist saabunud lennuk maandub Helsingi Vantaa lennujaamas (Soome). Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) on välja kuulutanud rahvusvahelise ulatusega rahvatervisealase hädaolukorra (SARSi ohu alusel), mille tõttu tuleb rakendada kõigi Hiinast saabunud reisijate suhtes rangeid ettevaatusabinõusid. Kõikidel reisijatel palutakse täita asukohakaart, sealhulgas märkida istekoha number lennukis ja kontaktandmed juhaks, kui neid on tarvis hiljem kätte saada. Terminalis läbivad kõik reisijad selleks ette nähtud koridori, kuhu on paigaldatud meditsiiniseadmed. Mõnel Hiina ja ELi kodanikul on SARSi sümptomid ja nad on ikka veel nakkusohtlikud. Pärast arstidega nõupidamist tehakse otsus keelata Hiina kodanikel riiki siseneda (tingimusel et nad ei vaja viivitamata ravi) ja paigutada ELi kodanikud kohe haiglasse, sest on suur oht, et haigus võib levida. Lennukis viibinud teiste reisijatega võetakse ühendust, kasutades asukohakaardile märgitud andmeid, ning neil palutakse minna arsti juurde. See ei välista võimalust rakendada alternatiivseid meetmeid, näiteks kehtestada karantiin, kui see on rahvatervise seisukohast asjakohane ja õigustatud.

5) Rühm Türgi jalgpallifänne saabub välispiirile. Nad reisivad bussiga. Piirikontrolli käigus tehakse kindlaks, et neil on kaasas ohtlikud vahendid, nagu kurikad, kettnuiad, noad ja muud esemed, mida saab kasutada teiste inimeste vastu. Sellisel juhul tuleb riiki sisenemine keelata avaliku korra tagamise põhjendusel, välja arvatud juhul, kui reisijad on nõus enne Poola piiri ületamist ohtlikest esemetest loobuma.

6) Alicante sadamasse (Hispaania) saabub Tangerist väljunud praamiga rühm noori Maroko turiste. Rühma reisikava näeb ette kahe Hispaania linna (Barcelona ja Madridi) ning mitme Prantsusmaa linna külastamist. Marokosse kavatsevad turistid naasta lennukiga Pariisi Charles de Gaulle'i lennuväljalt; neil on kehtivad tagasisõidupiletid. Piirikontrolli käigus selgub, et ühel isikul puudub kehtiv Schengeni viisa ja see isik väidab, et tal ei olnud aega viisat hankida. Reisi eesmärk on kindlaks tehtud ja reisijatel on piisavalt elatusvahendeid. Kõnealune isik ei suuda aga kuidagi tõestada, miks ta ei saanud viisat varem taotleda, ning samuti seda, et tema riiki lubamiseks on ettenägematud või tungivad põhjused. Sellisel juhul ei lubata viisata isikul riiki siseneda, kui puuduvad

humanitaarsed kaalutlused ja/või rahvusvahelised kohustused.

7) Vene perekond ületab autoga Eesti piiri. Sõidukil on aga tõsine tehniline rike (nt pidurid ei tööta), mis võib ohustada teisi inimesi. Sellisel juhul ei lubata isikuid selle autoga riiki enne, kui rike on kõrvaldatud. Kui aga kõik muud riiki sisenemiseks vajalikud tingimused on täidetud, lubatakse neil riiki siseneda jalgsi või mõne muu transpordivahendiga.

8) Somaalia kodanik, kellel on Somaalia tavapass ning elamisluba, mille on välja andnud Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldav teine Schengeni riik, soovib siseneda Tšehhi Vabariigi territooriumile läbisõidu eesmärgil, et reisida kõnealusesse teise Schengeni riiki. Isiku kohta ei ole riiklikku andmebaasi kantud sisenemiskeeldu. Tšehhi Vabariik ei tunnista Somaalia tavapasse. Schengeni piirieskirjade artikli 6 lõikes 1 sätestatud sisenemistingimused näevad ette, et isikul peab olema selline kehtiv reisidokument, mis annab selle omanikule õiguse ületada välispiiri. Sisenemistingimuste ametlikku hierarhiat ei ole aga kehtestatud; Schengeni piirieskirjade artikli 6 lõikes 5 sätestatud erandeid kohaldatakse kõikide Schengeni piirieskirjade artikli 6 lõikes 1 sätestatud tingimuste suhtes. See tähendab, et igal kolmanda riigi kodanikul, kes ei vasta kõigile Schengeni piirieskirjade artikli 6 lõike 1 tingimustele, kuid kellel on elamisluba või pikaajaline viisa, peaks olema lubatud elamisloa või pikaajalise viisa andnud ja Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldava Schengeni riigi territooriumile jõudmiseks sõita läbi teiste liikmesriikide territooriumi, välja arvatud juhul, kui tema nimi on kantud selle liikmesriigi hoiatusteadete registrisse, kelle välispiiri ületamist ta taotleb, ning kui hoiatusele on lisatud juhised sisenemise või läbisõidu keelamiseks. Tšehhi Vabariik peaks Somaalia kodanikul lubama siseneda Tšehhi Vabariiki läbisõidu eesmärgil, et ta jõuaks selle Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldava Schengeni riigi territooriumile, kes on elamisloa välja andnud.

- 8.2. Schengeni riik ei tohi keelata kolmanda riigi kodanikul riiki siseneda ja peab lubama tal siseneda oma territooriumile järgmistel juhtudel:
- a) humanitaarsetel kaalutlustel, riiklikes huvides või rahvusvaheliste kohustuste tõttu;
 - b) kui isik, kellel ei ole viisat, vastab piiril viisa andmise tingimustele ([käesoleva jao punkt 9](#));

- c) ainult seetõttu, et isikul on teise liikmesriigi välja antud mitmekordne viisa;
- d) ainult seetõttu, et isikul on mitmekordne viisa, kuid ta reisib eesmärgil, mida ei ole nimetatud viisakleebise märkuste osas. Mõne liikmesriigi märkused võivad olla seotud (peamise) eesmärgiga, milleks viisat taotleti. Selline märkus viisakleebisel ei takista selle omanikul kasutada kehtivat mitmekordset viisat muul eesmärgil reisimiseks (vt ka käesoleva jao punkt 8.6);
- e) kui isikul on Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldava Schengeni riigi välja antud kehtiv elamisluba või pikaajaline viisa, kuid ta ei vasta kõigile Schengeni piirieskirjade artikli 6 lõikes 1 sätestatud sisenemistingimustele, peaks tal olema lubatud siseneda teiste Schengeni riikide territooriumile läbisõidu eesmärgil, et jõuda selle *acquis*'d täielikult kohaldava Schengeni riigi territooriumile, kes talle elamisloa või pikaajalise viisa andis. Läbisõit võidakse siiski keelata, kui isiku kohta on antud hoiatus selle Schengeni riigi andmebaasis, mille välispiiri kavatseb isik ületada, ja hoiatusteatele on lisatud juhised sisenemise või läbisõidu keelamiseks. Kui elamisloa omaniku kohta on SISI sisestatud riiki sisenemise ja riigis viibimise keeldu käsitlev hoiatusteade, tuleb võtta viivitamata ühendust riikliku SIRENE bürooga, et algatada määruse (EL) 2018/1861 artiklis 30 ja SIRENE käsiraamatu „Piirid ja tagasisaatmine“ artiklis 36 ette nähtud konsultatsioonimenetlus.

*** Õiguslik alus**

- [Schengeni piirieskirjad \(artiklid 1, 4, 6, 8, 14 ja V lisa\)](#)
- [Viisaeeskiri \(artiklid 32, 35 ja VI lisa\)](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 565/2014/EL, 15. mai 2014, millega kehtestatakse välispiiridel isikute kontrollimise lihtsustatud kord, mille alusel Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia tunnustavad ühepoolset teatavaid dokumente võrdväärseks oma riigi viisadega, mille nad on välja andnud oma territooriumilt läbisõiduks või kuni 90-päevaseks kavatsetavaks viibimiseks oma territooriumil mis tahes 180-päevase perioodi jooksul, ning millega tunnustatakse kehtetuks otsused nr](#)

8.3. Liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavatel isikutel võib direktiivi 2004/38/EÜ kohaselt keelata riiki siseneda ainult avaliku korra või julgeolekuga seotud põhjustel, st kui isiku käitumine kujutab endast tõelist, vahetut ja piisavalt suurt ohtu, mis kahjustab mõnda ühiskonna põhihuvi.

8.3.1. Järelikult ei saa isegi SISis antud hoiatust iseenesest pidada piisavaks põhjuseks, et neid isikuid automaatselt riiki mitte lubada; sellisel juhul peab piirivalveametnik olukorda alati põhjalikult hindama, lähtudes käesoleva jao punkti 8.3 põhimõtetest.

Kui hoiatuse on sisestanud mõni teine Schengeni riik, peab piirivalveametnik võtma SIRENE büroode võrgustiku (riikliku SIRENE büroo) kaudu viivitamata ühendust hoiatuse sisestanud Schengeni riigi vastutava asutusega. Viimane peab kontrollima eelkõige hoiatuse sisestamise põhjust (põhjusi) ja seda, kas see (need) on endiselt põhjendatud. See teave tuleb viivitamatult edastada taotluse esitanud Schengeni riigi ametiasutusele. Piirivalveametnikud võivad mis tahes muu kättesaadava vahendi kaudu ja asjakohasel juhul võtta ühendust elamisloakaardi väljastanud teise Schengeni riigi asutustega, et kontrollida kaardi kehtivust.

Riiki sisenemise keeldu käsitlev hoiatusteade sisaldab teavet, mis võib aidata kindlaks teha hoiatuse sisestamise põhjused. Hoiatusteates on teave selle kohta, kas riiki sisenemist ja riigis viibimist keelava otsuse alus on

- 1) varasem süüdimõistev kohtuotsus vastavalt määruse 2018/1861 artikli 24 lõike 2 punktile a või
- 2) suur julgeolekuoht vastavalt määruse 2018/1861 artikli 24 lõike 2 punktile b või
- 3) riiki sisenemist ja riigis viibimist käsitleva liidu või siseriikliku õiguse täitmisest kõrvalehoidmine vastavalt määruse 2018/1861 artikli 24 lõike 2 punktile c või
- 4) sisenemiskeeld vastavalt määruse 2018/1861 artikli 24 lõike 1 punktile b või
- 5) piirav meede vastavalt määruse 2018/1861 artiklile 25.

Lisaks sellele saab hoiatusteates endas näidata õigusrikkumise liigi, kui sisenemiskeeldu sisaldavad hoiatused on seotud kuriteoga. Samuti võib hoiatusteate

sisestanud Schengeni riik märkida teatesse, kas asjaomane isik on liidu kodaniku pereliige või muu isik, kellel on vaba liikumise õigus. Hoiatuse andnud Schengeni riigiga tuleks siiski alati konsulteerida, kui saadakse kokkulangevus kolmanda riigi kodaniku kohta, kellel on vaba liikumise õigus.

Pädev asutus teeb saadud teabe põhjal hindamise, lähtudes käesoleva jao punktis 8.3 selgitatud kriteeriumidest. Selle alusel piirivalveametnik kas lubab või ei luba kõnealusel isikul riiki siseneda.

Kui teavet ei ole võimalik mõistliku aja jooksul saada, tuleb lubada kõnealusel isikul riigi territooriumile siseneda. Sellisel juhul saavad piirivalveametnikud ja teised pädevad riiklikud asutused teha vajalikud kontrollid pärast isiku sisenemist riigi territooriumile ning võtta vajaduse korral hiljem asjakohaseid meetmeid.

Käesoleva jao punktis 8.3.1 nimetatud meetmed ei piira muude SISi sisestatud hoiatuste tõttu võetavate meetmete rakendamist, näiteks isiku kinnipidamist, kaitsemeetmete vastuvõtmist, kaotatud või varastatud dokumentide kohta teabe hankimist jne. Kui päringu tulemusena selgub, et SISi on sisestatud hoiatus dokumendi konfiskeerimiseks, siis tuleb dokument viivitamata konfiskeerida ning võtta täpsema teabe saamiseks kohe ühendust SIRENE bürooga.

*** Õiguslik alus ja kohtupraktika**

- [Direktiiv 2004/38/EÜ \(artiklid 27–33\)](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1082/2013/EL, 22. oktoober 2013, tõsiste piiriüleste terviseohtude kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 2119/98/EÜ](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EÜ\) nr 851/2004, 21. aprill 2004, millega asutatakse haiguste ennetuse ja tõrje Euroopa keskus](#)
- [Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 3. juuli 1980, Regina vs. Stanislaus Pieck, C 157/79](#)
- [Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 31. jaanuar 2006, komisjon vs. Hispaania, C 503/03](#)

8.3.2. Kui liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omaval isikul ei ole vajalikke reisidokumente või vajalikke viisasid (kui see on nõutav), peab asjaomane Schengeni riik enne tema tagasisaatmist andma talle kõik mõistlikud võimalused vajalikud

dokumendid saada või lasta need mõistliku aja jooksul tuua või muul viisil kinnitada või tõendada, et tal on liidu õiguse alusel vaba liikumise õigus.

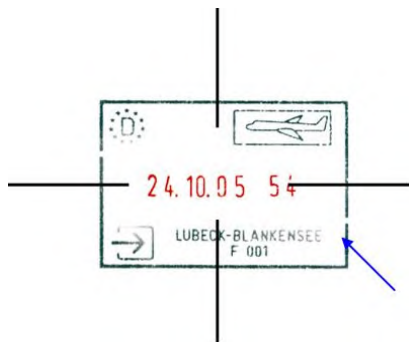
*** Õiguslik alus ja kohtupraktika**

- [Direktiiv 2004/38/EÜ \(artiklid 5 ja 27–33\)](#) koostoimes [komisjoni teatisega KOM\(2009\) 313 \(lõplik\)](#)
- [Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 25. juuli 2002, MRAX vs. Belgia, C-459/99](#)
- [Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. veebruar 2005, Salah Oulane vs. Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, C 215/03](#)

8.4. Kui kontrolli tegev piirivalveametnik keelab kolmanda riigi kodanikul riiki siseneda, peab ta tegema järgmist:

- a) täitma sisenemiskeelu [standardvormi](#), täpsustades keeldumise põhjuse(d), ning andma selle asjaomasele kolmanda riigi kodanikule, kes allkirjastab vormi ning saab allkirjastatud vormi koopia. Juhul kui kolmanda riigi kodanik keeldub allkirja andmast, teeb piirivalveametnik keeldumise kohta märke vormi jaotises „Märkused“;
- b) lööma passi sisenemistempli, mis on kehtetuks tunnistatud sellele kustumatu musta tindiga peale tõmmatud ristiga, ning kirjutama selle kõrvale lehe paremale servale samuti kustumatu tindiga tähe(d), mis vastab (vastavad) sisenemise keelamise põhjustele, mille loetelu on esitatud sisenemiskeelu vormil (vt näide allpool). Pidades silmas Schengeni piirieskirjade V lisa A-osa punkti 1 selget sõnastust (sisenemisest keeldudes lööb piirivalveametnik... „sisenemistempli, mis on kehtetuks tunnistatud...“) ja määruse (EL) 2017/2226 artiklit 18, mis väljendab sama lähenemisviisi, peab piirivalveametnik sisenemiskeelu otsuse tegemise ajal kohe lööma kehtetuks tunnistamise templi.

Sisenemiskeelu templi näidis:

sisenemiskeelu põhjust tähistav täht kooskõlas ühtse vormiga

- 8.5. Kui kontrolli eest vastutav ametnik märkab, et viisa omaniku kohta on SISi sisestatud hoiatusteade, mis käsitleb riiki sisenemise keelamist, tunnistab ta viisa kehtetuks, lüües sellele templi „KEHTETUKS TUNNISTATUD“. Vt täpsemalt [käesoleva jao punkt 10](#). Kui viisa on kehtetuks tunnistatud, tuleb andmed selle kohta sisestada viisainfosüsteemi. Viisainfosüsteemis tehtavate toimingute kohta vt käesoleva käsiraamatu [32. lisa](#).

Teabe edastamiseks selle kohta, et liikmesriik on teise liikmesriigi väljastatud viisa kehtetuks tunnistanud, soovitatakse kasutada käesoleva käsiraamatu [31. lisas esitatud](#) vormi.

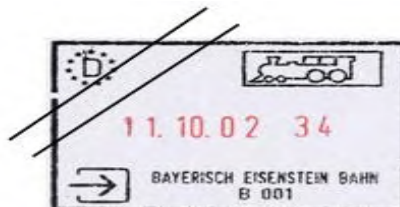
- 8.6. Viisat ei tohi kehtetuks tunnistada pelgalt seetõttu, et kolmanda riigi kodanik ei suuda esitada reisi eesmärgi põhjendamiseks nõutavaid [täiendavaid dokumente](#). Sellisel juhul peab piirivalveametnik tegema edasisi järelepärimisi, et hinnata, kas isik on saanud viisa pettuse teel ja kas ta kujutab endast ohtu ebaseadusliku sisserände seisukohast. Vajaduse korral võetakse ühendust viisa välja andnud Schengeni riigi pädeva asutusega. Ainult siis, kui on kindlaks tehtud, et viisa on saadud pettuse teel, peab piirivalveametnik viisa tühistama, lüües sellele templi „TÜHISTATUD“. Vt täpsemalt [käesoleva jao punkt 10](#). Kui viisa on tühistatud, tuleb andmed selle kohta sisestada viisainfosüsteemi. Viisainfosüsteemis tehtavate toimingute kohta vt käesoleva käsiraamatu [32. lisa](#).

Teabe edastamiseks selle kohta, et liikmesriik on teise liikmesriigi väljastatud viisa tühistanud, soovitatakse kasutada käesoleva käsiraamatu [30. lisas esitatud vormi](#).

Parim tava: sisenemis- või väljumistempli tühistamine muudel juhtudel kui

sisenemiskeelu korral

Teatavates olukordades tuleb juba passi löödud tempel tühistada (näiteks kui piirivalveametniku eksimuse tõttu löödi vale tempel). Sellisel juhul ei vastuta reisija juhtunu eest ja templit ei saa seega tühistada samamoodi nagu siis, kui isikul keelatakse riiki sisenemast. Seetõttu soovitatakse tempel tühistada templi ülemist vasakut nurka läbiva kahe paralleelse joonega, nagu on näidatud järgmisel näidisel:

- 8.7. Kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 sätestatud õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele on kõigil sisenemiskeelu saanud isikutel või viisaomanikel, kelle viisa on tühistatud või kehtetuks tunnistatud, õigus otsus siseriikliku õiguse kohaselt edasi kaevata. Nendele isikutele tuleb anda kirjalikult teavet edasikaebamise korra kohta ning nimekiri kontaktpunktidest, kust on võimalik saada teavet esindajate kohta, kes on pädevad tegutsema kolmanda riigi kodaniku nimel.

Kui viisa tühistatakse või kehtetuks tunnistatakse, peab piirivalveametnik selle põhjendamiseks ja viisa tühistamisest teatamiseks täitma standardvormi, märkides viisa tühistamise või kehtetuks tunnistamise põhjuse(d), ning esitama selle asjaomasele kolmanda riigi kodanikule (vt [käesoleva käsiraamatu 25. lisa](#)).

- 8.8. Kui liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omaval isikul ei lubata riiki siseneda, peab piirivalveametnik alati esitama sellisele isikule kirjaliku otsuse. Otsus peab olema koostatud nii, et asjaomane isik oleks võimeline mõistma selle sisu ja mõju. Samuti peab otsus sisaldama täpset ja täielikku teavet selle kohta, millistel avaliku korra või julgeolekuga seotud põhjustel otsus tehti, välja arvatud juhul, kui see on vastuolus riigi julgeolekuhuvidega. Otsuses tuleb täpsustada kohus või haldusasutus, kellele asjaomane isik võib kaebuse esitada, ja kaebuse esitamise tähtaeg. Negatiivsest otsusest teatamiseks võib kasutada vormi, kuid alati tuleb esitada selline põhjendus, mis

konkreetsel juhul tehtud otsust täielikult selgitab. Seega ei piisa ELi kodaniku pereliikmele sisenemiseks loa andmata jätmise korral ainult ühe või mitme valikuvariandi märgistamisest standardvormi märkeruudus.

- 8.9. Sisenemiskeelu otsus tuleb viivitamata täide viia.
- 8.10. Kui sisenemiskeelu saanud kolmanda riigi kodaniku on piirile õhuteed pidi, meritsi või maitsi toonud veoettevõtja, peab see ettevõtja võtma kolmanda riigi kodaniku viivitamata uuesti oma hoole alla. Eelkõige peab veoettevõtja viima kolmanda riigi kodaniku tagasi sellesse kolmandasse riiki, kust ta transporditi, või selle reisidokumendi väljastanud kolmandasse riiki, millega kolmanda riigi kodanik reisis, või muusse kolmandasse riiki, kuhu lubamises ta on kindel. Kui sisenemiskeelu saanud kolmanda riigi kodanikku ei ole võimalik kohe tagasi viia, peab veoettevõtja katma kõik tema tagasisõiduga seotud vajalikud kulud. Kui veoettevõtja ei ole suuteline kolmanda riigi kodanikku tagasi viima, peab ta tagama selle isiku tagasiviimise muul viisil (näiteks võtma ühendust mõne muu veoettevõtjaga).
- 8.11. Veoettevõtjale määratakse karistus vastavalt direktiivile 2001/51/EÜ ja liikmesriigi õigusele.
- 8.12. Piirivalveametnikud peavad kohalikke olusid arvestades võtma kõik asjakohased meetmed, et takistada sisenemiskeelu saanud kolmanda riigi kodanikel ebaseaduslikult riiki siseneda (näiteks tagades, et nad püsivad lennujaama transiidialal, või keelates neil sadamas maale minna).

*** Õiguslik alus**

- [Direktiiv 2004/38/EÜ \(artiklid 5 ja 27–33\)](#) koostoimes [komisjoni teatisega KOM\(2009\) 313 \(lõplik\)](#)
- [Schengeni piirieskirjad \(artikkel 14 ja V lisa\)](#)
- [Schengeni konventsioon \(artikkel 26\)](#)
- [Nõukogu direktiiv 2001/51/EÜ, 28. juuni 2001, millega täiendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikli 26 sätteid](#)
- [Viisaeeskiri \(artikkel 34 ja VI lisa\)](#)

9. **VIISA TAOTLEMINE PIIRIL, KAASA ARVATUD LÄBISÕIDUL OLEVATELE MEREMEESTELE,
JA VIISA ANDMISEST KEELDUMINE**

Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia ei kohalda veel ühtset viisapoliitikat. Seetõttu ei kehti nende nelja riigi välja antud riiklikud viisad liikumiseks sisepiirikontrollita alal. Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia võivad siiski lubada oma territooriumile siseneda või seda läbida Schengeni riikide välja antud ühtse viisa omanikel.

9.1. Viisade liigid

[Vt käesoleva käsiraamatu esimese osa punktid 27–32.](#)

Täpsem teave eri liiki viisade kohta on esitatud [viisakäsiraamatu II osa punktis 8.](#)

Täpsem teave viisade väljastamise kohta piiril on esitatud [viisakäsiraamatu IV osas.](#)

Täpsem teave ELi/EMP ja Šveitsi kodanike pereliikmetele piiril viisade väljastamise erieeskirjade kohta on esitatud [viisakäsiraamatu III osas.](#)

* Õiguslik alus

– [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2018/1806, 14. november 2018, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud](#)

– [Viisaeeskiri \(artikkel 2\)](#)

* Lingid

– [Viisakleebise täitmine](#)

– [Täidetud viisakleebise näidised](#)

10. VIISADE TÜHISTAMINE JA KEHTETUKS TUNNISTAMINE

Vt [viisakäsiraamatu V osa punktid 2 ja 3.](#)

* Õiguslik alus

– [Viisaeeskiri \(artikkel 34 ja VI lisa\)](#)

11. TRANSIIDI ERISKEEMID

11.1. Transiiti hõlbustav dokument (FTD) ja raudteetransiiti hõlbustav dokument (FRTD)

11.1.1. 1. juulil 2003 jõustus Kaliningradi ja ülejäänud Venemaa vaheline uus transiidirežiim. Sellega võeti kasutusele kahte liiki dokumendid: transiiti hõlbustav dokument (FTD) ja raudteetransiiti hõlbustav dokument (FRTD). Neid dokumente on vaja Leedu territooriumi läbimiseks, et võimaldada ja lihtsustada nende kolmanda riigi kodanike liikumist, kes reisivad oma riigi kahe osa vahel, mis ei ole geograafiliselt ühendatud.

- 11.1.2. Transiiti hõlbustavat dokumenti kasutatakse Leedu territooriumi kaudu toimuva otsese transiidi võimaldamiseks mis tahes maismaatranspordi abil mitmekordse sisenemise eesmärgil. Selle dokumendi annavad välja Leedu ametiasutused ja see kehtib kuni kolm aastat. Läbisõit transiiti hõlbustava dokumendi alusel ei tohi kesta kauem kui 24 tundi.
- 11.1.3. Raudteetransiiti hõlbustavat dokumenti kasutatakse ühekordsete edasi-tagasi rongireiside jaoks ja see kehtib kuni kolm kuud. Läbisõit raudteetransiiti hõlbustava dokumendi alusel ei tohi kesta kauem kui kuus tundi.
- 11.1.4. FTD ja FRTD on viisaga samaväärsed ning konsulaarasutused peavad need välja andma ühtsel vormil kooskõlas nõukogu määrustega (EÜ) nr 693/2003⁸⁵ (EÜ) nr 694/2003⁸⁶. Neid dokumente piiril ei anta.

*** Õiguslik alus**

- [Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 693/2003, 14. aprill 2003, millega kehtestatakse transiiti hõlbustav eridokument \(FTD\), raudteetransiiti hõlbustav dokument \(FRTD\) ning muudetakse ühiseid konsulaarjuhiseid ja üldkäsiraamatut](#)
- [Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 694/2003, 14. aprill 2003, määrusega \(EÜ\) nr 693/2003 ettenähtud transiiti hõlbustavate dokumentide \(FTD\) ja raudteetransiiti hõlbustavate dokumentide \(FRTD\) ühtse vormi kohta](#)

11.2. Transiit läbi Schengeni *acquis*'d veel mitte täielikult kohaldavate Schengeni riikide territooriumi⁸⁷

- 11.2.1. Kuni sisepiirikontrollita alaga ühinemiseni võivad Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia tunnustada kahe- või mitmekordseid viisasid, pikaajalisi viisasid ja Schengeni riikide antud elamislubasid

⁸⁵ Nõukogu 14. aprilli 2003. aasta määrus (EÜ) nr 693/2003, millega kehtestatakse transiiti hõlbustav eridokument (FTD), raudteetransiiti hõlbustav dokument (FRTD) ning muudetakse ühiseid konsulaarjuhiseid ja üldkäsiraamatut (ELT L 99, 17.4.2003, lk 8).

⁸⁶ Nõukogu 14. aprilli 2003. aasta määrus (EÜ) nr 694/2003 määrusega (EÜ) nr 693/2003 ettenähtud transiiti hõlbustavate dokumentide (FTD) ja raudteetransiiti hõlbustavate dokumentide (FRTD) ühtse vormi kohta (ELT L 99, 17.4.2003, lk 15).

⁸⁷ See punkt kehtib ainult Bulgaaria, Horvaatia, Küprose ja Rumeenia kohta.

võrdväärsena oma riigi viisadega, mille nad on välja andnud oma territooriumilt transiidi eesmärgil läbisõiduks või oma territooriumil kavandatud viibimiseks, mis ei ületa 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul.

- 11.2.2. Punktis 11.2.1 nimetatud dokumentide omanikud peavad läbima tavapärase kontrolli (käesoleva jao punkt 1).

*** Õiguslik alus**

– [Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 565/2014/EL, 15. mai 2014, millega kehtestatakse välispiiridel isikute kontrollimise lihtsustatud kord, mille alusel Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia tunnustavad ühepoolselt teatavaid dokumente võrdväärse](#)na oma riigi viisadega, mille nad on välja andnud oma territooriumilt läbisõiduks või kuni 90-päevaseks kavatsetavaks viibimiseks oma territooriumil mis tahes 180-päevase perioodi jooksul, ning millega tunnistatakse kehtetuks otsused nr 895/2006/EÜ ja nr 582/2008/EÜ

12. **VARJUPAIGATAOTLEJAD JA RAHVUSVAHELISE KAITSE TAOTLEJAD⁸⁸**

*** Üldpõhimõtted**

ELi liikmesriigid peavad läbi vaatama kõik rahvusvahelise kaitse taotlused, sealhulgas piiril esitatud taotlused, et teha kindlaks, kas need on vastuvõetavad ja/või kas taotleja kvalifitseerub pagulaseks kooskõlas 28. juuli 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsiooniga, mida on täiendatud 31. jaanuari 1967. aasta New Yorgi protokolliga, või täiendava kaitse saajaks direktiivi 2011/95/EL kriteeriumide alusel.

Taotluse läbivaatamise eest vastutav ELi liikmesriik määratakse kindlaks vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 604/2013⁸⁹ (Dublini III määrus).

Menetlus peab olema kooskõlas [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2013/32/EL⁹⁰](#).

⁸⁸ Käesolevat punkti kohaldatakse Taani, Iirimaa, Norra, Islandi, Liechtensteini ja Šveitsi suhtes seoses varjupaigataotluse läbivaatamise ja Eurodaci eest vastutava liikmesriigi määramisega.

Iirimaa suhtes kohaldatakse seda punkti selles osas, mis puudutab direktiivi 2005/85/EÜ.

⁸⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (ELT L 180, 29.6.2013, lk 31).

- 12.1. Kolmanda riigi kodanik loetakse varjupaigataotlejaks / rahvusvahelise kaitse taotlejaks, kui ta väljendab mis tahes viisil kartust, et satub päritoluriiki või endisesse asukohariiki tagasipöördumisel tagakiusamise alla või kannatab tõsist kahju.

Rahvusvahelise kaitse taotlemise soovi ei pea väljendama kindlas vormis. Sõna „varjupaik“ ei ole vaja otseselt kasutada; määravaks on hirmu väljendamine selle pärast, mis võib isikuga tagasipöördumisel juhtuda. Kui piirivalveametnik kahtleb, kas tõlgendada konkreetset avaldust soovina taotleda varjupaika või mõnda muud rahvusvahelise kaitse vormi, peab ta konsulteerima rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamise eest vastutava riikliku asutusega (riiklike asutustega).

- 12.2. Kõikidele kolmandate riikide kodanikele, kes väljendavad piiril (kaasa arvatud lennujaamade ja sadamate transiidialas) soovi taotleda varjupaika / rahvusvahelist kaitset, tuleb anda võimalus esitada taotlus võimalikult kiiresti. Selleks peavad piirivalveametnikud informeerima taotlejat keeles, mille mõistmist temalt põhjendatult eeldatakse, milline on järgitav menetlus (kuidas ja kuhu taotlus esitada) ning millised on tema õigused ja kohustused, kaasa arvatud kohustuste täitmata jätmise ja piirivalveametnikega koostööst keeldumise võimalikud tagajärjed.

Kui rahvusvahelise kaitse taotleja ei oska piisavalt asjaomases ELi liikmesriigis kõneldavat keelt, tuleb arusaamatuste vältimiseks ja tagamaks, et taotleja on piisavalt teavitatud oma õigustest ja kohustustest ning menetlusest, kasutada vajaduse korral tõlgi teenuseid.

- 12.3. Rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisest tuleb teatada pädevale riiklikule asutusele, mille iga ELi liikmesriik on määranud rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamiseks.

Piirivalveametnik ei tohi teha taotleja tagasisaatmise otsust ilma rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamise eest vastutava pädeva riikliku asutusega eelnevalt konsulteerimata.

- 12.4. Kõikidelt vähemalt 14-aastastelt varjupaigataotlejatelt tuleb võtta kõikide sõrmede sõrmejäljed kooskõlas asjaomase ELi liikmesriigi õigusaktidega ning edastada need Eurodaci kesksüsteemi, et neid oleks võimalik Eurodac-süsteemis kontrollida.

⁹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT L 180, 29.6.2013, lk 60).

*** Õiguslik alus**

- [28. juuli 1951. aasta Genfi konventsioon](#) ja [New Yorgi protokoll](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 603/2013, 26. juuni 2013, millega luuakse sõrmejälgede võrdlemise Eurodac-süsteem määruse \(EL\) nr 604/2013 \(millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest\) tõhusaks kohaldamiseks ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europoli taotlusi sõrmejälgede andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse määrust \(EL\) nr 1077/2011, millega asutatakse Euroopa amet vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suuremahuliste IT-süsteemide operatiivjuhtimiseks](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 604/2013, 26. juuni 2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest](#)
- [Komisjoni rakendusmäärus \(EL\) nr 118/2014, 30. jaanuar 2014, millega muudetakse määrust \(EÜ\) nr 1560/2003, millega kehtestatakse üksikasjalikud rakenduseeskirjad määrusele \(EÜ\) nr 343/2003, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95/EL, 13. detsember 2011, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/32/EL, 26. juuni 2013, rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/33/EL, 26. juuni 2013, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded](#)

– [Euroopa Liidu põhiõiguste harta, eelkõige artikkel 4 \(piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld\), artikkel 18 \(varjupaigaõigus\) ja artikkel 19 \(kaitse tagasisaatmise, väljasaatmise või väljaandmise korral\)](#)

13. **TEABE REGISTREERIMINE PIIRIL**

Kõigis piiripunktides tuleb käsitsi või elektrooniliselt registreerida kogu teave teenuse kohta ja mis tahes muu eriti oluline teave. Registreeritav teave peab hõlmama eelkõige järgmist:

- kohalikul tasandil piirikontrolli eest vastutavate piirivalveametnike ja teiste igasse meeskonda kuuluvate ametnike nimed;
- isikute kontrolli leevendamine;
- viisade ning passe ja viisasid asendavate dokumentide väljaandmine piiril;
- kinnipeetud isikud ja kaebused (kuriteod ja haldusrikkumised);
- sisenemiskeelu saanud isikud (sisenemiskeelu põhjused ja kodakondsus);
- sisenemis- ja väljumistemplete turvakoodid, neid templeid mis tahes kuupäeval või vahetuses kasutanud piirivalveametnike andmed, samuti kaotatud ja varastatud templetega seotud teave;
- kontrollitud isikute kaebused;
- muud eriti tähtsad politsei- või kohtumeetmed;
- erijuhtumid.

14. **KOOSTÖÖ TEISTE AMETITEGA**

Piirivalveametnikud peavad tegema tihedat koostööd kõigi piiril tegutsevate riigiasutustega, näiteks tolli- või muude asutustega, kes on pädevad kaupadega seotud julgeolekuküsimustes, või transpordiohutuse eest vastutavate talitustega.

15. **VÕLTSITUD DOKUMENTIDE MÄRGISTAMINE**

Kui piirivalveametnik avastab piirikontrolli käigus võltsitud dokumendi, peab ta keelama kolmanda riigi kodanikul riiki siseneda ja dokumendi vastavalt Schengeni piirieskirjadele (V lisa A- ja B-osa) märgistama.

Piirivalveametnik peab rakendama kõik vajalikud meetmed, et takistada võltsitud dokumendi edasist kasutamist. Selleks peab ta üldjuhul dokumendi konfiskeerima.

Kui dokument tuleb edastada (otse, veoettevõtja vahendusel või diplomaatiliste kanalite kaudu) asjaomase kolmanda riigi / päritoluriigi pädevale asutusele (piirivalveasutusele või muule asutusele), peab piirivalveametnik

- muutma dokumendi kehtetuks, augustades või lõigates selle katki (võimaluse korral masinloetavas alas),

või kui see ei ole võimalik,

- märgistama dokumendi järgmiselt (ainult juhul, kui dokument ei ole käesoleva punkti esimeses lõigus kirjeldatud viisil märgistatud):

1) paber:

märgistama passi viimase lehekülje vasaku alumise nurga ja võimaluse korral ka lehekülje, millel on võltsimise või järeletegemise tunnused, joonistades kõva südamikuga punase pliiatsiga väikese kolmnurga sees oleva tähe „F“ (kui lehekülg on täis, tuleb kasutada külgnevaid lehekülgi);

2) polümeer:

märgistama polümeerist dokumendi tühja ala, joonistades (eelistatult punase) UV-tindipliiatsiga väikese kolmnurga sees oleva tähe „F“,

või (ainult täiesti võltsitud dokumentide korral)

märgistama polümeerist võltsdokumendi tühja ala, augustades või lõigates selle katki kohas, kus ei rikuta järeletehtud isikuandmeid ega turvatunnuseid.

Kui võltsitud dokument tundub olevat välja antud teises Schengeni riigis, tuleb konfiskeeritud dokument pärast dokumendi konfiskeerimisega seotud riikliku menetluse lõpetamist tagastada sellele riigile.

16. BIOMEETRILISSE PASSI KANTUD ANDMETE AUTENTSUSE KONTROLLIMINE

Tõhusa piirikontrolli tagamiseks tuleb biomeetrilise passi kontrollimisel kontrollida mikrokiibile salvestatud andmete autentsust ja terviklikkust. Kontrollimaks, et kiibil olevad andmed on sinna sisestanud volitatud ametiasutus ning et neid ei ole omavoliliselt muudetud, tuleb kiibi sisu autentida passiivse autentimise abil. Dokumendi allkirjastaja sertifikaati tuleks võrrelda dokumendi välja andnud riigi asjaomase usaldusväärse riikliku allakirjastamise sertimiskeskuse (CSCA) sertifikaadiga. Võimaluse korral tuleks kasutada kiibi autentimist, et kontrollida, kas kiip on ehtne.

17. VANEMATE PASSI KANTUD LASTE ANDMETE ÕIGUS

Määruses (EÜ) nr 2252/2004 on sätestatud, et alates 26. juunist 2012 kohaldatakse Schengeni riikide välja antud passide kasutajate suhtes järgmist korda:

1. sõltumata vanusest peab lapsel olema oma pass;
2. lapsel ei ole lubatud reisida ainult vanema passi kantud andmete alusel;
3. vanema pass kehtib ka pärast 26. juunit 2012, isegi kui sellesse on kantud tema laste nimed.

Neid nõudeid ei kohaldata Iirimaa suhtes. Samuti ei kehti need passide kohta, mis on välja antud kolmandates riikides, mis ei ole Schengeni lepinguga ühinenud riigid.

Direktiivi 2004/38/EÜ kohaldatakse, kui ELi/EMP perekond reisib ühest ELi/EMP liikmesriigist teise või sõidab läbi ELi/EMP liikmesriigi (lahkub kolmandasse riiki või naaseb kolmandast riigist) või pöördub kolmandast riigist tagasi mõnda ELi/EMP liikmesriiki, mis ei ole pereliikmete kodakondsusjärgne liikmesriik.

Direktiivi 2004/38/EÜ artikli 5 lõike 4⁹¹ kohaselt ei tohi asjaolu, et lastel, kes on kantud on vanemate passi, puudub eraldi pass, olla põhjuseks keelata neil automaatselt Schengeni riigi territooriumilt lahkuda või sinna siseneda. Kui ei leidu põhjendatud kahtlusi vanema passi kantud lapse isikusamasuses ja kodakondsuses, tuleks vanema passi esitamist pidada tõendiks selle kohta, et sellel lapsel on ELi kodanikuna liidu õiguse alusel vaba liikumise õigus.

⁹¹ Direktiivi 2004/38/EÜ artikli 5 lõige 4: kui liidu kodanikul või tema pereliikmel, kes ei ole liikmesriigi kodanik, ei ole vajalikke reisidokumente või, kui seda nõutakse, vajalikke viisasid, annavad asjaomased liikmesriigid enne nende tagasisaatmist neile kõik mõistlikud võimalused vajalike dokumentide hankimiseks või lasevad need endale mõistliku aja jooksul tuua või kinnitada või muul viisil tõendada, et nende isikute suhtes kehtib vaba liikumise ja elamise õigus.

ELi kodanike (vanusest sõltumata) vaba liikumise ja elamise õigust ei tohi siiski kasutada määrusest (EÜ) nr 2252/2004 kõrvalehiilimiseks, eelkõige siis, kui on tõsine põhjus kahtlustada, et laps võib olla ebaseaduslikult lahutatud tema seadusjärgsest vanemlikust hooldajast / vanemlikest hooldajatest.

II JAGU. Maismaapiirid

1. MAANTEELIIKLUSE KONTROLL

- 1.1. Piiripunktis peab vastutav piirivalveametnik tagama isikute ja dokumentide tulemusliku kontrolli ning kindlustama samal ajal maanteeliikluse turvalisuse ja sujuva kulgemise. Selleks tuleb vajaduse korral teha tehnilisi täiustusi, et lühendada asjaomastes andmebaasides tehtud päringutele vastuse saamise aega. Piiripunktide tehnilist taristut tuleks vajaduse korral täiustada, sealhulgas võtta kasutusele rohkem passilugereid ja mobiilsideterminale.
- 1.2. Võimaluse korral tuleks liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavatele isikutele ja kolmandate riikide kodanikele seada sisse eraldi read kooskõlas ridade eraldamise üldeeskirjadega.
- 1.3. Kontrolli peaks võimaluse korral tegema kaks piirivalveametnikku.

*** Õiguslik alus**

– [Schengeni piirieskirjad \(artiklid 8 ja 10 ning VI lisa\)](#)

*** Parimad tavad**

- Transpordivahend tuleks läbi otsida, kui
 - a) on põhjendatud kahtlus, et sõidukisse on peidetud inimesi, narkootikume, lõhkeaineid ja/või relvi;
 - b) on põhjendatud kahtlus, et sõiduki juht või reisijad on pannud toime kuriteo või haldusrikkumise;
 - c) esitatud sõidukidokumendid on mittetäielikud või võltsitud.

Igal juhul kohaldatakse sellise läbiotsimise suhtes asjaomase Schengeni riigi õigust.

- Lõhkeainete, narkootikumide ja peidetud isikute avastamise eesmärgil tuleks pistelise kontrolli tegemiseks kasutada narkokoeri.

Erasõidukite kontrollimine

- Isiklike sõidukitega reisivaid isikuid tuleks võimaluse korral kontrollida järgmiselt:
 - a) juht ja kaassõitjad võivad kontrollimise ajaks sõidukisse jääda;
 - b) piirivalveametnik kontrollib dokumente ja võrdleb neid piiri ületavate isikutega;
 - c) teine piirivalveametnik jälgib samal ajal autos olevaid isikuid ja turvab kontrolli tegevat ametnikku.
- Kui on kahtlus, et reisidokument, juhiluba, kindlustus- või registreerimisdokument on võltsitud, peavad kõik reisijad autost väljuma. Auto tuleks põhjalikult läbi otsida. Seda tuleks teha teise astme kontrolli käigus.

Busside kontrollimine

- Olenevalt asjaoludest võib bussiga reisivaid isikuid kontrollida reisiterminalis või bussis. Bussis kontrollimisel tuleb võimaluse korral võtta järgmised meetmed:
 - a) kui tegemist on organiseeritud reisiga, tuleb dokumentide kontrolli alustada bussijuhist ja rühmajuhist;

b) kui on kahtlusi reisidokumendi või reisi eesmärgi suhtes või kui on märke, et mõni isik võib kujutada ohtu Schengeni riikide avalikule korrale, sisejulgeolekule või rahvatervisele, siis tuleks tal paluda bussist väljuda ja teha talle põhjalik teise astme kontroll; teine piirivalveametnik jälgib samal ajal busses olevaid isikuid ja turvab kontrolli tegevast ametnikku.

• Tiheda liikluse korral tuleb võimalusel kontrollida kõigepealt kohalike regulaarliinide bussireisijaid.

Reisidokumentide kontrollimisel busses, eelkõige SISI päringute tegemisel, peaksid ametnikud kasutama kaasaskantavaid elektroonilisi seadmeid.

Veoautode kontrollimine

Veoautosid tuleb tihedas koostöös pädevate tolliasutustega kontrollida järgmiselt:

a) võimaluse korral peaks veoautodele olema eraldi rida, et – veoautot ning selle sisu oleks võimalik mugavalt kontrollida;

– narkoeri oleks võimalik häirimatult kasutada;

– läbiotsimisel oleks võimalik kasutada tehnilisi seadmeid (st röntgeniseadmeid ja süsinikdioksiidi andureid);

b) veoautode kontrollimisel peaks piirivalveametnik pöörama eriti suurt tähelepanu konteineritega veoautodele, kuhu on võimalik peita varastatud autosid, inimkaubanduse ohvreid või ohtlikke materjale. Kõiki konteineri sisu käsitlevaid dokumente tuleb põhjalikult kontrollida;

c) kõik veoautod tuleks põhjalikult läbi otsida, kui

– tollitõkend on rikunud;

– present on rikunud või kinni õmmeldud;

– on kahtlus, et veoautosse võib olla peidetud inimesi, narkootikume, ohtlikke aineid või lõhkeaineid.

• Teha võib ka järgmised lisakontrollid:

a) maanteeliikluse kontroll, sealhulgas vastavus sotsiaalõigusnormidele (näiteks auto tehnoseisund, juhi töö- ja puhkeaeg, juhi kindlustus);

b) maanteetranspordi kontroll (kaubaveo ja dokumentide vastavuse kontroll);

c) radioaktiivsete ja ohtlike kaupade olemasolu kontroll.

Kõigi nende lisakontrollide tegemisel tuleb järgida liidu õigust ja iga Schengeni riigi õigusnorme.

1.4. Schengeni riigid võivad kolmandate naaberriikidega sõlmida või jõus hoida kahepoolseid kokkuleppeid, mille alusel seatakse sisse ühised piiripunktid, kus nende piirivalveametnikud ja kolmanda riigi piirivalveametnikud teevad järjestikku sisenemis- ja väljumiskontrolli kooskõlas oma riigi õigusega kokkuleppe teise osapoole territooriumil. Selline ühine piiripunkt võidakse sisse seada kas Schengeni riigi territooriumil või kolmanda riigi territooriumil.

2. RAUDTEELIIKLUSE KONTROLL

2.1. Tulemusliku piirikontrolli tagamiseks peaks raudteepiiripunktis ametis olev vastutav piirivalveametnik koguma teavet rongide sõiduplaanide ja prognoositava raudteereisijate arvu kohta.

2.2. Kontrolli piiril, kus kohaldatakse välispiiri käsitlevaid sätteid, võib teha ühel viisil järgmisest kolmest:

- a) sihtriigi esimeses jaamas või lähteriigi viimases jaamas;
- b) sõltumata suunast rongi sees lähteriigi viimase jaama ja sihtriigi esimese jaama vahelise sõidu ajal.

2.3. Piirikontrolli käigus kontrollitakse järgmist:

- a) rongi meeskond;
- b) välisriiki suunduvad reisijad;
- c) välisriigist saabuvad reisijad, keda eelnevalt ei kontrollitud;
- d) rongi välisosad.

2.4. Kiirrongide reisijaid võib piiril kontrollida ühel viisil järgmistest:

- a) jaamades, kus isikud lähevad rongi peale;
- b) Schengeni riikide territooriumil asuvates jaamades, kus reisijad lähevad rongilt maha;

- c) rongi sees jaamadevahelise sõidu ajal eeldusel, et isikud jäävad rongi.
- 2.5. Väljastpoolt sisepiirikontrollita ala saabuvate kiirrongide puhul, mis teevad Schengeni riikide territooriumil mitu peatust, ning kui raudteeveoettevõtja võtab edasise reisi jooksul reisijaid peale ainult ülejäänud teekonnaks sisepiirikontrollita alal, toimub selliste reisijate sisenemise kontroll rongis või sihtjaamas, välja arvatud juhul, kui kontroll on tehtud jaamas, kus nad rongi sisenesid.
- Sellisel juhul tuleb reisijaid, kes soovivad minna rongi peale ainult ülejäänud teekonnaks, enne rongi väljumist selgelt teavitada, et reisi ajal või sihtjaama jõudes peavad nad läbima riiki sisenemise kontrolli.
- Vastassuunas reisides läbivad rongis viibivad reisijad riigist lahkumise kontrolli sarnase korra alusel.
- 2.6. Piirivalveametnik võib kontrollida reisivagunite õõnsusi, tagamaks, et sinna ei ole peidetud piiril kontrollitavaid isikuid ega esemeid. Peidetud lõhkeainete või narkootikumide kahtluse korral otsivad piirivalveametnikud rongi alati põhjalikult läbi.
- 2.7. Kui on põhjust arvata, et rongis peidavad end isikud, kelle kohta on teatatud, et nad on toime pannud õigusrikkumise, või keda selles kahtlustatakse, või riiki ebaseaduslikult siseneda kavatsevad kolmandate riikide kodanikud, peab piirivalveametnik (kui ta ei saa tegutseda vastavalt oma riigi õigusnormidele) teatama sellest selle Schengeni riigi ametiasutustele, mille territooriumil või mille territooriumi suunas rong liigub.

*** Õiguslik alus**

– [Schengeni piirieskirjad \(artikkel 8, VI lisa\)](#)

*** Parimad tavad**

- Kui kontrolli tehakse platvormil esimeses peatuses pärast saabumist või viimases peatuses enne lahkumist, tuleb rongi valvata, et vältida isikute hoidumist piirikontrollist. Kontrolli tegevad ametnikud ja rongi valvavad ametnikud peavad olema kogu aeg omavahel ühenduses.

- Rongis reisijate kontrollimise ajal ei tohi lubada reisijatel rongis liikuda.
- Kaubarongi kontroll peaks hõlmama rongi meeskonna dokumentide kontrolli ja rongi vagunite ülevaatust.
- Kui on oht, et veetakse lõhkeaineid, peaks piirivalveametnik pöörama reisi- ja kaubarongide piirikontrolli käigus erilist tähelepanu reisijatele ja esemetele. Selle kohustuse nõuetekohaseks täitmiseks tuleks kasutada narkokoeri.
- Piirikontroll rongis tuleb lõpetada enne kokkulepitud raudteejaama.
- Põhimõtteliselt ei tohiks kontrollimeetmed põhjustada viivitusi rongide sõidugraafikus. Kui kontroll põhjustab siiski viivituse, tuleks sellest võimalikult kiiresti teatada jaamaülemale.

3. KOHALIK PIIRILIKLUS

- 3.1. Schengeni riigid võivad sõlmida naabruses asuvate kolmandate riikidega kahepoolse lepingu „kohaliku piiriliikluse“ lihtsustatud korra kehtestamiseks piirialade elanikele. See kord kehtib Schengeni riigiga piirneva kolmanda riigi piirialadel (kuni 50 km) elavate kolmanda riigi kodanike suhtes, kes on üldjuhul elanud selles piirkonnas vähemalt ühe aasta (erandid võib kehtestada [kahepoolsete lepingutega](#)) ja kellel on väga tihedaks piiriületuseks seaduslikud põhjused (peresidemed, majanduslikud, sotsiaalsed või kultuurilised põhjused). Selle korra kohaselt võivad piirialade elanikud ületada piiri üksnes eesmärgiga viibida Schengeni riigi piirialal järjest kuni kolm kuud.
- 3.2. Kahepoolses lepingus võib sätestada järgmist:
 - a) piirialade elanike jaoks seatakse sisse eraldi piiripunktid;
 - b) piiripunktides märgistatakse piirialade elanike jaoks eraldi rajad;
 - c) kohalike oludega põhjendatud erandjuhtudel võib piirialade elanikel lubada ületada piiri väljaspool piiripunkte ja selleks ette nähtud kellaegu. Seda kohaldatakse näiteks olukorras, kus põllumajandustootjal on oma põllul töötamiseks vaja sageli piiri ületada või kui piir lõikab linna kaheks. Sellisel juhul tuleb isiku kohaliku piiriliikluse loas täpsustada koht, kus piiri võib ületada (vt I jao punkt 5.5).

- 3.3. Piirialade elanikke, kes ületavad piiri vastavalt alapunktidele a ja b ning kes on piirivalveametnikele nende sagedase piiriületuse tõttu hästi teada, kontrollitakse tavaliselt üksnes pisteliselt. Aeg-ajalt tuleb selliseid isikuid siiski põhjalikult kontrollida – ette hoiatamata ja ebaregulaarsete ajavahemike järel.
- 3.4. Kui kolmanda riigiga sõlmitud kahepoolses lepingus on ette nähtud punkti 3.2 alapunktis c nimetatud lihtsustatud kord (st luba ületada piiri väljaspool piiripunkte), peab asjaomane Schengeni riik tegema ebaseadusliku piiriületuse vältimiseks piiril pistelisi kontrole ning tagama regulaarse patrull- ja vaatlustegevuse.
- 3.5. Kohaliku piiriliikluse korraga hõlmatud piirialade elanike kontrollimise täiendavad üksikasjad on esitatud [I jao punktis 5.5](#).

*** Õiguslik alus**

- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1931/2006, 20. detsember 2006, millega kehtestatakse maismaal liikmesriikide välispiiril toimuva kohaliku piiriliikluse eeskirjad ning muudetakse Schengeni konventsiooni sätteid](#)
- [Kohalikku piiriliiklust käsitlevad kahepoolsed lepingud](#)

III JAGU. Õhupiirid

1. KONTROLL LENNUJAAMAS

- 1.1. Tõhusa piirikontrolli tagamiseks lennujaamas peavad piirivalveametnikud saama kogu vajaliku teabe õhuliikluse sõiduplaanide kohta, et seada tööpostile piisaval arvul töötajaid vastavalt reisijate voole, võttes arvesse, et eelisjärjekorras tuleks kontrollida saabuvaid reisijaid.

Piiripunktide tehnilist taristut tuleks täiustada, sealhulgas võtta kasutusele rohkem passilugereid, e-väravaid ja mobiilsideterminale.

Vajaduse korral tuleks teha tehnilisi täiustusi, et lühendada asjaomastes andmebaasides tehtud päringutele vastuse saamise aega.

- 1.2. Tuleb rajada sobiv taristu, et eraldada siseleenu (lennud sisepiirikontrollita alal asuvate lennujaamade vahel) välislendudest ning takistada isikute ja/või dokumentide loata liikumist nende kahe ala vahel.
- 1.3. Piirikontroll toimub tavaliselt lennujaamas selleks ette nähtud piiripunktis; sisejulgeoleku ja ebaseadusliku sisserändega seotud riskide korral võib piirikontrolli siiski teha ka õhusõiduki pardal või väravas.
- 1.4. Kontrollida tuleb juurdepääsu rahvusvahelisele transiidialale; transiidialal tavaliselt kontrolli ei tehta, välja arvatud juhul, kui see on õigustatud ebaseadusliku sisserände või sisejulgeolekuga seotud riskide hinnangu alusel.

* Parimad tavad

- Meeskonnaliikmeid tuleks kontrollida eraldi kohas enne reisijaid.
- Teise astme piirikontrolliks tuleks võimaluse korral sisse seada eraldi koht.
- Võimaluse korral peaks diplomaatidele ja liikumispuudega reisijatele olema ette nähtud eraldi rada.
- Kõigis lennujaama osades, eriti reisijate pardale registreerimise, passikontrolli ja transiidialal, tuleks teha patrull- ja vaatlustegevuse kaudu ranget järelevalvet. Turvakaalutlustel tuleb turvateenistust viivitamata teavitada igast omanikuta pagasist või muudest kahtlastest esemetest.

1.5. Piirikontrolli tegemise koht määratakse kindlaks vastavalt järgmisele korrale.

- a) Väljaspool sisepiirikontrollita ala asuvast lennujaamast Schengeni riiki saabuva lennu reisijate suhtes tuleb teha sisenemiskontroll lennujaamas, mille kaudu see lend saabub. Sisepiirikontrollita ala siselendude reisijate suhtes, kes lähevad sellest alast välja suunduva lennuki pardale (transiitreisijad), tuleb teha väljumiskontroll lennujaamas, mille kaudu viimati nimetatud lend lahku.

*** Näited**

- Lend suundub Brasiiliast Lissaboni ja Lissabonis toimub ümberistumine lennule Pariisi: sisenemiskontroll tehakse Lissabonis.
- Lend suundub Pariisist Lissaboni edasilennuks Brasiiliasse: väljumiskontroll tehakse Lissabonis.

- b) Kui väljaspool sisepiirikontrollita ala asuvast lennujaamast saabuva või sinna suunduva lennuki pardal ei ole ühtegi transiitreisijat ja kui lennuk teeb sisepiirikontrollita ala lennujaamades rohkem kui ühe ümberistumisteta vahemaandumise:

- i) peab väljaspool sisepiirikontrollita ala asuvast lennujaamast saabuva või sinna suunduva lennu reisijate sisenemiskontroll toimuma lennujaamas, mille kaudu nad saabuvad, ja väljumiskontroll lennujaamas, mille kaudu nad lahkuvad, kui sisepiirikontrollita ala territooriumil ei toimu eelnevalt ega järgnevalt ümberistumisi;

*** Näited**

- Lend New Yorgist Berliini: sisenemiskontroll tehakse Berliinis.
- Lend Berliinist New Yorki: väljumiskontroll tehakse Berliinis.

- ii) peab väljaspool sisepiirikontrollita ala asuvast lennujaamast saabuva või sinna suunduva lennu reisijate sisenemiskontroll toimuma lennujaamas, mille kaudu nad saabuvad, ja väljumiskontroll lennujaamas, mille kaudu nad lahkuvad, kui sisepiirikontrollita ala territooriumil tehakse rohkem kui üks ümberistumisteta (transiitreisijateta) vahemaandumine ja tingimusel, et sisepiirikontrollita ala territooriumil toimuva reisetapi jooksul ei saa reisijad minna lennuki pardale;

*** Näited**

- Lend Peking-Helsingi-Frankfurt-Pariis vahemaandumistega Helsingis ja Frankfurdis üksnes reisijate väljumiseks (pardaleminek ülejäänud reisetapiks on keelatud): lennukist väljuvate reisijate suhtes tehakse sisenemiskontroll vastavalt Helsingis, Frankfurdis ja Pariisis.
- Lend Pariis-Frankfurt-Helsingi-Peking vahemaandumistega Frankfurdis ja Helsingis üksnes reisijate pardaleminekuks (lennukist väljumine on keelatud): väljumiskontroll tehakse Pariisis, Frankfurdis ja Helsingis.
- Lend Sofia-Helsingi-Frankfurt-Pariis vahemaandumistega Helsingis ja Frankfurdis üksnes reisijate väljumiseks (pardaleminek ülejäänud reisetapiks on keelatud): lennukist väljuvate reisijate suhtes tehakse sisenemiskontroll vastavalt Helsingis, Frankfurdis ja Pariisis.
- Lend Pariis-Frankfurt-Helsingi-Sofia vahemaandumistega Frankfurdis ja Helsingis üksnes reisijate pardaleminemiseks (lennukist väljumine on keelatud): väljumiskontroll tehakse Pariisis, Frankfurdis ja Helsingis.

iii) kui lennuettevõtja võib väljaspool sisepiirikontrollita ala asuvast lennujaamast saabuva lennu puhul (kui sisepiirikontrollita ala territooriumil tehakse rohkem kui üks vahemaandumine) võtta reisijaid pardale ainult sellel territooriumil toimuvaks ülejäänud reisetapiks, tuleb reisijate suhtes teha väljumiskontroll lennujaamas, mille kaudu nad lahkuvad, ja sisenemiskontroll lennujaamas, mille kaudu nad saavad. Selliseid reisijaid, kes nende vahemaandumiste ajal juba viibivad lennuki pardal ega ole lennuki pardale läinud sisepiirikontrollita ala territooriumil, tuleb kontrollida kooskõlas punkti b alapunktiga ii. Selle kategooria lendude suhtes, mille sihtriik asub väljaspool sisepiirikontrollita ala, kohaldatakse vastupidist menetlust.

*** Näited**

- Lend New York-Pariis-Frankfurt-Rooma, kusjuures Pariisis ja Frankfurdis toimuvate vahemaandumiste ajal on lubatud pardaleminek: lennukist lahkuvate reisijate suhtes tehakse sisenemiskontroll Pariisis, Frankfurdis (sealhulgas Pariisis pardale läinute suhtes) ja Roomas (sealhulgas Pariisis ja Frankfurdis pardale läinute suhtes).

– Lend Hamburg-Brüssel-Pariis-Kairo, kusjuures Brüsselis ja Pariisis toimuvate vahemaandumiste ajal on lubatud pardaleminek: väljumiskontroll tehakse Hamburgis, Brüsselis ja Pariisis.

- 1.6. Kui lennuk on sunnitud vääramatu jõu või vahetu ohu tõttu maanduma lähimal lennuväljal, mis ei ole piiripunkt, võib see lendu jätkata siis, kui on selleks loa saanud piirivalveametnikelt ja (tollikontrolli korral) tollilt. Kui lennuk on sunnitud vääramatu jõu või vahetu ohu tõttu maanduma piiripunktiks olevas lennujaamas, on soovitatav teha järgmist.

*** Näited**

1. Kolmandast riigist saabuv lend, mille sihtkoht on kolmas riik ja mis teeb sisepiirikontrollita alal erakorralise vahemaandumise

Kui reisijad viibivad transiidialal ega sisene sisepiirikontrollita alale, siis ei ole piirikontroll vajalik.

Kui reisijad ületavad piiri (näiteks seetõttu, et transiidiala puudub), siis on vaja teha piirikontroll ja reisijatele tuleb vajaduse korral anda viisa vastavalt viisaeeskirja artiklile 35 ning nad tuleb registreerida riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemis või nende passi tuleb lüüa tempel. Kui kirjeldatud ettenägematul juhul ei ole võimalik viisat piiril anda (või reisijaid Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteemis registreerida (tulevikus)), tuleks viimase abinõuna kasutada Schengeni piirieeskirjade artikli 6 lõike 5 punktis c sätestatud erandit.

2. Sisepiirikontrollita alalt saabuv lend, mille sihtkoht on kolmas riik ja mis teeb sisepiirikontrollita alal erakorralise vahemaandumise

Kui reisijad viibivad transiidialal ega sisene (uuesti) sisepiirikontrollita alale, siis ei ole piirikontroll vajalik.

Kui transiidiala puudub, siis on oluline, et reisijad sisepiirikontrollita alalt ei lahkuks. Seega tuleb väljumistempel tühistada ja enne uue lennuki pardale minekut teha uuesti väljumiskontroll. Hoolt tuleb kanda selle eest, et reisijat ei registreeritaks seetõttu viibimisaja ületajaks, sest see ei ole tema süü. (NB! Riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi puhul tuleks rakendada kontrollimisloogikat ja paralleelsätteid ning registreeritud lahkumiskanne tuleks tühistada või seda parandada, lähtudes määruse (EL) 2017/2226 artikli 35 lõigetest 1, 2 ja 3.

3. Kolmandast riigist saabuv lend, mille sihtkoht on sisepiirikontrollita alal ja mis teeb sellel alal erakorralise vahemaandumise

Kui reisijad viibivad transiidialal ega sisene sisepiirikontrollita alale, siis ei ole piirikontroll vajalik.

Kui reisijad ületavad piiri (näiteks seetõttu, et transiidiala puudub), tuleb sisepiirikontrollita alale sisenemiseks teha tavapärane piirikontroll, sest muutunud on ainult reisijate sisenemiskoht.

*** Parimad tavad**

● Pärast lennuki maandumist peaks piirivalveametnik tulema seisva lennuki juurde enne reisijate väljumist, kui

– pardal on toimunud kuritegu või õigusrikkumine;

– esineb oht sisejulgeolekule;

– esineb ebaseadusliku sisserände oht;

– pardal on teistest riikidest välja saadetud isikuid;

– meeskonnalt on vaja koguda kogu vajalik teave.

● Kõik sisenemiskeelu saanud reisijad tuleb teistest eraldada. Kui neid ei ole võimalik viivitamata viia pardalemineku kohta, peaksid nad kuni väljumiseni jääma eraldatud alale piirivalveametnike valve alla.

● Kuriteo või õigusrikkumise toime pannud isikud tuleks transportida lennukilt otse selleks ettenähtud kohta ning anda üle asjaomasele ametiasutusele.

*** Õiguslik alus**

– [Schengeni piirieskirjad \(VI lisa\)](#)

1.7. Piiripunktide tehnilist taristut tuleks vajaduse korral täiustada, sealhulgas võtta kasutusele rohkem passilugereid, e-väravaid ja mobiilsideterminale.

Vajaduse korral tuleks teha tehnilisi täiustusi, et lühendada asjaomastes andmebaasides tehtud päringutele vastuse saamise aega.

- 1.8. Regulaarsemalt tuleks kasutada reisijaid käsitlevat eelteavet, mida lennuettevõtjad direktiivi 2004/82/EÜ alusel koguvad ja edastavad ning mis võimaldab tulemuslikumalt kontrollida kõiki välispiiri ületavatelt lendudelt saabuvaid reisijaid (sealhulgas ELi kodanikke). Riigi ametiasutuste ülesanne on määrata pidevalt ajakohastatava riskihinnangu alusel kindlaks, milliste väljastpoolt Schengeni riike saabuvate lendude korral tuleb reisijaid käsitlev eelteave edastada. Schengeni riigid võivad kasutada reisijaid käsitlevat eelteavet õiguskaitse eesmärgil.

Schengeni riigid võivad liikmesriigi õiguse alusel nõuda, et lennuettevõtja edastaks reisijaid käsitleva eelteabe ka lendude kohta, mis toimuvad Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldavate ja veel mitte täielikult kohaldavate Schengeni riikide vahel.

2. KONTROLL LENNUVÄLJAL

- 2.1. Tuleb tagada, et isikuid kontrollitakse üldeeskirjade kohaselt ka lennujaamades, millel asjakohase liikmesriigi õiguse alusel ei ole rahvusvahelise lennujaama staatust (lennuväljad), ent mille kaudu on lubatud lennata väljapoole sisepiirikontrollita ala ja võtta vastu sealt saabuvaid lende.
- 2.2. Ilma et see piiraks määruse (EÜ) nr 300/2008 (millega kehtestatakse tsiviillennundusjulgestuse ühiseeskirjad) kohaldamist, ei ole lennuväljal vaja võtta meetmeid siselendudelt ja rahvusvahelistelt lendudelt saabuvate reisijate füüsiliseks eraldamiseks. Kui liiklus ei ole intensiivne, ei pea piirivalveametnikud pidevalt kohapeal viibima, eeldusel et on tagatud, et vajalikud töötajad saab õigel ajal tööpostile paigutada.
- 2.3. Kui piirivalveametnikud ei viibi pidevalt lennuväljal, peab lennuvälja juhataja piirivalveametnikele õigel ajal teatama väljaspool sisepiirikontrollita ala asuvast lennujaamast saabuvate ja sinna suunduvate lennukite saabumisest ja väljumisest.

* Õiguslik alus

- [Schengeni piirieskirjad \(VI lisa\)](#)
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EÜ\) nr 300/2008, 11. märts 2008, mis käsitleb tsiviillennundusjulgestuse ühiseeskirju ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus \(EÜ\) nr 2320/2002 \(EMPs kohaldatav tekst\)](#)

3. ISIKUTE KONTROLLIMINE ERALENDUDE KORRAL

- 3.1. Väljaspool sisepiirikontrollita ala asuvast lennujaamast saabuva või sinna suunduva eralennuki kapten peab enne õhukütõusmist edastama Schengeni alasse kuuluva sihtriigi ja vajaduse korral esimese sisenemise Schengeni riigi piirivalveametnikele ülddeklaratsiooni, mis sisaldab muu hulgas lennuplaani vastavalt rahvusvahelise tsiviillennunduse konventsiooni 2. lisale, ja reisijate isikuandmeid.
- 3.2. Kui väljastpoolt sisepiirikontrollita ala lähtuva ja mõnesse sisepiirikontrollita ala riiki suunduva eralennu käigus tehakse vahemaandumine teise sisepiirikontrollita ala riigi territooriumil, peavad selle sisenemisriigi pädevad asutused tegema piirikontrolli ja lööma ülddeklaratsiooni sisenemistempli.
- 3.3. Kui ei ole selge, kas lend lähtub üksnes sisepiirikontrollita alalt või suundub üksnes sinna ilma väljaspool seda ala maandumata, peab pädev asutus kontrollima lennukis viibivaid isikuid lennujaamades ja lennuväljadel vastavalt üldeeskirjadele.
- 3.4. Purilennukite, ülikergete lennukite, helikopterite, üksnes lühilendudeks mõeldud väikelennukite ja õhulaevade sisenemise ja väljumise kord on sätestatud liikmesriigi õiguses ja võimalikes kahepoolsetes kokkulepetes.

*** Õiguslik alus**

- [Schengeni piirieskirjad \(VI lisa\)](#)
- [Rahvusvahelise tsiviillennunduse konventsioon](#)

IV JAGU. Merepiirid

1. MERELIIKLUSE KONTROLLIMISE ÜLDINE KORD

- 1.1. Piiripunkti töö eest vastutav piirivalveametnik peab tagama laevareisijate ja -meeskonna tulemusliku kontrolli. Kontroll põhineb riskianalüüsil, mis hõlmab pidevat ja põhjalikku patrull- ja vaatlustegevust merealal.
- 1.2. Laevade kontrollimine peab toimuma saabumise või lahkumise sadamas või selleks ettenähtud alal, mis asub laeva vahetus läheduses, või territoriaalvetes, nagu on kindlaks määratud ÜRO mereõiguse konventsioonis (UNCLOS). Selles valdkonnas sõlmitud

kokkulepete kohaselt võib kontrolli siiski teha ka piiri ületamise ajal või laeva saabumisel sisepiirikontrollita alale või sealt lahkumisel.

Pardal viibivad isikud ei pea läbima süstemaatilist piirikontrolli. Laev tuleb aga siiski läbi otsida ja selle pardal viibivaid isikuid kontrollida juhul, kui see on sisejulgeoleku ja ebaseadusliku sisserändega seotud riskide hinnangu alusel põhjendatud.

- 1.3. Kapten, laevaagent või mõni teine nõuetekohaselt volitatud isik peab koostama meeskonna ja kõigi pardal viibivate reisijate nimekirja, milles on esitatud rahvusvahelise mereliikluse hõlbustamise konventsiooni (FAL konventsiooni) vormides 5 (meeskonna nimekiri) ja 6 (reisijate nimekiri) ettenähtud andmed ning vajaduse korral viisa või elamisloa number.

Meeskonda kuuluvad kõik isikud, kes on realselt tööle võetud täitmaks reisi ajal pardal töö- või teenistuskohustusi ja kes on kantud meeskonna nimekirja.

- 1.4. Punktis 1.3 nimetatud nimekiri (nimekirjad) tuleb anda piirivalveametnikele või teistele ametiisikutele viivitamata üle hiljemalt 24 tundi enne sadamasse saabumist või hiljemalt siis, kui laev lahkub eelmisest sadamast (kui sõiduaeg on lühem kui 24 tundi), või juhul kui külastatav sadam ei ole teada või seda sõidu ajal muudetakse, siis niipea, kui see teave on kättesaadav.
- 1.5. Kaptenile tuleb saata kinnitus nimekirja(de) kättesaamise kohta (nimekirja(de) allkirjastatud koopia või elektrooniline kättesaamise kinnitus), mille kapten peab laeva sadamas viibimise ajal esitama, kui seda nõutakse.
- 1.6. Kapten või laevaomaniku esindaja peab piirivalveametnikele viivitamata teatama kõigist muudatustest meeskonna või reisijate nimekirjas.
- 1.7. Laeva kapten on kohustatud teavitama piirivalveametnikke pardal olevatest piletita reisijatest hiljemalt 24 tundi enne sadamasse saabumist või hiljemalt laeva eelmisest sadamast lahkumise ajal (kui sõiduaeg on lühem kui 24 tundi), või juhul kui külastatav sadam ei ole teada või kui seda sõidu ajal muudetakse, siis niipea, kui see teave on kättesaadav. Piletita reisijate eest vastutab kapten.
- 1.8. Kapten peab teatama piirivalveametnikele laeva lahkumisest. Kui see ei ole võimalik, peab ta sellest teatama asjaomasele laevandusametile ning andma talle eelnevalt koostatud ja allkirjastatud nimekirja teise eksemplari.

*** Õiguslik alus**

– [Schengeni piirieskirjad \(VI lisa\)](#)

2. MEREMATKELAEVADE KONTROLL

- 2.1. Merematkelaev on vastavalt eelnevalt kavandatud programmile konkreetset reisiplaani järgiv laev, millel on eri sadamates korraldatavate turismiürituste programm ning mis ei võta tavaliselt reisi jooksul reisijaid peale ega võimalda neil lahkuda.
- 2.2. Merematkelaeva kapten peab piirivalveametnikele reisiplaani ja programmi edastama niipea, kui need on koostatud ja hiljemalt 24 tundi enne sadamasse saabumist või hiljemalt siis, kui laev lahkub eelmisest sadamast (kui sõiduaeg on lühem kui 24 tundi), või juhul kui külastatav sadam ei ole teada või kui seda sõidu ajal muudetakse, siis niipea, kui see teave on kättesaadav.
- 2.3. Kui merematkelaeva marsruut läbib ainult sisepiirikontrollita ala territooriumil asuvaid sadamaid, siis piirikontrolli ei tehta ning merematkelaev võib silduda sadamates, mis ei ole piiripunktid. Nende laevade meeskonda ja reisijaid tuleb kontrollida ainult juhul, kui see on sisejulgeoleku ja ebaseadusliku sisserändega seotud riskide hinnangu alusel põhjendatud.
- 2.4. Kui merematkelaeva marsruut läbib nii sisepiirikontrollita ala territooriumi kui ka väljaspool seda ala asuvaid sadamaid, tuleb piirikontrolli teha järgmiselt:
 - a) kui merematkelaev tuleb väljaspool sisepiirikontrollita ala asuvast sadamast ja külastab esimest korda Schengeni riigi territooriumil asuvat sadamat, peavad meeskond ja reisijad läbima riiki sisenemise kontrolli meeskonna ja reisijate nimekirja alusel⁹².

*** Näide**

– Kruiisilaev, mis on teel Tunisest Palermosse.

Vt soovituslik tava, mis on esitatud käesoleva jao punktis 2.7.

⁹² Vastavalt käesoleva jao punktile 2.6 erinevad nimekirjade alusel tehtavad kontrollid või muud riskiga seotud kontrollid Schengeni piirieskirjade artikli 8 kohastest kontrollidest ning nende tulemusena ei lööda templit ega tehta kandeid riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi.

Laevalt lahkuvad reisijad peavad läbima riiki sisenemise kontrolli vastavalt üldeeskirjadele, välja arvatud juhul, kui julgeoleku ja ebaseadusliku sisserändega seotud riskide hinnang näitab, et selline kontroll ei ole vajalik⁹³;

- b) kui merematkelaev tuleb väljaspool sisepiirikontrollita ala asuvast sadamast ja randub uuesti sisepiirikontrollita alal asuvas sadamas, siis peavad meeskond ja reisijad läbima riiki sisenemise kontrolli meeskonna ja reisijate nimekirjade alusel sellises ulatuses, milles need nimekirjad on muutunud võrreldes eelmise korraga, mil merematkelaev külastas eelmist Schengeni riigi territooriumil asuvat sadamat.

*** Näide**

– Merematkelaev sõidab marsruudil Istanbul-Ateena-Tunis-Barcelona.

Vt soovituslik tava, mis on esitatud punktis 2.7.

Laevalt lahkuvad reisijad peavad läbima riiki sisenemise kontrolli vastavalt üldeeskirjadele, välja arvatud juhul, kui julgeoleku ja ebaseadusliku sisserändega seotud riskide hinnang näitab, et selline kontroll ei ole vajalik (näiteks turismiekskursioonide või ühepäevareiside korral). Kui nimekirjas muutusi ei ole, ei pea igat reisijat reisidokumendi alusel tuvastama. Laevalt lahkuvatel reisijatel peab siiski reisidokument kogu aeg kaasas olema ning piirivalveametniku nõudmisel tuleb see esitada;

- c) kui merematkelaev saabub sisepiirikontrollita alal asuvast sadamast ja sildub samuti sellises sadamas, tuleb laevalt lahkuvate reisijate suhtes teha riiki sisenemise kontroll vastavalt üldeeskirjadele, kui see on vajalik julgeoleku ja ebaseadusliku sisserändega seotud riskide hinnangu alusel;

*** Näide**

– Tunisest väljunud merematkelaev sildub järjestikku Palermo, Genova ja Barcelona sadamas.

Vt soovituslik tava, mis on esitatud punktis 2.7.

⁹³ Näiteks turistidele korraldatavate ekskursioonide või sadamas ühepäevareisiks peatumise puhul, nagu on selgitatud punktis 2.7.

- d) kui merematkelaev väljub Schengeni riigi sadamast ja suundub väljaspool sisepiirikontrollita ala asuvasse sadamasse, tuleb meeskonna ja reisijate suhtes teha riigist väljumise kontroll meeskonna ja reisijate nimekirjade alusel. Pardaleminevad reisijad peavad läbima riigist väljumise kontrolli vastavalt üldeeskirjadele, kui see on vajalik julgeoleku ja ebaseadusliku sisserändega seotud riskide hinnangu alusel⁹⁴;

*** Näide**

– Kruiisilaev, mis on teel Barcelonast Tunisesse.

Vt soovituslik tava, mis on esitatud punktis 2.7.

- e) kui merematkelaev väljub ühest sisepiirikontrollita alal asuvast sadamast, et suunduda teise, ei ole väljumiskontrolli vaja teha. Nende laevade meeskonda ja reisijaid tuleb kontrollida ainult juhul, kui see on sisejulgeoleku ja ebaseadusliku sisserändega seotud riskide hinnangu alusel põhjendatud⁹⁵.

*** Näide**

– Merematkelaev on teel Genovast ja Barcelonasse ja seejärel jätkab reisi väljaspool sisepiirikontrollita ala (näiteks Tunisesse).

Vt soovituslik tava, mis on esitatud punktis 2.7.

- 2.5. Merematkelaeva kapten või kui see ei ole võimalik, siis laevaomaniku esindaja peab edastama meeskonna ja reisijate nimekirjad asjaomastele piirivalveametnikele hiljemalt 24 tundi enne sadamasse saabumist või hiljemalt laeva eelmisest sadamast lahkumise ajal, kui sõiduaeg on lühem kui 24 tundi, või juhul kui külastatav sadam ei ole teada või kui seda sõidu ajal muudetakse, siis niipea, kui see teave on kättesaadav. Kaptenile tuleb saata kinnitus nimekirja(de) kättesaamise kohta (nimekirja(de) allkirjastatud koopia või elektrooniline kättesaamise kinnitus), mille kapten peab laeva sadamas viibimise ajal esitama, kui seda nõutakse.
- 2.6. Kui piirivalveametnikud otsustavad sisejulgeoleku ja ebaseadusliku rändega seotud riskide hinnangu alusel, et merematkelaeva reisijaid ei ole vaja Schengeni

⁹⁴ Vt joonealune märkus 102.

⁹⁵ Vt joonealune märkus 102.

piirieskirjade artikli 8 kohaselt vastavalt piirikontrolli üldeeskirjadele kontrollida, siis ei pea reisidokumenti templit lööma. Nimekirjadel põhinevad kontrollid või muud riskiga seotud kontrollid erinevad Schengeni piirieskirjade artikli 8 kohastest kontrollidest ning nende tulemusena ei lööda templit ega tehta kandeid riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi.

- 2.7. Selleks et hinnata, kas riiki sisenemise ja riigist lahkumise kontroll on vajalik, peaksid piirivalveametnikud julgeoleku- ja ränderiskide hindamisel võtma muu hulgas arvesse järgmisi asjaolusid: reisijate kodakondsus, kogu olemasolev teave laevandusettevõtja ja tema usaldusväarsuse kohta, kõik nende käsutuses olevad aruanded olukorra kohta ja kogu asjakohane teave (sealhulgas teistest Schengeni riikidest või naabruses asuvatest kolmandatest riikidest saadud teave) ning merematke marsruut. Hindamisel tuleb arvesse võtta ka seda, et on tarvis asjakohaseid riiki sisenemise ja riigist lahkumise andmestikke iga reisija kohta, sest muidu peetakse mõnda isikut ekslikult viibimisaja ületajaks (reisijad, kelle kohta on tehtud kanne riiki sisenemisel, kuid mitte riigist lahkumisel) või ebaseaduslikuks rändajaks (reisijad, kes saavad väljumiskontrolli, kuid kellel puudub riiki sisenemise kanne). Seetõttu on vaja selliste kolmandate riikide kodanike mittetäielikest registritest tuleneda võivate probleemide vältimiseks tagada riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi andmete usaldusväarsus.

* Soovituslik tava

Kui merematkelaeva marsruudile jääb nii Schengeni kui ka kolmandate riikide sadamaid, on kolmandate riikide kodanike registreerimiseks riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemis üldjuhul soovitatav

– teha Schengeni piirieskirjade artikli 8 kohane riigist *lahkumise* kontroll, kui reisijad (või meeskond) lähevad (läheb) merematke alguses laevale;

– teha Schengeni piirieskirjade artikli 8 kohane riiki *sisenemise* kontroll, kui reisijad (või meeskond) lahkuvad (lahkub) merematke lõppedes laevast; – *mitte teha* Schengeni piirieskirjade artikli 8 kohast *riiki sisenemise ja riigist lahkumise* kontrolli, kui Schengeni sadamas tehakse peatus korraldatud turismiekskursiooniks või ühepäevareisiks;

– *mitte teha* Schengeni piirieskirjade artikli 8 kohast *riiki sisenemise ja riigist lahkumise* kontrolli, kui reisijad jäävad Schengeni riigi sadamas peatumise ajal merematkelaeva pardale.

See ei piira liikmesriikide õigust korraldada Schengeni piirieskirjade VI lisa alusel sisejulgeoleku või ebaseadusliku sisserände riskianalüüsist lähtudes merematkelaeval kontrole (mis erinevad Schengeni piirieskirjade artikli 8 kohastest kontrollidest). Nende kontrollide raames kontrollitud kolmandate riikide kodanikke riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemis ei registreerita.

* Õiguslik alus

– [Schengeni piirieskirjad \(VI lisa\)](#)

3. LAEVALÕBUSÕITUDE KONTROLL

3.1. Laevalõbusõit on lõbusõidulaevade kasutamine sportimise või turismi eesmärkidel.

3.2. Schengeni riigis asuvast sadamast saabuva või Schengeni riigis asuvasse sadamasse väljuvatel lõbusõidulaevadel viibivate isikute suhtes ei tohi kontrolli teha ning nad võivad siseneda sadamasse, mis ei ole piiripunkt.

Ebaseadusliku sisserände riskide hinnangu alusel tuleb isikute kontroll ja/või lõbusõidulaevade füüsiline läbivaatus siiski teha, eelkõige juhul, kui väljaspool sisepiirikontrollita ala asuva riigi rannajoon on asjaomase Schengeni riigi territooriumi vahetus läheduses.

- 3.3. Väljastpoolt sisepiirikontrollita ala saabuv lõbusõidulaev võib erandkorras siseneda sadamasse, mis ei ole piiripunkt. Sellisel juhul peavad pardal olevad isikud teavitama sadamavaldajat, et saada luba sellesse sadamasse sisenemiseks. Sadamavaldaja peab võtma ühendust lähima piiripunktina määratletud sadama valdajaga, et teatada laeva saabumisest. Reisijate kohta tuleb koostada deklaratsioon, esitades sadamavaldajale pardal olevate isikute nimekirja. See nimekiri tuleb teha hiljemalt saabumisel piirivalveametnikele kättesaadavaks. Kui väljastpoolt sisepiirikontrollita ala saabuv lõbusõidulaev on vääramatu jõu tõttu sunnitud silduma sadamas, mis ei ole piiripunkt, peab sadamavaldaja võtma ühendust lähima piiripunktina määratletud sadama valdajaga, et teatada laeva kohalviibimisest. Selline erand ei tohi muutuda reegliks ja seda võib kasutada ainult erandlike asjaolude korral, mille hulka kuulub vääramatu jõud (näiteks äärmuslikud ilmastikutingimused, erakorralised meditsiinilised probleemid, masinate rike või muud tehnilised probleemid, osalemine otsingu- ja päästeoperatsioonidel jne). Muud erandlikud asjaolud, mille korral võib erandit kasutada, võivad olla järgmised: spordiüritused ja olukorrad, kus erakordselt palju lõbusõidulaevu satub konkretsesse geograafilisse piirkonda, mistõttu on piiripunktis väga raske tunduvalt suurenenud töökoormusega toime tulla. Kõigil neil juhtudel peavad piirikontrolli tegema lähima (või lähedal asuva) piiripunkti ametiisikud.
- 3.4. Nende kontrollide käigus tuleb esitada dokument laeva tehniliste andmete ja pardal olevate isikute nimedega. Selle dokumendi koopia tuleb anda nende sadamate valdajatele, kuhu sisenetakse ja kust lahkutakse. Niikaua kui laev viibib mõne Schengeni *acquis*'d täielikult kohaldava Schengeni riigi territoriaalvetes, peab laevadokumentide hulgas olema selle dokumendi koopia.

- 3.5. Lõbusõidulaevadel tuleb olenemata ebaseadusliku sisserände riskide hinnangust teha pistelisi kontrolle.

*** Õiguslik alus**

– [Schengeni piirieskirjad \(VI lisa\)](#)

4. RANNAPÜÜGI KONTROLL

- 4.1. Rannapüük on kalastamine laevadel, mis pöörduvad iga päev või 36 tunni jooksul tagasi sisepiirikontrollita alal asuvasse sadamasse, ilma et nad vahepeal silduksid sellest alast väljaspool asuvates sadamates.
- 4.2. Nende rannapüügilaevade meeskondi, mis pöörduvad iga päev või 36 tunni jooksul sadamasse, kus nad on registreeritud, või mõnda teise sisepiirikontrollita ala territooriumil asuvasse sadamasse ilma sildumiseta sellest alast väljaspool asuvas sadamas, ei pea korrapäraselt kontrollima.
- 4.3. Kui esineb ebaseadusliku sisserände oht, tuleb teha isikute kontroll ja/või laeva füüsiline läbivaatus, eriti juhul, kui kolmanda riigi rannajoon asub asjaomase Schengeni riigi territooriumi vahetus läheduses.
- 4.4. Sisepiirikontrollita ala sadamas registreerimata rannapüügilaevade meeskondi tuleb kontrollida meremehi käsitlevate sätete kohaselt ([I jao punkt 5.3](#)). Laeva kapten peab teavitama pädevaid asutusi kõigist meeskonna nimekirja muudatustest või mis tahes reisijate pardalviibimisest.

*** Õiguslik alus**

– [Schengeni piirieskirjad \(VI lisa\)](#)

5. PARVLAEVAÜHENDUSE KONTROLL

- 5.1. Kui parvlaevaliin läbib väljaspool sisepiirikontrollita ala asuvaid sadamaid, tuleb kontrollida parvlaeva pardal olevaid isikuid. Seejuures tuleb kohaldada järgmisi eeskirju:

- a) võimaluse korral tuleb ELi liikmesriikide, EMP ja Šveitsi kodanikele ja nende pereliikmetele sisse seada eraldi read;
- b) transpordivahendita reisijaid (jalakäijaid) tuleb kontrollida individuaalselt;
- c) sõidukiga reisijaid tuleb kontrollida sõiduki juures (nii et nad on sõidukis või sõiduki läheduses);
- d) bussiga reisivaid isikuid tuleb käsitada jalakäijatena. Need reisijad peavad kontrolli ajaks bussist väljuma;
- e) raskeveokite juhte ja nendega kaasas olevaid isikuid tuleb kontrollida ilma, et nad sõidukist väljuksid; põhimõtteliselt korraldatakse selline kontroll teiste reisijate kontrollist eraldi;
- f) kontrolli kiire läbiviimise tagamiseks peab olema piisav arv väravaid;
- g) eelkõige ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike avastamiseks tuleb teha reisijate kasutatavate transpordivahendite ning vajaduse korral transpordivahendite lasti ja muu kauba pistelisi läbivaatusi;
- h) parvlaevade meeskonnaliikmeid tuleb kohelda samamoodi nagu kaubalaevade meeskonnaliikmeid;
- i) [käesoleva jao punkti 1.3](#) (kohustus esitada reisijate ja meeskonna nimekirjad) ei kohaldata. Kui esitada tuleb pardal olevate isikute nimekiri vastavalt nõukogu direktiivile 98/41/EÜ⁹⁶ (ühenduse liikmesriikide sadamatesse või sadamatest liiklevate reisilaevade pardal olevate isikute registreerimise kohta), edastab kapten hiljemalt 30 minutit pärast väljaspool sisepiirikontrollita ala asuvast sadamast lahkumist nimekirja koopia selle Schengeni riigi pädevale asutusele, mille territooriumil asuvasse sadamasse laev järgmisena saabub.

Käesolevas punktis esitatud parvlaevaühenduse kontrollimise nõuded, mis on sätestatud Schengeni piirieskirjade VI lisa punktis 3.2.9, on seotud parvlaeva pardal tehtava kontrolliga. Väljaspool parvlaeva (enne parvlaevale sõitmist või pärast parvlaevalt mahasõitmist) tehtavate kontrollide korral võib kohaldada Schengeni piirieskirjade VI lisa punktis 1.1.3 maismaapiiri kohta kehtestatud paindlikumaid nõudeid. Üldjuhul

⁹⁶ Nõukogu 18. juuni 1998. aasta direktiiv 98/41/EÜ ühenduse liikmesriikide sadamatesse või sadamatest liiklevate reisilaevade pardal olevate isikute registreerimise kohta (EÜT L 188, 2.7.1998, lk 35).

võivad sõidukis reisivad isikud kontrollimise ajaks oma sõidukisse jääda. Isikutelt võib siiski nõuda sõidukist väljumist, kui asjaolud seda nõuavad. Sellisel juhul võib sõitjad suunata ka jalakäijate radadele.

*** Õiguslik alus**

– [Schengeni piirieskirjad \(VI lisa\)](#)

- 5.2. Kui väljastpoolt sisepiirikontrollita ala saabuv parvlaev, mis teeb sellel alal rohkem kui ühe peatuse, võtab reisijaid pardale ainult ülejäänud reisieapiks sellel territooriumil, tuleb kõnealuste reisijate riigist lahkumise kontroll teha selles sadamas, mille kaudu nad lahkuvad, ja riiki sisenemise kontrolli selles sadamas, mille kaudu nad saavad. Selliste isikute kontroll, kes nende vahepeatuste ajal juba parvlaeval viibivad ega ole pardale läinud sisepiirikontrollita alal, tuleb teha selles sadamas, kuhu nad saavad. Kui sihtriik asub väljaspool sisepiirikontrollita ala, kohaldatakse vastupidist menetlust.

6. SISEPIIRIKONTROLLITA ALA TERRITOORIUMIL ASUVATE SADAMATE VAHEL TOIMUV KAUBAVEDU

- 6.1. Piiril ei kontrollita sisepiirikontrollita alal asuva kahe või enama sadama vahel toimuvat kaubavedu, mille raames ei külastata sellest alast välja jäävaid sadamaid ja mis seisneb kaupade transpordis.

Nende laevade meeskonda ja reisijaid tuleb kontrollida ainult siis, kui see on sisejulgeoleku ja ebaseadusliku sisserändega seotud riskide hinnangu alusel põhjendatud.

V JAGU. Siseveekogudel toimuva laevaliikluse kontroll

1. LAEVALIIKLUS SISEVEEKOGUDEL

- 1.1. Siseveekogudel toimuv laevaliiklus, mille raames ületatakse välispiire, hõlmab igat liiki laevade ja ujuvsõidukite kasutamist ärielistel eesmärkidel või lõbusõiduks jõgedel, kanalitel ja järvedel.
- 1.2. Siseveekogudel toimuva laevaliikluse kontroll leiab aset samamoodi nagu mereliikluse üldine kontroll.
- 1.3. Ärieesmärkidel kasutatavate laevade puhul käsitatakse meeskonnaliikmetena või nendega samaväärsetena kaptenit ja laeval töötavaid isikuid, kes on kantud meeskonna nimekirja, ning nende isikute laeva pardal elavaid pereliikmeid.

*** Õiguslik alus**

– [Schengeni piirieskirjad \(VI lisa\)](#)

KOLMAS OSA. PATRULL- JA VAATLUSTEGEVUS

1. PATRULL- JA VAATLUSTEGEVUSE EESMÄRK

1.1. Piiripunktide vahel asuval välispiiril toimuva patrull- ja vaatlustegevuse ning väljaspool piiripunktide ametlikku lahtiolekuaega nende piiripunktide suhtes toimuva patrull- ja vaatlustegevuse peamised eesmärgid on järgmised:

- a) hoida ära ja takistada ebaseaduslikku piiriületamist;
- b) võidelda piiriülese kuritegevusega;
- c) võtta meetmeid ebaseaduslikult piiri ületanud isikute suhtes;
- d) tagada usaldusväärne olukorrateadlikkus ja reageerimissuutlikkus;
- e) toetada ebaseaduslikult piiri ületavate isikute tuvastamist ja registreerimist.

1.2. Piiripunkti töö eest vastutav piirivalveametnik peab võtma kõik vajalikud meetmed piiri ebaseadusliku ületamise takistamiseks ning paigutama ebaseadusliku sissekäigu ja piiriülese kuritegevuse riski hinnangu alusel tööpostile töötajaid ja võtma kasutusele muid vahendeid.

Kasutatavad vahendid tuleks valida vastavalt piiri liigile ja laadile (maismaa, siseveekogu või meri).

2. PATRULL- JA VAATLUSTEGEVUSE MEETODID

2.1. Patrull- ja vaatlustegevust võivad teha paiksed üksused või patrullid, kes täidavad oma kohustusi

- a) ringkäike tehes;
- b) paigutades vahipostid paikadesse, mida teatakse või arvatakse olevat tundlikud.

2.2. Ebaseadusliku piiriületamise tulemuslikuks avastamiseks tuleb patrull- ja vaatlustegevuse aegades ja meetodites teha sagedasi ja ootamatuid muudatusi.

2.3. Peamised ülesanded ringkäikude ajal on järgmised:

- a) valvatava maastiku jälgimine;

- b) tagamine, et jälgitavas piirkonnas ei ole avalikku korda ja sisejulgeolekut ohustavaid riske;
- c) piirkonnas viibivate patrullile tundmatute isikute dokumentide kontrollimine;
- d) kõikide ilma dokumentideta kahtlaste isikute peatamine, et paluda neil selgitada piirkonnas viibimise põhjuseid;
- e) ebaseaduslikult piiri ületanud või seda üritanud isikute peatamine ja lähimasse piirivalvekordonisse toimetamine nende tuvastamiseks, registreerimiseks ja sõrmejälgede võtmiseks määrusega (EL) nr 603/2013 seotud eesmärkidel, kui tegemist on vähemalt 14-aastase ebaseaduslikult piiri ületanud isiku ja varjupaigataotlejaga;
- f) tõendite kogumine ebaseaduslike piiriületuste ja muude piiriületamisega seotud juhtumite kohta.

Ringkäikudel tuleks kasutada spetsiaalseid jäljekoeri. Piiril toimuva tõhusama patrull- ja vaatlustegevuse tagamiseks tuleks kasutada ka helikoptereid, patrull-laevu ja maastikusõidukeid.

2.4. Vahipostide peamised ülesanded on järgmised:

- a) nende kohtade jälgimine, mida teatakse või arvatakse olevat tundlikud ebaseadusliku piiriületuse või salakaubaveo suhtes;
- b) ebaseaduslikult piiri ületanud või seda üritanud isikute peatamine ja piirivalvekordonisse toimetamine.

2.5. Hangitud teabe alusel tuleb korraldada erioperatsioone inimkaubanduse ohvrite ja inimkaubitsejate tabamiseks.

2.6. Patrull- ja vaatlustegevust peaksid võimaluse korral toetama mobiilsed ja kaasaskantavad integreeritud tehnilised seiresüsteemid ja -seadmed (nt radarid, droonid, valvekaamerad, eri andurid ja infrapuna- ehk soojuskaamerad, mis aitavad tagada öönägemissuutlikkuse).

*** Õiguslik alus**

– [Schengeni piirieskirjad \(artikkel 13\)](#)

NELJAS OSA. ASJAOMASTE ÕIGUSAKTIDE LOETELU

• Liidu õigus

- [Konventsioon, millega rakendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingut](#) Beneluxi Majandusliidu riikide, Saksamaa Liitvabariigi ja Prantsuse Vabariigi valitsuste vahel nende ühispiiridel kontrolli järkjärgulise kaotamise kohta, alla kirjutatud Schengenis 19. juunil 1990 ([EÜT L 239, 22.9.2000, lk 19](#));
- [94/795/JSK: Nõukogu otsus, 30. november 1994](#), nõukogus Euroopa Liidu lepingu artikli K.3 lõike 2 alusel vastuvõetud ühismeetmete kohta reisimisvõimaluste loomiseks kolmandate riikide kooliõpilastele, kes elavad ühes liikmesriigis ([EÜT L 327, 19.12.1994, lk 1](#));
- [Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1683/95, 29. mai 1995](#), ühtse viisavormi kohta ([EÜT L 164, 14.7.1995, lk 1](#));
- [Euroopa Liidu põhiõiguste harta](#) ([EÜT C 364, 18.12.2000, lk 1](#));
- [Nõukogu direktiiv 2001/51/EÜ, 28. juuni 2001](#), millega täiendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni artikli 26 sätteid ([ELT L 187, 10.7.2001, lk 45](#));
- [Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 333/2002, 18. veebruar 2002](#), ühtse vorminguga vormide kohta liikmesriigi väljastatud viisa kinnitamiseks isikutele, kelle reisidokumenti vormi koostav liikmesriik ei tunnusta ([ELT L 53, 23.2.2002, lk 4](#));
- [Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1030/2002, 13. juuni 2002](#), millega kehtestatakse ühtne elamisloavorm kolmandate riikide kodanike jaoks ([ELT L 157, 15.6.2002, lk 1](#));
- [Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 693/2003, 14. aprill 2003](#), millega kehtestatakse transiiti hõlbustav eridokument (FTD), raudteetransiiti hõlbustav dokument (FRTD) ning muudetakse ühiseid konsulaarjuhiseid ja üldkäsiraamatut ([ELT L 99, 17.4.2003, lk 8](#));
- [Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 694/2003, 14. aprill 2003](#), määrusega (EÜ) nr 693/2003 ettenähtud transiiti hõlbustavate dokumentide (FTD) ja raudteetransiiti hõlbustavate dokumentide (FRTD) ühtse vormi kohta ([ELT L 99, 17.4.2003, lk 15](#));
- [Nõukogu otsus 2004/265/EÜ, 8. märts 2004](#), Hiina Rahvavabariigist saabuvate turismirühmade puhul viisasid ning nendega seotud küsimusi käsitleva vastastikuse mõistmise memorandumi sõlmimise kohta Euroopa Ühenduse ja Hiina Rahvavabariigi Riikliku Turismiameti vahel (ADS) ([ELT L 83, 20.3.2004, lk 12](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EÜ\) nr 851/2004, 21. aprill 2004](#), millega asutatakse haiguste ennetuse ja tõrje Euroopa keskus ([ELT L 142, 30.4.2004, lk 1](#));

- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/38/EÜ, 29. aprill 2004](#), mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ([ELT L 229, 29.6.2004, lk 35](#));
- [Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 2252/2004, 13. detsember 2004](#), liikmesriikide poolt väljastatud passide ja reisidokumentide turvaelementide ja biomeetria standardite kohta ([ELT L 385, 29.12.2004, lk 1](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 896/2006/EÜ, 14. juuni 2006](#), millega kehtestatakse välispiiridel isikute kontrollimise lihtsustatud kord, mille alusel liikmesriigid tunnustavad ühepoolset teatavaid Šveitsi ja Liechtensteini välja antud elamislubasid oma territooriumilt läbisõiduks ([ELT L 167, 20.6.2006, lk 8](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1931/2006, 20. detsember 2006](#), millega kehtestatakse maismaal liikmesriikide välispiiril toimuva kohaliku piiriliikluse eeskirjad ning muudetakse Schengeni konventsiooni sätteid ([ELT L 405, 30.12.2006, lk 1](#));
- [Nõukogu otsus nr 2007/801/EÜ, 6. detsember 2007](#), Schengeni *acquis* sätete täieliku kohaldamise kohta Tšehhi Vabariigis, Eesti Vabariigis, Läti Vabariigis, Leedu Vabariigis, Ungari Vabariigis, Malta Vabariigis, Poola Vabariigis, Sloveenia Vabariigis ja Slovaki Vabariigis ([ELT L 323, 8.12.2007, lk 34](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EÜ\) nr 300/2008, 11. märts 2008](#), mis käsitleb tsiviillennundusjulgestuse ühiseeskirju ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 2320/2002 ([ELT L 97, 9.4.2008, lk 72](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EÜ\) nr 767/2008, 9. juuli 2008](#), mis käsitleb viisainfosüsteemi (VIS) ja liikmesriikidevahelist teabevahetust lühiajaliste viisade kohta (VIS määrus) ([ELT L 218, 13.8.2008, lk 60](#));
- [Nõukogu otsus 2008/903/EÜ, 27. november 2008](#), Schengeni *acquis* sätete täieliku kohaldamise kohta Šveitsi Konföderatsioonis ([ELT L 327, 5.12.2008, lk 15](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EÜ\) nr 810/2009, 13. juuli 2009](#), millega kehtestatakse ühenduse viisaeeskiri (viisaeeskiri) ([ELT L 243, 15.9.2009, lk 1](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 265/2010, 25. märts 2010](#), millega muudetakse Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni ja määrust (EÜ) nr 562/2006 seoses isikute liikumisega pikaajalise viisa alusel ([ELT L 85, 31.3.2010, lk 1](#));
- [Nõukogu otsus 2011/842/EL, 13. detsember 2011](#), Schengeni *acquis* sätete täieliku kohaldamise kohta Liechtensteini Vürstiriigis ([ELT L 334, 16.12.2011, lk 27](#));

- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95/EL, 13. detsember 2011](#), mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule ([ELT L 337, 20.12.2011, lk 9](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/32/EL, 26. juuni 2013](#), rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta ([ELT L 180, 29.6.2013, lk 60](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 604/2013, 26. juuni 2013](#), millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (Dublini määrus) ([ELT L 180, 29.6.2013, lk 31](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) nr 603/2013, 26. juuni 2013](#), millega luuakse sõrmejälgede võrdlemise Eurodac-süsteem määruse (EL) nr 604/2013 (millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest) tõhusaks kohaldamiseks ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europoli taotlusi sõrmejälgede andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse määrust (EL) nr 1077/2011, millega asutatakse Euroopa amet vabadel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suuremahuliste IT-süsteemide operatiivjuhtimiseks ([ELT L 180, 29.6.2013, lk 1](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1082/2013/EL, 22. oktoober 2013](#), tõsiste piiriüleste terviseohtude kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 2119/98/EÜ ([ELT L 293, 5.11.2013, lk 1](#));
- [Komisjoni rakendusmäärus \(EL\) nr 118/2014, 30. jaanuar 2014](#), millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1560/2003, millega kehtestatakse üksikasjalikud rakenduseeskirjad määrusele (EÜ) nr 343/2003, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest ([ELT L 39, 8.2.2014, lk 1](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 565/2014/EL, 15. mai 2014](#), millega kehtestatakse välispiiridel isikute kontrollimise lihtsustatud kord, mille alusel Bulgaaria, Horvaatia, Küpros ja Rumeenia tunnustavad ühepoolselt teatavaid dokumente võrdväärseks oma riigi viisadega, mille nad on välja andnud oma territooriumilt läbisõiduks või kuni 90-päevaseks kavatsetavaks viibimiseks oma territooriumil mis tahes 180-päevase perioodi jooksul, ning millega tunnistatakse kehtetuks otsused nr 895/2006/EÜ ja nr 582/2008/EÜ ([ELT L 157, 27.5.2014, lk 23](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/66/EL, 15. mai 2014](#), kolmandate riikide kodanike liikmesriiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta ettevõtjasisese üleviimise korral ([ELT L 157, 27.5.2014, lk 1](#));

- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2016/399, 9. märts 2016](#), mis käsitleb isikute üle piiri liikumist reguleerivaid liidu eeskirju (Schengeni piirieskirjad) ([ELT L 77, 23.3.2016, lk 1](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2016/679, 27. aprill 2016](#), füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) ([ELT L 119, 4.5.2016, lk 1](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv \(EL\) 2016/680, 27. aprill 2016](#), mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK ([ELT L 119, 4.5.2016, lk 89](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv \(EL\) 2016/801, 11. mai 2016](#), kolmandate riikide kodanike teadustegevuse, õpingute, praktika, vabatahtliku teenistuse, õpilasvahetuseprogrammides või haridusprojektides osalemise ja *au pair*'ina töötamise eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta ([ELT L 132, 21.5.2016, lk 21](#));
- [Nõukogu otsus \(EL\) 2017/733, 25. aprill 2017](#), Schengeni infosüsteemi käsitlevate Schengeni *acquis*' sätete kohaldamise kohta Horvaatia Vabariigis ([ELT L 108, 26.4.2017, lk 31](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2018/1860, 28. november 2018](#), Schengeni infosüsteemi kasutamise kohta ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ([ELT L 312, 7.12.2018, lk 1](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2018/1861, 28. november 2018](#), milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist piirikontrolli valdkonnas ning millega muudetakse Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni ja määrust (EÜ) nr 1987/2006 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1987/2006 ([ELT L 312, 7.12.2018, lk 14](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2018/1862, 28. november 2018](#), milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist politseikoostöös ja kriminaalasjades tehtavas õigusalas koostöös ning millega muudetakse nõukogu otsust 2007/533/JSK ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1986/2006 ning komisjoni otsus 2010/261/EL ([ELT L 312, 7.12.2018, lk 56](#));
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2018/1806, 14. november 2018](#), milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud ([ELT L 303, 28.11.2018, lk 39](#));
- [Nõukogu otsus \(EL\) 2018/934, 25. juuni 2018](#), mis käsitleb Schengeni infosüsteemiga seotud Schengeni *acquis*' ülejäänud sätete jõustamist Bulgaaria Vabariigis ja Rumeenias ([ELT L 165, 2.7.2018, lk 37](#));

- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2019/1157, 20. juuni 2019, liidu kodanike isikutunnistuste ning vaba liikumise õigust kasutavatele liidu kodanikele ja nende pereliikmetele väljaantavate elamislubade turvalisuse suurendamise kohta \(ELT L 188, 12.7.2019, lk 67\);](#)
- [Komisjoni rakendusotsus C\(2020\) 395 \(final\), 28. jaanuar 2020, millega muudetakse otsust K\(2010\) 1620 \(lõplik\) seoses viisatootluste menetlemise ja välja antud viisade muutmise käsiraamatu asendamisega \(viisakäsiraamat I\).](#)

- **Rahvusvaheline õigus**

- [Rahvusvahelise tsiviillennunduse konventsioon \(ICAO konventsioon\), 7. detsember 1944, 2. ja 9. lisa;](#)
- [Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, 4. november 1950, ja selle protokollid;](#)
- [Genfi pagulasseisundi konventsioon, 28. juuli 1951, mida on muudetud 31. jaanuari 1967. aasta New Yorgi protokolliga;](#)
- [Diplomaatiliste suhete Viini konventsioon, 18. aprill 1961;](#)
- [Rahvusvahelise mereliikluse hõlbustamise konventsioon \(FAL konventsioon\), 9. aprill 1965;](#)
- [Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide ning Šveitsi Konföderatsiooni vaheline kokkulepe isikute vaba liikumise kohta \(EÜT L 114, 30.4.2002, lk 6\);](#)
- [Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni \(ILO\) konventsioon \(nr 185\), 19. juuni 2003, meremeeste isikut tõendavate dokumentide kohta;](#)
- [Kahepoolsed lepingud kohaliku piiriliikluse kohta;](#)
- [Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise leping \(ELT C 384I, 12.11.2019, lk 1\)..](#)

A LIIDE

TEAVITAMISE KORD

Kui liikmesriik⁹⁷ kavatses teha liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavatele isikutele Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõike 2a kohase sihipärase kontrolli, peab ta sellest kavatsusest viivitamata teatama

- a) teistele liikmesriikidele,
- b) Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametile (edaspidi „amet“) ja
- c) komisjonile.

Asjaomane liikmesriik võib teha otsuse teatis või selle osad salastada.

Selleks et teatis täidaks oma eesmärgi ja eelkõige võimaldaks teistel liikmesriikidel, komisjonil ja ametil võimalikke kahtlusi väljendada, tuleb teatises selgitada erandi põhjuseid, ulatust ja kestust, nagu seda on kirjeldatud alljärgnevalt.

Esitada tuleb objektiivsed põhjused, mis sunnivad tegema konkreetses piiripunktis erandit süstemaatilise kontrollist.

Eelkõige peaks asjaomane liikmesriik teatama järgmisest:

- asjaomas(t)e piiripunkti(de) liiklusvoo põhjooned, näiteks seda (neid) läbivate isikute kategooriad;
- seda piiri ületavate kolmandate riikide kodanike hinnanguline osakaal ja liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute osakaal;
- märgid, mis näitavad, et ooteaja väidetav pikenemine on tingitud süstemaatilise kontrollist (mitte näiteks piiripunkti läheduses toimuvatest teetöödest). Selleks ei piisa üldisest viitamisest eelseisvatele pühadele. Praegu puudub kõiki liikmesriike ja piiripunkte hõlmav üldine näitaja, mis puudutab ebaproportsionaalset mõju liiklusvoole. Selle hindamisel, kas mõju ooteajale on ebaproportsionaalne, tuleb kindlasti arvesse võtta tavapärasest ooteaega ja varem esinenud viivitusi;
- kuidas erand aitab asjaomas(t)es piiripunkti(de)s heastada ebaproportsionaalset mõju liiklusvoole.

Täpsustada tuleb seda, millist piiripunkti (milliseid piiripunkte) teatises käsitletakse.

⁹⁷ Käesolevas tekstis hõlmab mõiste „liikmesriik“ ka nelja Schengeni lepinguga ühinenud riiki.

Erandi kavandatav kestus peab olema proportsionaalne ega tohi olla vajalikust pikem. Märkida tuleb, millisel kuupäeval erandi kohaldamine piiripunktis eeldatavalt lõpeb. Tähtajatud erandid ei ole vastuvõetavad. Schengeni piirieskirjade artikli 15 kohaselt on liikmesriigid kohustatud rakendama piisaval arvul kvalifitseeritud töötajaid ja vahendeid, et tagada süstemaatiline kontroll asjaomastes andmebaasides.

Liikmesriik peaks teatise märkima, millisel kuupäeval ta on edastanud ametile Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõike 2a kohase riskihinnangu, ning selgitama riskihinnangu põhisisu, et teatise saajatel oleks võimalik võtta selle suhtes teadlik seisukoht.

Kui teistel liikmesriikidel, ametil või komisjonil on kahtlusi kavatsuse suhtes teha andmebaasides süstemaatilise kontrolli tegemise nõudest erand, peavad nad asjaomasele liikmesriigile sellest teatama kahe nädala jooksul alates teatise saamisest. Liikmesriik peab neid kahtlusi arvesse võtma.

Liikmesriigid peavad looma oma omavahelised sidekanalid ning suhtlema teiste liikmesriikide ja komisjoniga nende alalise esinduse kaudu, saates teated vastavalt alalise esinduse kontaktisikutele ja toimivale e-posti aadressile (<mailto:HOME-B1-BORDERS@ec.europa.eu>).

B LIIDE

SCHENGENI PIIRIEESKIRJADE ARTIKLIS 8 SÄTESTATUD ASJAOMASTES ANDMEBAASIDES SÜSTEMAATILISE KONTROLLI TEGEMISE PÕHIMÕTTEST ERANDI TEGEMISE, SEALHULGAS RISKIHINDAMISE KORD

Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõige 2a võimaldab liikmesriikidel teha erandi asjaomastes andmebaasides süstemaatilise kontrolli tegemise põhimõttest selliste välispiiri ületavate isikute puhul, kellel on liidu õiguse alusel vaba liikumise õigus, kuid selleks peab olema täidetud kaks kumulatiivset tingimust.

1. Asjaomane liikmesriik peab tõendama, et liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute süstemaatiline kontroll mõjutaks liiklusvoogu ebaproportsionaalselt.
2. Enne erandi kohta otsuse tegemist peab asjaomane liikmesriik koostama riskihinnangu, mis näitab, et liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute sihipärane kontroll ei põhjusta julgeolekuriski.

Selleks et ajutist erandit käsitlevad sätted täidaksid oma eesmärgi, on järgnevalt selgitatud teatavaid küsimusi, mis on seotud sihipärasest kontrollist tulenevate riskide hindamisega ja kavandatavast erandist teavitamise korral võetavate järeelmeetmetega.

A. RISKIHINNANG

1. Erandit kohaldada sooviv liikmesriik koostab riskihinnangu, kasutades ühtse integreeritud riskianalüüsi mudeli (CIRAM) meetodikat.

Amet töötab tihedas koostöös liikmesriikidega välja standardse aruandevormi, kasutades ära koostoimet juba olemasolevate riski ja haavatavuse hindamise menetlustega, ning teeb aruandevormi internetis kättesaadavaks.

2. Kui ohutase on riskihinnangu kohaselt madal (või keskmine), esitatakse riskihinnang ametile standardsel aruandlusvormil enne erandi tegelikku kohaldamist. Erandolukorras (näiteks kui teatavat piiripunkti läbivate ELi/EMP/Šveitsi kodanike voog osutub erakordselt ja ettenägematult suureks) võib riskihinnangu esitada samal ajal erandi rakendamisega, kuid see on lubatud üksnes juhul, kui teatistes on juba esitatud ulatuslik teave, mis tõendab kohest ebaproportsionaalset mõju konkreetse piiripunkti liiklusvoole.

Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõike 2a teises lõigus on sätestatud, et „[r]iskihinnangus põhjendatakse ajutise sihipärase kontrolli tegemist andmebaasides, võetakse muu hulgas arvesse ebaproportsionaalset mõju liiklusvoole ning esitatakse statistikat piiriülese kuritegevusega seotud reisijate ja vahejuhtumite kohta. Riskihinnangut ajakohastatakse korrapäraselt.“ Erandit võib kohaldada ainult liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute suhtes ning riskihinnang peaks keskenduma nende riskide hindamisele, mida põhjustavad liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavad isikud konkreetsetes piiripunktides.

Schengeni piirieskirjade artikli 8 lõike 2a kohane liikmesriigi riskihinnang, mis on koostatud vastavalt CIRAM-metoodikale, ning selle vorm peavad konkreetselt sisaldama järgmist teavet:

- I. põhjendus, miks piirduakse ajutiselt sihipärase kontrolliga andmebaasides, ja kvantitatiivsed andmed (näiteks prognoositav reisijatevoog või kontrolliks kuluv aeg reisija kohta), mis tõendavad, et konkreetse(te)s piiripunkti(de)s jääb mõju liiklusvoole ebaproportsionaalseks ka juhul, kui kasutatakse ära kõik läbilaskevõime suurendamise võimalused;
- II. selliste liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate reisijate prognoositav osakaal ja põhiliigid, kes võivad ajavahemikul, mil kohaldatakse süstemaatilise kontrollist tehtavat erandit, ohustada mis tahes liikmesriigi avalikku korda, sisejulgeolekut, rahvatervist või rahvusvahelisi suhteid;
- III. hinnang selle kohta, kuidas erand võib mõjutada turvalisust, st liikmesriikide avalikku korda, sisejulgeolekut ja muid valdkondi, sealhulgas transpordiühendust teiste liikmesriikidega.

Kui mis tahes liikmesriigi avaliku korra, sisejulgeoleku, rahvatervise või rahvusvaheliste suhetega seotud riskid on riskihinnangu kohaselt suured, siis erandit ei tehta.

Kui mis tahes liikmesriigi avaliku korra, sisejulgeoleku, rahvatervise või rahvusvaheliste suhetega seotud riskid on riskihinnangu kohaselt väikesed (või keskmised), peaks asjaomane liikmesriik riskihinnangu alusel tagama, et konkreetsete piiripunktide puhul kindlaks tehtud riskid on asjakohaste strateegiate ja vahendite abil maandatud. Neid strateegiaid ja vahendeid kirjeldatakse ametile esitatavas riskihinnangus.

3. Amet hindab talle esitatud riskihinnangut kõnealuse liikmesriigiga kokku lepitud tähtaja jooksul. Liikmesriigi esitatud riskihinnangu hindamiseks võib amet kasutada tema käsutuses olevaid vahendeid ja teavet, eelkõige haavatavuse hindamise käigus kogutud teavet. Samuti võib ta küsida nõu Europolilt ja muudelt ELi asutustelt.

- A. Kui riskihinnang ei ole täielik või ei sisalda vajalikku teavet, peab amet võtma võimalikult kiiresti asjaomase liikmesriigiga ühendust, et saada lisateavet või selgitusi. Kui ametiga kokku lepitud tähtajaks ei ole esitatud täielikku riskihinnangut, peaks amet pärast seda, kui ta on veel viimast korda palunud asjaomasel liikmesriigil riskihinnangu esitada, teisi liikmesriike ja komisjoni tekkinud olukorrast hoiatama.
- B. Kui liikmesriigil ja ametil tekib esitatud riskihinnangu täielikkuse ja asjakohasuse küsimuses erimeelsusi, püüavad nad mõistliku aja (kuni kahe nädala) jooksul jõuda kahepoolsele kokkuleppele.

Kui erimeelsusi lahendada ei suudeta, peab amet hoiatama komisjoni ja teisi liikmesriike. Sellisel juhul on võimalik korraldada kohtumine, millel osalevad amet, asjaomane liikmesriik, komisjon ja vajaduse korral teised liikmesriigid. Kohtumise korraldab komisjon, kes saadab ka kutsed asjaomastele pooltele.

Amet peab kõigepealt edastama oma seisukohad riskihinnangu esitanud liikmesriigile, et viimane saaks väljendada nende kohta arvamust. Amet peab oma seisukohtadest teavitama komisjoni ja teisi liikmesriike.

4. Asjaomane liikmesriik peab oma riskihinnangut regulaarselt ajakohastama. Seejuures tuleks vajaduse korral järgida ka punkte A.1–A.3.

B. Kavandatavast erandist teavitamine ja selle järelmeetmed

1. Asjaomane liikmesriik teavitab erandi tegemise kavatsusest teisi liikmesriike, komisjoni ja ametit. Teatis peab vastama käesoleva käsiraamatu A liites esitatud miinimumnõuetele.

2. Liikmesriigid, amet või komisjon, kellel on kahtlusi kavatsuse suhtes teha andmebaasides sihipäraseid kontrole, peavad asjaomasele liikmesriigile sellest viivitamata teatama. Teised liikmesriigid või komisjon võivad paluda ametil kindlaks teha, kas nende mure on põhjendatud.

Liikmesriigid võivad oma murest teavitada ka ametit, komisjoni ja teisi liikmesriike. Kuigi tekkinud küsimused tuleks üldjuhul lahendada kahepoolsest liikmesriigiga, kes on erandi tegemise kavatsusest teatanud, on probleemide hulka ja laadi arvesse võttes (näiteks kui need on seotud sama aspektiga) võimalik korraldada kõigi kahtlusi avaldanud poolte kohtumine, kui sellest teatatakse ka teistele osapooltele, kellel on õigus kahtlust avaldada, kuid ei ole seda veel teinud. Sellise kohtumise saab korraldada mis tahes asjaomase poole algatusel. Kohtumise korraldamise ja juhtimise eest vastutab komisjon.

3. Liikmesriik, kes kavatseb teha liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute puhul erandi andmebaasides tehtavast süstemaatilise kontrollist, peab neid kahtlusi arvesse võtma.

4. Asjaomane liikmesriik peab iga kuue kuu järel esitama komisjonile ja ametile aruande liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute puhul andmebaasides tehtud sihipärase kontrolli kohta. Aruandes tuleks esitada üksikasjalik teave sihipärase kontrolli tegeliku kasutamise kohta konkreetsetes piiripunktides, andmed selle piiripunkti liiklusvoo kohta, mida erand hõlmab, ning sihipärase kontrolli mõju asjaomase liikmesriigi avaliku korra, sisejulgeoleku, rahvatervise või rahvusvaheliste suhetega seotud riske käsitlevale hinnangule.

Iga piiripunkti kohta ja iga ajavahemiku kohta, mil on kasutatud erandeid, peab liikmesriik oma aruandesse lisama vähemalt järgmised andmed:

- erandi kasutamise täpne kellaeg (Algas kell: tunnid ja minutid (koordineeritud maailmaaja järgi). Lõppes kell: tunnid ja minutid (koordineeritud maailmaaja järgi));
- piiri ületanud reisijate arv rühmitatuna kodakondsuse ja reisisuuna järgi (riiki sisenemine / riigist lahkumine);
- liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute arv, keda nende sisenemisel andmebaasides ei kontrollitud, rühmitatuna kodakondsuse ja reisisuuna järgi (riiki sisenemine / riigist lahkumine);
- liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust omavate isikute arv, keda andmebaasides kontrolliti, rühmitatuna kodakondsuse ja reisisuuna järgi (riiki sisenemine / riigist lahkumine);
- sihipäraselt kontrollitud reisijate arv, kelle kohta saadi asjaomastes andmebaasides kokkulangevus, rühmitatuna reisisuuna (riiki sisenemine / riigist lahkumine), kodakondsuse ja andmebaasi järgi.

Lisaks sellele peavad liikmesriigid võimaluse korral püüdma kogu aruandeperioodi kohta esitada järgmised taustandmed piiripunkti ja kuude kaupa⁹⁸:

- piiri ületanud reisijate arv rühmitatuna kodakondsuse ja reisisuuna järgi (riiki sisenemine / riigist lahkumine);
- süstemaatilise kontrolli käigus asjaomastes andmebaasides leitud kokkulangevuste arv rühmitatuna reisisuuna (riiki sisenemine / riigist lahkumine) ja kodakondsuse järgi.

⁹⁸ Aruandekohustus võidakse pärast esimese aruande esitamist läbi vaadata.

PIIRIVALVEAMETNIKELE MÕELDUD PRAKTILISE KÄSIRAAMATU

LISADE LOETELU

1. Piirikontrolli eest vastutavate siseriiklike teenistuste loetelu.
2. Loetelu liikmesriikide kontaktpunktidest, kelle poole tuleb pöörduda piirihaldusküsimustes.
3. Sisenemis- ja väljumistemplete turvakoodide kohta teavet vahetavate kontaktpunktide loetelu.
4. Piiripunktide loetelu.
5. Tabel reisidokumentide kohta, mis annavad selle omanikule õiguse ületada välispiire ja millesse võib kanda viisa (= viisakäsiraamatu 10. lisa (sama pealkiri)).
6. Loetelu kolmandatest riikidest, kelle kodanikel peab välispiiride ületamiseks olema viisa, ja nendest kolmandatest riikidest, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (= viisakäsiraamatu 1. lisa).
7. Schengeni riigi välja antud viisa või elamisloaga kolmandate riikide kodanike transiit läbi Bulgaaria, Küprose ja Rumeenia territooriumi.
8. Diplomaatilise passi, teenistuspassi ja muu ametipassi omanikele viisanõudest tehtavad erandid (= viisakäsiraamatu 5. lisa „Teave viisanõudest tehtavate riiklike erandite kohta“).
9. Pagulaseks tunnistatud isikutele ja kodakondsuseta isikutele viisanõudest tehtavad erandid (= viisakäsiraamatu 5. lisa „Teave viisanõudest tehtavate riiklike erandite kohta“).
10. Muud erandid viisanõudest (= viisakäsiraamatu 5. lisa „Teave viisanõudest tehtavate riiklike erandite kohta“).
11. Viisanõudest vabastamise erandid tasustatava tööga hõivatud isikutele (= viisakäsiraamatu 5. lisa „Teave viisanõudest tehtavate riiklike erandite kohta“).
12. Loetelu kolmandatest riikidest, kelle kodanikele kehtib lennujaama transidiviisa nõue
(= viisakäsiraamatu 7. lisa:

- 7A lisa „Ühine loetelu kolmandatest riikidest, kelle kodanikelt nõutakse liikmesriikide territooriumil asuvate lennujaamade rahvusvahelise transiidiala läbimiseks lennujaama transiidiviisat“;
 - 7B lisa „Loetelu kolmandatest riikidest, kelle kodanikelt nõutakse ühe või mitme liikmesriigi territooriumil asuvate lennujaamade rahvusvahelise transiidiala läbimiseks lennujaama transiidiviisat“;
 - 7C lisa „Loetelu elamislubadest, mis annavad nende omanikule õiguse läbida liikmesriikide lennujaamu ilma lennujaama transiidiviisata“).
13. Viisakleebiste ühtne vorm ning teave nende tehniliste nõuete ja turvaelementide kohta (= viisakäsiraamatu 19. lisa „Viisakleebis“).
 14. Kuidas täita viisakleebiseid (= viisakäsiraamatu 20. lisa „Viisakleebise täitmine“).
 15. Vajaduse korral märkuste jaotisse lisatav teave (= viisakäsiraamatu 22. lisa „Liikmesriikide kanded viisakleebise märkuste osasse“).
 16. Masinloetavasse osasse kannete tegemise juhend (lisa on liigne – see teave on esitatud käesoleva käsiraamatu 14. lisas).
 17. Täidetud viisakleebiste näidised (täpsemad juhised) (= viisakäsiraamatu 21. lisa „Näited täidetud viisakleebiste kohta“).
 18. Liikmesriikide väljastatud viisakleebiste näidised (koos fotodega).
 19. Transiiti hõlbustav dokument (FTD) ja raudteetransiiti hõlbustav dokument (FRTD).
 20. Liikmesriikide välisministeeriumide välja antud kaartide näidised.
 21. Viisataotluste menetlemise halduskulude eest võetavad lõivud (täpsem teave on esitatud viisakäsiraamatu II osa punktis 4.4).
 22. Liikmesriikide väljastatud elamislubade loetelu.
 23. Liikmesriikide väljastatud elamislubade näidised.
 24. Tõendavad dokumendid riiki sisenemise tingimustele vastavuse kontrollimiseks.
 25. Välispiiri ületamisel nõutavad summad, mille määravad kindlaks riikide ametiasutused (= viisakäsiraamatu 18. lisa).
 26. Lühiajalise riigis viibimise kestuse nõuetest kinnipidamist tõendav standardvorm juhtudeks, mil reisidokumendis ei ole sisenemistemplit.
 27. Riiklikud tavad ebaseadusliku riiki sisenemise oletuste ümberlükkamiseks sisenemistempli puudumise korral.

28. Standardvorm riiki sisenemise keelamiseks piiril, sealhulgas standardvorm viisa tühistamisest või kehtetuks tunnistamisest teatamiseks ja selle põhjendamiseks.
29. Tegevusjuhised piiril viisade väljastamise kohta läbisõidul olevatele meremeestele, kelle suhtes kehtib viisanõue (= viisakäsiraamatu 26. lisa).
30. Euroopa Liidus kooliekskursioonil reisivate õpilaste nimekiri (= viisakäsiraamatu 3. lisa).
31. Loetelu riikide ametiasutustest, kes on pädevad tegelema taotlusega saada juurdepääs Schengeni infosüsteemi sisestatud isikuandmetele.
32. Piiripunktides radasid tähistavate viitade näidised.
33. Lepinguosaliste koostatud ühtlustatud näidismvormid kutse, ülalpidamise ja majutuse tõendamiseks (= viisakäsiraamatu 15. lisa „Liikmesriikide näidismvormid ülalpidamise ja/või majutuse tõendamiseks“).
34. Täiendava kaitse all olevatele pagulastele ja kodakondsuseta isikutele välja antavate dokumentide näidised.
35. Ühisdokumentide näidised.
36. Kohalikku piiriliiklust käsitlevate kokkulepete loetelu ja liikmesriikides selleks antavate lubade näidised.
37. Loetelu riiklikest kontaktpunktidest, kellega tuleb konsulteerida alaealistega seotud küsimustes.
38. Suunised ELi liikmesriikide välispiire ELis teenuste osutamise eesmärgil ületavate Türgi kodanike liikumise kohta (= viisakäsiraamatu 6. lisa).
39. Tagasisaatmisotsuse tunnustamise standardvorm maismaatransiidi jaoks.
40. Rahvusvahelise transpordi töötaja tunnistus.
41. Seadusliku riigis viibimise pikendamine seoses COVID-19ga – riiklikud tavad.
42. Suunised väljaastumislepinguga hõlmatud isikute kohtlemise kohta.
43. Näidised väljaastumislepingutega (EL-UK, IS/LI/NO-UK, CH-UK) hõlmatud isikute dokumentidest, mis neil võivad olla enne uue elamisõigust tõendava dokumendi saamist, mis antakse välja kas vastavalt komisjoni 21. veebruari 2020. aasta rakendusotsusele C(2020) 1114 (final)⁹⁹ (vt ka käesoleva käsiraamatu 42. lisa) või vastavalt väljaastumislepingule, mille Island, Liechtenstein ja Norra on sõlminud Šveitsiga.

⁹⁹ Komisjoni 21. veebruari 2020. aasta rakendusotsus, milles käsitletakse dokumente, mille liikmesriigid peavad välja andma vastavalt Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa

